

**Модельна навчальна програма навчального предмета
«Географія. 10-12 класи. Поглиблений рівень»
для закладів загальної середньої освіти**

(автори Запотоцький С.П., Гладковський Р.В., Пасько В.Ф., Заячук М.Д., Довгань А.І., Брайчевський Ю.С., Гільберг Т.Г., Горовий О.В., Довгань Г.Д., Зінкевич М.В., Карпюк Г.І., Кобернік С.Г., Кузишин А.В., Назаренко Т.Г., Наказненко А.Г., Нікитчук А.В., Остроух В.І., Павлишак О.Т., Савчук І.Г., Совенко В.В.)

«Рекомендовано Міністерством освіти і науки України»

(Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.05.2026 №761)

Галузь: природнича

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Модельна навчальна програма створена з метою реалізації компетентнісного і діяльнісного підходів до навчання, мети й завдань природничої освітньої галузі, що визначені у Державному стандарті профільної середньої освіти та призначена для викладання навчального предмета «Географія» у 10-12 класах ліцеїв, які забезпечують здобуття профільної середньої освіти академічного спрямування за поглибленим рівнем.

Здобувачі освіти, які обрали відповідний напрям для подальшого навчання вже знайомі з навчальним предметом географія та планують пов'язати подальшу професійну діяльність саме з географічною складовою. Зміст модельної навчальної програми спрямований на вирішення викликів сьогодення та майбуття.

Цей курс продовжує реалізацію завдань географічної освіти, розпочату в 6-му класі базової середньої освіти, поступово розширюючи та доповнюючи її завданнями релевантними до вікових і пізнавальних можливостей здобувачів освіти та спрямований на поглиблення географічних знань, формування відповідних компетентностей та географічного мислення.

Навчальний предмет «Географія» у 10-12 класах забезпечує реалізацію вимог до обов'язкових результатів навчання здобувачів профільної середньої освіти природничої освітньої галузі, передбачених Державним стандартом профільної середньої освіти. Географічні компетентності забезпечують формування в здобувачів освіти просторової уяви та мислення, пояснюють, як формуються, взаємопов'язані та змінюються з часом природні та суспільні об'єкти, явища і процеси на Землі.

Мета модельної навчальної програми – розширити уявлення здобувачів освіти про географічну картину світу, утвердити сприйняття географії як конструктивної науки і формувати географічне мислення на основі історичного, просторового, комплексного, типологічного, проблемного, конструктивного та компетентнісного підходів.

Компетентнісний потенціал модельної навчальної програми охоплює всі ключові компетентності. Так, вивчення географії сприяє розвитку *вільного володіння державною мовою* (через пояснення географічних понять, опис об'єктів, процесів та явищ, використовуючи спеціалізовану термінологію; здатність вести дискусії на географічні теми, вільно висловлювати думки та розуміти зв'язок між мовою та географічними знаннями, написання аналітичних есе й проєктів), здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами (через опрацювання міжнародних джерел інформації про глобальні світові ризики, міграційні процеси, техногенні катастрофи тощо); *математичної компетентності* (під час роботи із статистичними та картографічними матеріалами; розв'язування практичних задач на визначення відстаней між об'єктами на місцевості за допомогою масштабу карти; розрахунок площ країн, регіонів чи природних об'єктів за допомогою карт; створення візуалізацій даних про чисельність населення, економічні показники, кліматичні зміни тощо; обчислення середніх показників народжуваності, смертності, природного приросту, тривалості життя тощо.); *компетентності в галузі природничих наук, техніки і технологій* (досліджувати навколишнє середовище самостійно чи в групі та презентувати результати досліджень, проводити та фіксувати результати спостережень, установлювати причинно-наслідкові зв'язки, цивілізовано взаємодіяти з природою); *інформаційно-комунікаційні компетентності* (через пошук, відбір та аналіз географічної інформації за допомогою комп'ютерної техніки та мережі Інтернет; перетворення (наприклад, з текстової в табличну або графічну), зберігання та передача даних; робота з електронними картами, глобусами та супутниковими знімками: створення цифрових проєктів, презентацій та

інтерактивних карт; використання геоінформаційних систем (ГІС) та інших програмних засобів; обмін інформацією та досвідом з іншими учнями та вчителями через мережеві ресурси; критична оцінка достовірності та вірогідності географічної інформації з різних джерел, зокрема онлайн; аналіз та синтез інформації для формування власних висновків; участь у спільних онлайн-проєктах; *екологічної компетентності* (під час аналізу взаємозв'язків природи, населення та господарства на глобальному, регіональному та локальному рівнях; знайомства з методами геоекологічного вивчення географічного простору, розгляд географічних аспектів екологічних проблем людства та шляхи їх вирішення у світі та Україні з позицій сталого розвитку суспільства та формування ціннісного ставлення до проблем взаємодії людини та суспільства); *громадянських і соціальних компетентностей* (у процесі обговорення безпекової політики держав, захисту прав людини, оборонної свідомості, робота у групах, парах над спільними проєктами; пояснення взаємозв'язків між географічним середовищем та соціальними процесами (освіта, культура, охорона здоров'я), аналізу просторової організації економіки, демографічних процесів, урбанізації та інших соціальних явищ; дослідницька діяльність щодо вивчення природних, соціальних, економічних процесів своєї громади, області тощо); *підприємливість та фінансова грамотність* (через вміння самостійно визначати цілі і складати плани щодо їх досягнення, розуміння законів функціонування і організації бізнесу та його роль в економіці країни, структуру бізнес-плану, оподаткування малого бізнесу та джерелах його фінансування); *культурна компетентність* (розуміння культурних цінностей, переконань, норм поведінки та світоглядів інших людей, повага до культури інших народів, різних країн і регіонів світу; усвідомлення впливу власної культури на сприйняття; вміння адаптуватися до різних культурних умов та ефективно поводитися у різноманітних міжособистісних та професійних ситуаціях; знайомство з культурними пам'ятками України та світу) тощо.

Основні завдання курсу на профільному рівні:

- поглиблення географічної та соціально-економічної освіти через вивчення глобальних господарських, соціокультурних і екологічних проблем, ролі держав і народів у світовій економіці, політиці та процесах міжнародної інтеграції;
- узагальнення та систематизація знань здобувачів освіти на вищому теоретичному рівні, розкриття ролі географічної науки у вирішенні сучасних економічних і соціальних проблем;
- формування просторового, економічного та соціокультурного мислення, розуміння територіальної організації господарства і населення, системного характеру світової економіки та сутності міжнародного поділу праці;
- висвітлення причин і сутності сучасних глобальних викликів, зокрема економічних та екологічних, ознайомлення з принципами раціонального природокористування і сталого розвитку;
- розвиток аналітичних і практичних умінь – використання статистичних та картографічних даних, застосування порівняльних методів аналізу, орієнтування на загальногеографічних та тематичних картах України і світу;
- формування географічної, екологічної та громадянської культури, виховання толерантності, полікультурності, поваги до культурної спадщини України та інших народів;
- підготовка старшокласників до активної громадянської позиції, відповідального ставлення до майбутнього України, Європи та світу, розвиток творчого і критичного мислення, уміння відстоювати власні погляди;

- формування навичок роботи з різноманітними інформаційними ресурсами (картографічні, статистичні, ГІС);
- набуття досвіду індивідуальної та колективної діяльності;
- формування ціннісних орієнтирів: людиноцентризм, патріотизм і громадянська відповідальність, свобода і відповідальність, гідність, демократія і верховенство права, сталий розвиток і екологічна свідомість, культура миру і взаєморозуміння, прагнення до пізнання, інноваційність і творчість, збереження культурної спадщини й національної ідентичності.

Ціннісні орієнтири модельної навчальної програми ґрунтуються на засадах практичної спрямованості, де теоретичні поняття переводяться у площину конкретних дій та методів, що є ключовим для програми, яка виходить з положень Державного стандарту й реалізується через зміст розділів, тем та видів навчальної діяльності. Її зміст спрямований на формування поваги до особистості здобувачів освіти, визнання їхніх інтересів, досвіду, прагнень і права на власний вибір у процесі формування предметних компетентностей.

Навчальна програма з географії базується на принципах безперервності та наступності географічної освіти, інтеграції внутрішньо-предметних і міжпредметних зв'язків, а також гуманізації й диференціації змісту навчального матеріалу відповідно до його практичної спрямованості. Структура програми має спірально-концентричну будову з урахуванням причинно-наслідкових зв'язків і взаємозалежностей між географічними законами, закономірностями, процесами та явищами.

Структура курсу

Зміст модельної навчальної програми навчального предмета «Географія» представлений взаємопов'язаними розділами, які об'єднують теми, очікуваними результатами та видами навчальної діяльності, що є засобом формування в здобувачів освіти географічної та ключових компетентностей. Структура курсу підпорядкована певній логіці, яка спирається на основні принципи пізнання, а саме: науковості, доступності, зв'язку з оточуючим середовищем (природним та суспільним) та навчання через діяльність.

Модельна навчальна програма розрахована на 3 роки (10-12 класи) і вивчається у 10-му адаптаційному циклі протягом 52 годин/1,5 години на тиждень, а у 11-12 класах по 105 годин/3 години на тиждень і має модульну структуру.

В 10-му класі, в умовах профільного адаптаційного циклу в ліцеї передбачається перехід здобувачів освіти з інших навчальних закладів, тому актуально адаптувати різний рівень географічних знань, отриманий здобувачами на базовому циклі освіти. Це дозволить учителю оцінити рівень навчальних досягнень здобувачів освіти, визначити їх успіх, переваги та недоліки, а також оцінити рівень освітніх втрат. Такий підхід сприятиме формуванню цілісної картини світу в здобувачів освіти, забезпечуючи легкий перехід та ефективну інтеграцію у профільне навчання.

У **10-му класі** зміст навчального курсу розрахований на 52 години навчального часу в межах яких відбуватиметься актуалізація базових знань, використання ІКТ, ГІС та ДЗЗ. Курс 10-го класу охоплює Вступ та 5 Розділів, які розкривають зміст і логіку вивчення ключових аспектів географічного пізнання території України. Програма розкриває особливості геополітичного положення держави, її картографічний образ і роль українців як державоформуючої нації. Значну увагу приділено сучасним демографічним процесам, ресурсному потенціалу та економічному розвитку країни. Завершальним акцентом є аналіз географічних аспектів розвитку українського суспільства й формування перцепційного образу України та її регіонів у національному та світовому контексті.

В **11 класі** географія буде вивчатиметься протягом 105 годин і включатиме інформацію про регіональні особливості та глобалізацію економіки. Курс 11-го класу охоплює Вступ та 4 Розділи, зміст яких стосуватиметься проблем розмаїття країн у системі країнознавчих досліджень, проблем глобалізації та регіоналізації у системі політико-економічного устрою сучасного світу, де даватиметься географічна характеристика регіонів та країн.

На зміст навчального предмета «Географія» у **12-му класі** відводиться 105 годин, його розкривають Вступ та 4 Розділи, які мають прикладний характер через формування професійного розвитку здобувачів освіти. Вивчення географії у 12-му класі спрямоване на формування і розуміння концептуальних основ сучасної географії в контексті ідей сталого розвитку. Висвітлюються інноваційні просторові методи дослідження та цифрові технології, що формують нову методологію географічної науки. Особливу увагу приділено аналізу динаміки природних систем і управлінню ресурсами в умовах глобальних змін. Програма також охоплює питання суспільно-географічних трансформацій і формування сучасних геополітичних просторів.

Реалізація програми та організація освітнього процесу:

Особливістю освітнього процесу навчального предмета «Географія» в ліцеї є те, що він базується на діяльнісному та практико-орієнтованому навчанні та має чітку практичну спрямованість, що реалізується в процесі проведення досліджень, виконання практичних робіт і вправ, через створення моделей, розв'язання ситуативних, проблемних, аналітичних завдань, організацію екскурсій, роботу з навчальною й науково-популярною літературою, цифровими ресурсами, реалізацію проєктів, написання есе, дискусії, дебати тощо. Це спрямовано на розвиток наскрізних умінь: критично і системно мислити, висловлювати та логічно обґрунтовувати власну думку, творчо діяти, виявляти ініціативу, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати географічні задачі та вирішувати проблеми самостійно та у співпраці з іншими учасниками освітнього процесу.

У частині програми «Види навчальної діяльності» запропоновано орієнтовні методи, прийоми, ідеї, техніки, форми роботи на уроках. Тематика досліджень, проєктів, практичних та інших робіт може бути змінена, адаптована, доповнена вчителем у межах вивчення відповідної теми, враховуючи матеріально-технічне забезпечення закладу освіти, наявність власних дидактичних розробок, рівень підготовленості та інтереси здобувачів освіти, регіональні особливості місцевості проживання тощо.

Окремі питання курсу доцільно пропонувати здобувачам освіти опрацьовувати самостійно. Необхідно стимулювати пізнавальну діяльність здобувачів освіти, спонукати їх, використовуючи базові поняття, закономірності, типові плани комплексної характеристики територій (регіонів та окремих країн), розвивати навички самостійного пошуку та аналізу інформації, прогнозування та проєктування.

Практичні роботи, є важливою складовою уроку географії. Вони передбачають розв'язування географічних, екологічних і економічних задач, здійснення порівняльного аналізу, проведення міні-досліджень, моніторингових досліджень, підготовку презентацій, написання есе, творчих робіт, створення індивідуальних і колективних проєктів. Залежно від змісту й етапу навчання, практичні роботи з географії можуть виконувати різні функції — мотиваційну, пізнавальну, розвивальну, узагальнювальну, аналітичну тощо.

Модельна навчальна програма дає право вчителю творчо підходити до реалізації її змісту, добирати об'єкти для вивчення та залучати приклади, що локаційно пов'язані із життям свого регіону (області, міста, села). Враховуючи рівень підготовки здобувачів

освіти, їхні інтереси і нахили, учитель може запропонувати свій варіант вивчення матеріалу з методичним обґрунтуванням доцільності внесених змін. Кількість годин на вивчення тем вчитель визначає самостійно в межах зазначеного загального навчального часу на рік. Учитель може на власний розсуд змінити розподіл годин між темами і розділами, використати години резервного часу з метою поглибленого вивчення окремих тем, проведення уроків узагальнення і систематизації знань після вивчення великих розділів і тем, проведення екскурсій, зустрічей, обговорення дискусійних питань, що виникли під час вивчення певних тем тощо.

Оцінювання результатів навчання здобувачів освіти здійснюється на засадах компетентнісного підходу, оскільки вимоги до обов'язкових результатів навчання в Державних стандартах визначено на основі цього підходу. Оцінювання дає інформацію про досягнення результатів навчання на певному етапі освітнього процесу. Об'єктами оцінювання є результати навчання здобувачів освіти, а саме: знання, уміння, ставлення, способи мислення, цінності, набуті під час навчальної діяльності, які можна ідентифікувати, оцінити й виміряти. Учитель може використовувати різні форми оцінювання: оцінювання вчителем, самооцінювання, взаємооцінювання.

Оцінюючи результати навчання здобувачів освіти з географії, потрібно враховувати: правильність і науковість викладення матеріалу, повноту розкриття понять і закономірностей, точність застосування географічної термінології; ступінь самостійності відповіді; логічність та доказовість у викладенні матеріалу; ступінь сформованості інтелектуальних, загальноосвітніх, специфічних умінь (робота з картографічними, статистичними, цифровими та іншими додатковими матеріалами).

Враховуються також сформовані уміння та навички, досвід дослідницької діяльності. Учитель самостійно обирає форму роботи для окремих видів діяльності, що сприятиме розкриттю четвертої групи результатів Державного стандарту «Розвиток власного наукового мислення, набуття досвіду розв'язання (індивідуально та у співпраці з іншими особами) проблем природничого змісту».

Річну кількість годин на навчальний предмет «Географія» визначає заклад загальної середньої освіти (ліцей), в межах зазначеного у Типовій освітній програмі діапазону навчального навантаження, забезпечуючи при цьому умови досягнення результатів навчання в обсязі не меншому, ніж визначено цією модельною навчальною програмою. У програмі не зазначено розподіл годин за темами. Учитель самостійно визначає час, необхідний для вивчення тем, зважаючи на умови функціонування ліцею і навчальні можливості здобувачів освіти. Учитель також може обґрунтовано змінювати порядок вивчення окремих питань у межах одного класу. Це передбачено для того, щоб підтримати творчу ініціативу вчителів у відборі та розподілі навчального матеріалу відповідно до потреб, психолого-фізіологічного розвитку й досвіду здобувачів освіти, сприяти розвитку педагогічної майстерності.

У Законі України «Про освіту» вказано, що «метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору». Отже, географія як навчальний предмет через зміст модельної навчальної програми формуватиме і розвиватиме ключові компетентності та наскрізні вміння, а також готуватиме до професійної діяльності у сферах, пов'язаних із майбутнім фахом: географією, економікою, логістикою, туризмом, міжнародними відносинами тощо.

10 клас

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета / інтегрованого курсу	Орієнтовні види навчальної діяльності
<p>Учень/учениця: визначає і пояснює необхідні етапи дослідження [12 ПРО 1.3.2-1 П] планує і здійснює самостійно або в співпраці з іншими пошук географічної інформації, наданої в різний спосіб, відповідно до визначеного завдання [12 ПРО 2.1.1-1 П] створює/розробляє самостійно або у співпраці з іншими медіапродукти на основі опрацьованої інформації, зокрема із використанням цифрових ресурсів, технологій і пристроїв [12 ПРО 2.2.2-3 П] оцінює значення географічних знань, діяльності науковців і винахідників для забезпечення суспільного прогресу і покращення якості життя [12 ПРО 3.4.2.-1 П]</p>	<p>ВСТУП Від географічних відкриттів до сучасних географічних досліджень території України.</p> <p>Розвиток географічних уявлень і знань про територію сучасної України. Сучасна географічна наука й вища географічна освіта в Україні. Науково-дослідні установи у сфері географії. ЗВО в Україні, що здійснюють підготовку фахівців географічних спеціальностей. Дослідження українських науковців на станції «Академік Вернадський» в Антарктиді.</p>	<p>Дослідження, моделювання, проєктна діяльність <i>Колективний проєкт (старт)</i> «Комплексне географічне дослідження нашої територіальної громади: розробляємо план» Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування) <i>Створення</i> «стрічки часу» географічних відкриттів та досліджень території України. <i>Порівняльний аналіз</i> методів географічних досліджень «Від подорожей до супутникового моніторингу». <i>Аналіз</i> уривків щоденників / наукових праць мандрівників та дослідників території України (на вибір учителя).</p> <p>Практичні роботи <i>Створення презентації</i> «Сучасні географічні дослідження в Україні». <i>Позначення на контурній карті</i> розташування осередків географічної науки та вищої географічної освіти в Україні.</p> <p>Навчальна екскурсія до найближчого географічного факультету / кафедри. Віртуальна екскурсія на станцію «Академік Вернадський» в Антарктиді.</p>
РОЗДІЛ І. УКРАЇНА: ПРОСТІР, ТЕРИТОРІЯ, ДЕРЖАВА		
<p>Учень/учениця: пояснює, використовуючи наукову термінологію, значення понять: територія, країна, держава, національна держава [12 ПРО 2.2.1-1 П] оцінює самостійно або у співпраці з іншими надійність джерел і достовірність географічної інформації в самостійно обраний спосіб [12 ПРО 2.1.1-2 П] презентує самостійно або у співпраці з іншими здобуту</p>	<p>Тема 1. Україна як суверенна держава Державність у міжнародному праві. Україна – суверенна демократична держава: ознаки, атрибути, державний устрій. Особливості політико-географічного статусу тимчасово окупованих територій.</p>	<p>Дослідження, моделювання, проєктна діяльність <i>Створення постера</i> «Територія – країна – держава – національна держава». Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування) <i>Опрацювання</i> Конституції України (ст. 1, 2, 5, 20) <i>Розроблення презентацій:</i> «Слово й географічна назва «Україна»,</p>

<p>інформацію/створені продукти в обраний спосіб, зокрема із використанням цифрових технологій і пристроїв [12 ПРО 2.2.2-4 П]</p> <p><i>виокремлює</i> самостійно або у співпраці з іншими складники комплексної проблеми і упорядковує їх [12 ПРО 4.2.1-2 П]</p>		<p>«Атрибути держави Україна»</p> <p>Практичні роботи</p> <p>Порівняння державного устрою України й країн-сусідів</p>
<p>Учень/учениця:</p> <p><i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: державний кордон, територіальні води, виключна морська економічна зона, тимчасово окупована територія) [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>добирає</i> самостійно або у співпраці з іншими методи географічних досліджень, зважаючи на умови їх проведення [12 ПРО 1.3.1-1 П]</p> <p><i>продукує</i> самостійно або у співпраці з іншими ідеї щодо створення моделей географічних об'єктів і явищ [12 ПРО 1.4.1-1 П]</p> <p><i>добирає</i> самостійно або у співпраці з іншими інструментарій, необхідний для проведення дослідження [12 ПРО 1.4.2-2 П]</p> <p><i>аналізує, систематизує, оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими опрацьовану географічну інформацію [12 ПРО 2.1.1-5 П]</p> <p><i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими ризики і небезпеки, пов'язані із географічними об'єктами, явищами і процесами [12 ПРО 3.1.1-3 П]</p> <p><i>установлює</i> самостійно або у співпраці з іншими причинно-наслідкові зв'язки між географічними явищами і процесами та їх наслідками [12 ПРО 3.3.1-1 П]</p> <p><i>характеризує</i>, використовуючи мову науки, самостійно або у співпраці з іншими, властивості географічних об'єктів, явищ і процесів [12 ПРО 3.1.1-1 П]</p>	<p>Тема 2. Картографічний образ України</p> <p>Територія України на історичних картах. Історичні назви держави. Україна на сучасних картах світу і Європи: територія, кордон. Територіальне море України. Тимчасово окупована територія України.</p> <p>Географічне положення України.</p> <p>Карта як інструмент формування та реалізації державної політики України.</p>	<p>Дослідження, моделювання, проєктна діяльність</p> <p><i>Створення графічних моделей</i> ділянок кордону України на суходолі і в морях.</p> <p><i>Дослідження за картами</i> «Природні межі як фактор формування кордонів України».</p> <p><i>Моделювання гіпотетичної ситуації</i> «Якби Україна мала інше географічне положення...».</p> <p>Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування)</p> <p><i>Читання історичних карт України</i> (Й.Янсоніус, Г. Л. де Боплан, М. Грушевський, М.Дашкевич, В. Кубійович та ін.).</p> <p><i>Порівняльний аналіз</i> кордонів України і меж розселення українців на історичних картах ХХ ст.</p> <p><i>Опрацювання Конституції України</i> (ст. 73, 132, 133, 134)</p> <p>Встановлення взаємозв'язків та закономірностей</p> <p><i>Встановлення зв'язку</i> між географічним положенням території та ознаками й атрибутами держави Україна.</p> <p>Практичні роботи</p> <p><i>Вимірювання</i> протяжності території і кордону України на суходолі.</p> <p><i>Створення карти-схеми</i> «Держава Україна на карті світу/Європи: географічне положення»</p> <p><i>Демаркація та делімітація кордонів України</i></p>
<p>Учень/учениця:</p> <p><i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: геополітична структура світу, геополітичний регіон, стиковий геополітичний регіон,</p>	<p>Тема 3. Геополітичне положення України</p> <p>Геополітичне положення України.</p> <p>Актуальність геополітичних ідей</p>	<p>Дослідження, моделювання, проєктна діяльність</p> <p><i>Складання блок-схеми</i> «Геополітична структура сучасного світу»</p> <p><i>Дослідження</i> «Від Балто-Чорноморської доктрини</p>

<p>геополітичне положення країни, позаблоковість [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>добирає</i> самостійно або у співпраці з іншими методи дослідження, зважаючи на умови його проведення [12 ПРО 1.3.1-1 П]</p> <p><i>використовує</i> здобуту інформацію для оцінювання природних і техногенних об'єктів, явищ і процесів, розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 2.1.1-6 П]</p> <p><i>розрізняє</i> самостійно або у співпраці з іншими аргументи, що ґрунтуються на наукових твердженнях, доказах, теоріях, і такі, що ґрунтуються на псевдонаукових уявленнях [12 ПРО 4.1.1-2 П]</p> <p><i>характеризує</i> геополітичне становище України та інших держав у минулому і тепер [12 ПРО 2.1.1-2 П]</p> <p><i>характеризує</i> взаємозв'язки між декларуванням націями та державами своєї ролі у світі та їх геополітичним положенням у минулому і тепер [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>оцінює</i> можливості реалізації геополітичних інтересів держави [12 ПРО 2.2.1-3 П]</p> <p><i>характеризує</i> стан суспільства та прогнозує напрями політичних, економічних, соціальних процесів, геополітичних змін [12 ПРО 6.3.1-2 П]</p>	<p>Степана Рудницького у XXI столітті.</p> <p>Європейський та євроатлантичний вибір України.</p> <p>Простір, держава і нація: географія як ключ до національного самопізнання</p>	<p>Степана Рудницького – Степана Липи до зони стабільності й безпеки в регіоні».</p> <p>Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування)</p> <p><i>Аналіз картографічних моделей</i> геополітичної структури світу.</p> <p><i>Опрацювання</i> Конституції України (преамбула, ст.102)</p> <p>Розв'язування проблем, дискусії, дебати</p> <p><i>Дискусія</i> «Як змінювалася оцінка політико-географічного положення України у XXI ст.?»</p> <p>Практичні роботи</p> <p><i>Створення таблиці</i> «Складники геополітичного положення України та їхній вплив на суспільний розвиток України».</p>
--	---	---

РОЗДІЛ II. УКРАЇНЦІ В УКРАЇНІ І СВІТІ

<p>Учень/учениця:</p> <p><i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: етнічний склад населення, державоформуюча нація, корінний народ [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>формулює</i> гіпотезу етнографічного дослідження [12 ПРО 1.2.2-1 П]</p> <p><i>добирає</i> самостійно або у співпраці з іншими інструментарій, необхідний для проведення дослідження [12 ПРО 1.4.2-2 П]</p> <p><i>використовує</i> самостійно або у співпраці з іншими логічні/графічні методи опрацювання результатів дослідження [12 ПРО 1.5.1-1 П]</p> <p><i>пропонує</i> самостійно або у співпраці з іншими варіанти</p>	<p>Тема 1. Українці – державоформуюча нація</p> <p>Українська спільнота – ядро українського державотворення з традиціями демократичного врядування. Історичні корені народовладдя. Від сильної громади до міцної держави.</p> <p>Українська діаспора.</p> <p>Етнічний склад населення України.</p> <p>Малі корінні народи в Україні.</p>	<p>Дослідження, моделювання, проєктна діяльність</p> <p><i>Дослідження</i> «Етнічними українців», «Малі корінні народи в Україні»</p> <p>Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування).</p> <p><i>Опрацювання</i> Конституції України (ст. 10, 11, 12, 24, 35)</p> <p><i>Ознайомлення</i> з теорією інтегрального розуміння суспільства: «Українська інтегральна спільнота»</p> <p><i>Укладання аналітичної таблиці / побудова діаграм</i> «Етнічний склад населення України (на основі статистичних даних)»</p> <p>Встановлення взаємозв'язків та закономірностей</p> <p><i>Встановлення зв'язку</i> між формуванням</p>
---	---	--

<p>розв'язання навчальної/життєвої проблеми, оцінює можливості їх реалізації [12 ПРО 4.3.1-1 П]</p> <p>застосовує поняття «етнос» для оцінювання змін, які відбулись або відбуваються сьогодні [12 ГЮ 1.3.2-1 П]</p>		<p>української ідентичності та етнічним складом населення.</p> <p>Розв'язування проблем, дискусії, дебати</p> <p><i>Розв'язування проблеми</i> «Як зберегти свою національну ідентичність за межами України?»</p> <p><i>Дискусія</i> «Патерналізм чи народовладдя: «сильна рука» чи «свобода» - якому бути українському суспільству?»</p> <p>Практичні роботи</p> <p><i>Створення картосхеми</i> «Українська діаспора – країни проживання, культурно-освітні осередки».</p> <p>Навчальні екскурсії</p> <p><i>Екскурсія</i> до Національного музею історії України / етнографічного музею / центру української громади.</p> <p><i>Зустріч</i> (онлайн / офлайн) із представником діаспори або етнічної меншини.</p>
<p>Учень/учениця:</p> <p><i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: відтворення населення, коефіцієнт народжуваності, коефіцієнт смертності, коефіцієнт природного приросту, міграційне сальдо, статеві-вікова структура населення, демографічна поведінка, демографічна політика, демографічна безпека країни [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>виявляє</i> самостійно або у співпраці з іншими невизначеність/протиріччя в інформації щодо сучасних демографічних процесів [12 ПРО 1.1.1-1 П]</p> <p><i>добирає</i> методи дослідження, зважаючи на умови його проведення [12 ПРО 1.3.1-1 П]</p> <p><i>фіксує</i> результати дослідження в самостійно визначений спосіб [12 ПРО 1.4.2-3 П]</p> <p><i>використовує</i> самостійно або у співпраці з іншими математичні/графічні методи опрацювання результатів дослідження [12 ПРО 1.5.1-1 П]</p> <p><i>аналізує, систематизує, оцінює</i> опрацьовану демографічну інформацію [12 ПРО 2.1.1-5 П]</p> <p><i>створює/розробляє</i> самостійно або у співпраці з іншими</p>	<p>Тема 2. Сучасні демографічні процеси в Україні: аналіз, тенденції та виклики</p> <p>Динаміка чисельності. Природний рух населення: показники, просторові закономірності.</p> <p>Міграції населення: чинники, класифікація, напрямки, наслідки.</p> <p>Демографічне навантаження.</p> <p>Середня тривалість життя.</p> <p>Шлюбно-сімейна структура населення.</p> <p>Демографічна політика, демографічна безпека країни</p>	<p>Дослідження, моделювання, проєктна діяльність</p> <p><i>Дослідження</i> демографічної ситуації в своїй адміністративній області / територіальній громаді.</p> <p><i>Мініпроєкт:</i> «Як зміниться демографічна ситуація в громаді через 20 років?»</p> <p>Робота з інформацією</p> <p><i>Алгоритми</i> пошуку інформації про населення на офіційних сайтах Державної служби статистики України / Інституту демографії та проблем якості життя НАН України</p> <p><i>Аналіз тематичних карт</i> народжуваності, смертності, природного приросту</p> <p>Встановлення взаємозв'язків та закономірностей</p> <p><i>Встановлення взаємозв'язку</i> між демографічними показниками та показниками економічного розвитку України, окремих її регіонів.</p> <p>«Як демографічна політика впливає на демографічну безпеку країни».</p> <p>Розв'язування проблем, дискусії, дебати</p> <p><i>Проблемна ситуація</i> «Чи можна зупинити демографічну кризу, і хто має відповідати за її</p>

<p>медіапродукти на основі опрацьованої інформації, зокрема із використанням цифрових ресурсів, технологій і пристроїв [12 ПРО 2.2.2-3 П]</p> <p><i>презентує</i> здобуту інформацію/створені продукти в обраний спосіб, зокрема із використанням цифрових технологій і пристроїв [12 ПРО 2.2.2-4 П]</p> <p><i>пояснює</i> причини локальних, регіональних, глобальних демографічних проблем [12 ПРО 3.3.1-3 П]</p> <p><i>розв'язує</i> самостійно або у співпраці з іншими навчальні/життєві проблеми, використовуючи здобуті наукові знання і набутий досвід [12 ПРО 4.3.2-1 П]</p>		<p>вирішення?»</p> <p><i>Дебати</i> «Зовнішні міграції населення України: шанс для розвитку чи загроза для держави?»</p> <p>Практичні роботи</p> <p><i>Обчислення</i> показників природного і механічного руху населення України.</p> <p><i>Побудова</i> статево-вікової піраміди України за обраний рік.</p> <p><i>Укладання порівняльної таблиці</i> демографічних показників України та порогових значень індикаторів її демографічної безпеки.</p>
<p>Учень/учениця:</p> <p><i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: розселення, місто, селище, село, поселення, урбанізація, дезурбанізація, субурбанізація, рурбанізація, руралізація, агломерація, джентрифікація [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>створює</i> самостійно або у співпраці з іншими віртуальні моделі географічних об'єктів і явищ [12 ПРО 1.4.1-2 П]</p> <p><i>фіксує</i> результати дослідження в самостійно визначений спосіб [12 ПРО 1.4.2-3 П]</p> <p><i>використовує</i> математичні/графічні методи опрацювання результатів дослідження [12 ПРО 1.5.1-1 П]</p> <p><i>використовує</i> самостійно або у співпраці з іншими здобуту інформацію щодо сучасної системи розселення для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 2.1.1-6 П]</p> <p><i>класифікує</i> географічні об'єкти системи розселення за визначеними ознаками/властивостями [12 ПРО 3.2.1-2 П]</p> <p><i>установлює</i> самостійно або у співпраці з іншими причинно-наслідкові зв'язки між певними демографічними явищами і процесами та їх наслідками [12 ПРО 3.3.1-1 П]</p> <p><i>усвідомлено бере участь</i> в облаштуванні громадського простору у своєму місті/селі/селищі [12 ГЮ 2.3.2-1 П]</p> <p><i>пов'язує</i> самостійно або у співпраці з іншими</p>	<p>Тема 3. Сучасна система розселення в Україні</p> <p>Розселення населення. Сільські та міські населені пункти: еволюція, сучасна класифікація.</p> <p>Урбанізаційні процеси. Контрурбанізація та субурбанізація як сучасні форми трансформації урбанізації.</p> <p>Актуальні проблеми розвитку населених пунктів.</p> <p>Адміністративно-територіальний устрій України.</p>	<p>Дослідження, моделювання, проєктна діяльність</p> <p><i>Створення графічної моделі</i> агломерації, яка формується навколо обласного центру /столиці</p> <p><i>Дослідження</i> «Приклади джентрифікації в моєму місті»</p> <p>Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування)</p> <p><i>Аналіз</i> динаміки урбанізації в Україні за роки незалежності України.</p> <p>Встановлення взаємозв'язків та закономірностей</p> <p><i>Як</i> зміни територіального устрою (децентралізація) вплинули на розвиток сільських населених пунктів?</p> <p>Розв'язування проблем, дискусії, дебати</p> <p><i>Дискусія</i> «Великі міста чи малі громади: де краще жити?»</p> <p><i>Дискусія</i> «Субурбанізація: виграс місто чи передмістя?», «Чи можливе збільшення чисельності населення малих міст в Україні?»</p> <p>Практичні роботи</p> <p><i>Характеристика</i> населених пунктів за топографічною картою.</p> <p><i>Позначення</i> на контурній карті регіонів України (адміністративних областей, міст Київ і Севастополь), міст-мільйонників.</p> <p><i>Створення інфографіки</i> «Класифікація населених пунктів в Україні за чисельністю населення та</p>

інформацію географічного змісту, представлену в різних формах, із реальними об'єктами і явищами [12 ПРО 2.2.2-1 П]		функціями». Навчальна екскурсія до міста / селища / села, яке найактивніше розвивається в територіальній громаді.
--	--	---

РОЗДІЛ III. РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК УМОВА ДЛЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

<p>Учень/учениця: <i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: економічно активне населення, робоча сила, людський капітал [12 ПРО 2.2.1-1 П] <i>оцінює</i> ризики використання певних методів/засобів/прийомів проведення дослідження [12 ПРО 1.3.1-2 П] <i>складає</i> самостійно або у співпраці з іншими план дослідження [12 ПРО 1.3.2-3 П] <i>презентує</i> самостійно або у співпраці з іншими результати комплексного географічного дослідження, зокрема із використанням цифрових ресурсів, технологій і пристроїв [12 ПРО 1.5.3-2 П] <i>оцінює</i> значущість набутого досвіду практичної діяльності для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 1.6.3-1 П] <i>планує і здійснює</i> самостійно або в співпраці з іншими <i>пошук інформації</i>, наданої в різний спосіб, відповідно до визначеного завдання [12 ПРО 2.1.1-1 П] <i>оцінює</i> надійність джерел і достовірність географічної інформації в самостійно обраний спосіб [12 ПРО 2.1.1-2 П] <i>розрізняє</i> самостійно або у співпраці з іншими наукове/псевдонаукове пояснення інформації щодо людського капіталу [12 ПРО 2.1.1-3 П] <i>добирає та інтегрує</i> самостійно або у співпраці з іншими інформацію про трудові ресурси, представлену в різних формах [12 ПРО 2.2.1-2 П] <i>виявляє</i> самостійно або у співпраці з іншими очевидну і приховану інформацію в медіаповідомленнях [12 ПРО 2.2.1-3 П] <i>пов'язує</i> інформацію географічного змісту, представлену в різних формах, із реальними об'єктами і явищами [12</p>	<p>Тема 1. Людські ресурси Економічно активне населення: зайняті і самозайняті особи, безробітні. Людський капітал. Динаміка чисельності робочої сили в Україні. Регіональні відмінності чисельності робочої сили. Якість людських ресурсів: освіченість, рівень професійної підготовки, здоров'я, ментальні особливості ставлення до праці тощо. Ціна робочої сили: складові та чинники, що на неї впливають, просторові відмінності. Проблеми ефективного використання трудових ресурсів в Україні.</p>	<p>Дослідження, моделювання, проєктна діяльність <i>Колективний проєкт</i> «Комплексне географічне дослідження моєї територіальної громади: характеристика людських ресурсів» <i>Міні-проєкт</i> «Професії майбутнього: що зміниться через 10 років?» Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування) <i>Аналіз</i> регіональної статистики «Ринок праці» (сайт Державної служби статистики України) Встановлення взаємозв'язків та закономірностей <i>Встановлення зв'язку</i> між демографічною структурою населення і пропозицією робочої сили на ринку праці. <i>Встановлення зв'язку</i> між рівнем освіти населення і заробітною платою (за сайтами з пошуку роботи). <i>Встановлення зв'язку</i> між рівнями розвитку підприємництва і зайнятості населення. Розв'язування проблем, дискусії, дебати Чи можна вважати освіту основою розвитку людського капіталу? Зовнішні міграції: втрати людських ресурсів чи можливості для їхнього розвитку? Якими якостями повинен володіти сучасний працівник? Практична робота: <i>Створення й аналіз</i> картодіаграми/ картограми «Середня заробітна плата в регіонах (областях) України». Навчальна екскурсія до центру зайнятості</p>
--	---	---

<p>ПРО 2.2.2-1 П]</p> <p><i>виокремлює</i> складники комплексної проблеми ефективного використання трудових ресурсів і упорядковує їх [12 ПРО 4.2.1-2 П]</p> <p><i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими ресурси і обмеження щодо розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.2.1-3 П]</p>		
<p>Учень/учениця:</p> <p><i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення поняття критичні мінеральні ресурси [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>виявляє</i> протиріччя в інформації щодо ознак/будови/властивостей об'єктів природи, умов виникнення, прояву і перебігу природних явищ [12 ПРО 1.1.1-1 П]</p> <p><i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими завдання дослідження відповідно до гіпотези [12 ПРО 1.2.2-2 П]</p> <p><i>складає</i> самостійно або у співпраці з іншими план комплексного географічного дослідження [12 ПРО 1.3.2-3 П]</p> <p><i>продукує</i> самостійно або у співпраці з іншими ідеї щодо створення математичних/реальних/віртуальних моделей об'єктів і явищ [12 ПРО 1.4.1-1 П]</p> <p><i>створює</i> самостійно або у співпраці з іншими математичні/реальні, віртуальні моделі об'єктів і явищ [12 ПРО 1.4.1-2 П]</p> <p><i>аналізує</i> за наданими критеріями самостійно або у співпраці з іншими математичні/реальні/ віртуальні моделі об'єктів і явищ [12 ПРО 1.4.1-3 П]</p> <p><i>добирає</i> інструментарій, необхідний для проведення дослідження [12 ПРО 1.4.2-2 П]</p> <p><i>підтверджує/спростовує</i> самостійно або у співпраці з іншими гіпотезу дослідження [12 ПРО 1.5.2-1 П]</p> <p><i>обирає</i> самостійно або у співпраці з іншими спосіб представлення результатів дослідження, аргументує свій вибір [12 ПРО 1.5.3-1 П]</p> <p><i>презентує</i> самостійно або у співпраці з іншими результати дослідження, зокрема із використанням цифрових ресурсів, технологій і пристроїв [12 ПРО</p>	<p>Тема 2. Територія як ресурс</p> <p>Територія як ресурс суспільного розвитку. Природні (геологічні, геоморфологічні, кліматичні) умови життєдіяльності людей.</p> <p>Мінеральні ресурси. Кліматичні ресурси.</p> <p>Водні ресурси. Ґрунтові ресурси.</p> <p>Біологічні ресурси.</p> <p>Туристична привабливість території України.</p> <p>Актуальні проблеми забезпечення природними ресурсами.</p>	<p>Дослідження, моделювання, проєктна діяльність</p> <p><i>Колективний проєкт</i> «Комплексне географічне дослідження моєї територіальної громади: характеристика природних умов і ресурсів»</p> <p><i>Дослідження</i> «Як природні ресурси у моїй місцевості / ТГ вплинули на виробничу спеціалізацію?»</p> <p><i>Дослідження</i> «Від чого залежить ціна землі в Україні?»</p> <p><i>Розроблення презентації-реклами</i> природних рекреаційних ресурсів місцевості (на вибір учня/учениці).</p> <p>Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування)</p> <p><i>Опрацювання</i> Конституції України (ст. 13)</p> <p><i>Аналіз карти</i> «Родовища критичної сировини в Україні»</p> <p><i>Аналіз діаграм / таблиць</i> статистичної інформації про розподіл природних ресурсів між країнами світу та оцінка частки України у світових запасах.</p> <p>Встановлення взаємозв'язків і закономірностей</p> <p><i>Встановлення за тематичними картами закономірностей</i> розподілу мінеральних, водних, агрокліматичних, ґрунтових ресурсів між регіонами України.</p> <p>Розв'язування проблем, дискусії, дебати</p> <p><i>Розв'язування проблеми</i> «Як передбачити наслідки освоєння природних ресурсів своєї місцевості?»</p> <p><i>Дискусія</i> «Який регіон України має найбільші шанси стати міжнародним туристичним брендом?»</p> <p>Практичні роботи</p>

<p>1.5.3-2 П] <i>аналізує</i> доцільність обраних методів, визначених етапів, плану дослідження [12 ПРО 1.6.1-1 П] <i>оцінює</i> значущість набутого досвіду практичної діяльності для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 1.6.3-1 П] <i>ініціює</i> та/або <i>долучається</i> до активних дій для розв'язання спільних проблем використання природних ресурсів місцевих громад [12 ГЮ 6.2.1-4 П] <i>моделює</i> варіанти власної участі в розв'язанні проблем місцевого рівня [12 ГЮ 6.2.1-3 П] <i>визначає</i> властивості та істотні ознаки географічних об'єктів, явищ і процесів, необхідні для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 3.1.1-2 П] <i>оцінює</i> ризики і небезпеки, пов'язані із природними і техногенними об'єктами, явищами і процесами [12 ПРО 3.1.1-3 П] <i>прогнозує</i> самостійно або у співпраці з іншими зміни географічних об'єктів, явищ і процесів на основі базових знань про взаємозв'язки в природі [12 ПРО 3.3.1-4 П] <i>виявляє</i> взаємозв'язки у природі, необхідні для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 3.3.1-2 П] <i>оцінює</i> вплив діяльності людини/власної діяльності на збереження природних ресурсів [12 ПРО 3.3.1-5 П] <i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими значення природничих наук, техніки і технологій для сталого розвитку суспільства [12 ПРО 3.4.1-2 П] <i>розробляє</i> самостійно або у співпраці з іншими критерії оцінювання результатів розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.2.1-4 П]</p>		<p><i>Створення карти-схеми</i> поширення викопного палива / рудної сировини / рідкісноземельних мінералів в Україні <i>Розроблення картограми / картодіаграми</i> орних земель (ріллі) /лісів в областях України. <i>Характеристика</i> водних об'єктів місцевості за топографічною картою. <i>Оцінка</i> лісових угідь місцевості за топографічною картою.</p>
<p>Учень/учениця: <i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: капітальні ресурси, фізичний капітал, фінансовий капітал, виробниче устаткування, інфраструктура [12 ПРО 2.2.1-1 П] <i>визначає</i> завдання дослідження відповідно до гіпотези [12 ПРО 1.2.2-2 П]</p>	<p>Тема 3. Капітальні ресурси Фізичний та фінансовий капітал в економічній діяльності. Значення капіталу для розвитку країни. Виробниче устаткування, обладнання. Виробнича, транспортна,</p>	<p>Дослідження, моделювання, проєктна діяльність <i>Колективний проєкт</i> «Комплексне географічне дослідження моєї територіальної громади: характеристика виробничої, транспортної та енергетичної інфраструктури» <i>Дослідження</i> «Капітальні ресурси виробництва (на вибір учня / учениці): види, перелік,</p>

<p><i>складає</i> самостійно або у співпраці з іншими план дослідження [12 ПРО 1.3.2-3 П] <i>формулює</i> висновки відповідно до завдань дослідження [12 ПРО 1.5.2-2 П] <i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими можливість використання результатів дослідження для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 1.5.2-3 П] <i>обирає</i> самостійно або у співпраці з іншими спосіб представлення результатів дослідження, аргументує свій вибір [12 ПРО 1.5.3-1 П] <i>оцінює</i> значущість набутого досвіду практичної діяльності для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 1.6.3-1 П] <i>ініціює</i> та/або <i>долучається</i> до активних дій для розв'язання спільних проблем місцевих громад (закладу освіти) [12 ГЮ 6.2.1-4 П] <i>моделює</i> варіанти власної участі в розв'язанні проблем державного та/або глобального рівня [12 ГЮ 6.2.1-3 П] <i>пояснює</i> самостійно або у співпраці з іншими причини локальних, регіональних, глобальних економічних проблем людства [12 ПРО 3.3.1-3 П] <i>прогнозує</i> самостійно або у співпраці з іншими зміни об'єктів, явищ і процесів на основі базових географічних знань і дослідницьких навичок [12 ПРО 3.3.1-4 П] <i>розробляє</i> самостійно або у співпраці з іншими критерії оцінювання результатів розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.2.1-4 П]</p>	<p>енергетична, інформаційно-комунікаційна інфраструктура в Україні. Джерела формування капітальних ресурсів у підприємницькій діяльності. Інвестиції: поняття, види, вплив на економічне зростання. Географія інвестицій в Україні. Інвестиційна привабливість України та її регіонів. Країни-інвестори. Фінансово-промислові групи, агрохолдинги. Прогрес та актуальні проблеми залучення й ефективного використання інвестицій.</p>	<p>зношеність / інноваційність». <i>Колективний проєкт</i> «Шкільне підприємництво»: опис виробництва (на вибір), капітальні ресурси, джерела фінансування інвестиційних витрат. <i>Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування)</i> <i>Пошук і презентування інформації</i> щодо технології певного виробництва (на вибір) та переліку устаткування, приладів, інструментів тощо. <i>Ознайомлення з прикладами</i> успішних інвестиційних проєктів у громаді / регіоні / країні. <i>Презентування</i> бізнес-проєкту у громаді / регіоні за участю іноземних інвесторів. <i>Встановлення взаємозв'язків та закономірностей</i> <i>Встановлення зв'язків</i> між обсягами інвестицій у капітальні ресурси та рівнем ВВП. <i>Визначення закономірностей</i> між рівнем урбанізації та потребою в капітальних ресурсах. <i>Розв'язування проблем, дискусії, дебати</i> Що важливіше для економіки: капітальні ресурси чи людський капітал? Чи може країна розвиватися без власних капітальних ресурсів, якщо має доступ до зовнішніх інвестицій? <i>Практична робота</i> <i>Характеристика</i> транспортної інфраструктури місцевості за топографічною картою</p>
<p><i>Учень/учениця:</i> <i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: інформаційні ресурси, цифровізація [12 ПРО 2.2.1-1 П] <i>формулює</i> самостійно або у співпраці з іншими гіпотезу дослідження [12 ПРО 1.2.2-1 П] <i>прогнозує</i> результати кожного етапу дослідження [12 ПРО 1.3.2-2 П] <i>підтверджує/спростовує</i> самостійно або у співпраці з іншими гіпотезу дослідження [12 ПРО 1.5.2-1 П]</p>	<p>Тема 4. Інформація – стратегічний економічний ресурс сучасності Ознаки інформації як економічного ресурсу. Роль інформації в економіці. Отримання економічної вигоди від знань як активів. Інтелектуальні ресурси України. Цифрова трансформація України,</p>	<p><i>Дослідження, моделювання, проєктна діяльність</i> <i>Колективний проєкт</i> «Шкільне підприємництво»: витрати на інформаційні ресурси і маркетинг. <i>Міні-дослідження</i> про роль соціальних мереж у просуванні товарів та послуг. <i>Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування)</i> <i>Ознайомлення</i> із «Законом України про інформацію» (ст.14, 15, 16, 20).</p>

<p><i>формулює</i> самостійно або у співпраці з іншими висновки відповідно до завдань дослідження [12 ПРО 1.5.2-2 П] <i>аналізує</i> самостійно або у співпраці з іншими доцільність обраних методів, визначених етапів, плану дослідження [12 ПРО 1.6.1-1 П] <i>презентує</i> самостійно або у співпраці з іншими здобуту інформацію/створені продукти в обраний спосіб, зокрема із використанням цифрових технологій і пристроїв [12 ПРО 2.2.2-4 П] <i>пропонує</i> самостійно або у співпраці з іншими способи використання здобутків природничих наук, техніки і технологій для розв'язання глобальних проблем людства [12 ПРО 3.4.1-1 П] <i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими значення наукових знань, діяльності науковців і винахідників для забезпечення суспільного прогресу і покращення якості життя [12 ПРО 3.4.2.-1 П] <i>розв'язує</i> самостійно або у співпраці з іншими навчальні/життєві проблеми, використовуючи здобуті наукові знання і набутий досвід [12 ПРО 4.3.2-1 П]</p>	<p>бізнесу, освіти.</p>	<p><i>Розроблення презентації</i> «Україна – цифрова держава» <i>Підготовка повідомлення</i> «Штучний інтелект в економіці».</p> <p>Встановлення взаємозв'язків та закономірностей Як інформацію перетворити в економічний ресурс? <i>Встановлення зв'язку</i> між рівнем цифровізації України та її ВВП.</p> <p>Розв'язування проблем, дискусії, дебати <i>Дискусія</i> «Чи може інформація бути ціннішою за матеріальні й людські ресурси?»</p>
<p>Учень/учениця: <i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: інституційні чинники, державне регулювання [12 ПРО 2.2.1-1 П] <i>формулює</i> самостійно або у співпраці з іншими дослідницьку проблему, аргументує вибір проблеми дослідження [12 ПРО 1.1.1-2 П] <i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими мету відповідно до сформульованої проблеми дослідження [12 ПРО 1.2.1-1 П] <i>прогнозує</i> результати кожного етапу дослідження [12 ПРО 1.3.2-2 П] <i>формулює</i> самостійно або у співпраці з іншими висновки відповідно до завдань дослідження [12 ПРО 1.5.2-2 П] <i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими можливість використання результатів дослідження для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 1.5.2-3 П] <i>обирає</i> самостійно або у співпраці з іншими способ</p>	<p>Тема 5. Інституційні чинники економічної діяльності Інституційні чинники та їх вплив на економіку країни. Економічна система України. Форми власності. Правове поле і форми підприємницької діяльності в Україні. Економічна свобода. Прогрес у формуванні сприятливого бізнес-середовища в Україні.</p>	<p>Дослідження, моделювання, проектна діяльність <i>Колективний проект</i> «Комплексне географічне дослідження моєї територіальної громади: домінуювальні форми підприємницької діяльності» Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування) <i>Зустріч з підприємцями</i> «Інституційні проблеми розвитку бізнесу та шляхи оптимізації бізнес-середовища» Встановлення взаємозв'язків та закономірностей <i>Встановлення зв'язку</i> між рівнем (індексом) економічної свободи і показниками розвитку економіки. Розв'язування проблем, дискусії, дебати <i>Розв'язання проблеми</i> «Як перетворити закони в країні на чинник її економічного зростання?» <i>Дискусія</i> «Як впливає рівень корупції на довіру до економічних інституцій та розвиток бізнесу?»</p>

<p>представлення результатів дослідження, аргументує свій вибір [12 ПРО 1.5.3-1 П]</p> <p><i>аналізує</i> самостійно або у співпраці з іншими доцільність обраних методів, визначених етапів, плану дослідження [12 ПРО 1.6.1-1 П]</p> <p><i>ініціює</i> та/або <i>долучається</i> до активних дій для розв'язання спільних проблем місцевих громад [12 ГО 6.2.1-4 П]</p> <p><i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими надійність джерел і достовірність інформації про економічну діяльність в самостійно обраний спосіб [12 ПРО 2.1.1-2 П]</p> <p><i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими властивості об'єктів, істотні ознаки суспільних явищ і процесів, необхідні для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 3.1.1-2 П]</p> <p><i>характеризує</i>, використовуючи мову науки, самостійно або у співпраці з іншими, властивості економічних об'єктів, явищ і процесів [12 ПРО 3.1.1-1 П]</p> <p><i>пропонує</i> самостійно або у співпраці з іншими варіанти розв'язання навчальної/життєвої проблеми, оцінює можливості їх реалізації [12 ПРО 4.3.1-1 П]</p> <p><i>розробляє</i> самостійно або у співпраці з іншими стратегії розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.1-2 П]</p> <p><i>добирає</i> самостійно або у співпраці з іншими ресурси для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.1-3 П]</p>		
--	--	--

РОЗДІЛ IV. СУЧАСНА ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ

<p>Учень/учениця:</p> <p><i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: додана вартість, природно-сільськогосподарська зона (гірська область), фермерське господарство, агрохолдинг, аквакультура, добувна промисловість [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>виявляє</i> самостійно або у співпраці з іншими невизначеність/протиріччя в інформації щодо</p>	<p>Тема 1. Первинний сектор економіки</p> <p>Національна економіка України: секторальна структура.</p> <p>Первинний сектор.</p> <p>Сільське господарство.</p> <p>Рослинництво й тваринництво: чинники розміщення, особливості</p>	<p>Дослідження, моделювання, проєктна діяльність</p> <p><i>Дослідження</i> «Як вплинули глобальні кліматичні зміни на структуру агровиробництва в Україні?</p> <p><i>Дослідження</i> «Як і чому змінюються в часі споживчі ціни овочів і фруктів у торговельній мережі?»</p> <p><i>Моделювання:</i> «Аграрна наддержава – перспектива розвитку виробництва продовольства в Україні»</p>
---	--	--

<p>ознак/будови/ властивостей об'єктів природи, умов виникнення, прояву і перебігу природних явищ [12 ПРО 1.1.1-1 П]</p> <p><i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими мету відповідно до сформульованої проблеми дослідження [12 ПРО 1.2.1-1 П]</p> <p><i>добирає</i> самостійно або у співпраці з іншими методи географічного дослідження, зважаючи на умови його проведення [12 ПРО 1.3.1-1 П]</p> <p><i>підтверджує/спростовує</i> самостійно або у співпраці з іншими гіпотезу дослідження [12 ПРО 1.5.2-1 П]</p> <p><i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими надійність джерел і достовірність інформації в самостійно обраний спосіб [12 ПРО 2.1.1-2 П]</p> <p><i>аналізує, систематизує, оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими опрацьовану інформацію [12 ПРО 2.1.1-5 П]</p> <p><i>описує і пояснює</i> самостійно або у співпраці з іншими природні і техногенні об'єкти, явища і процеси на основі нетекстової інформації, представленої в різних формах [12 ПРО 2.2.2-2 П]</p> <p><i>характеризує, використовуючи мову науки,</i> самостійно або у співпраці з іншими, властивості природних і техногенних об'єктів, явища і процеси [12 ПРО 3.1.1-1 П]</p> <p><i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими ознаки класифікації географічних об'єктів і явищ [12 ПРО 3.2.1-1 П]</p> <p><i>пояснює</i> самостійно або у співпраці з іншими причини локальних, регіональних, глобальних проблем людства [12 ПРО 3.3.1-3 П]</p> <p><i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими значення наукових знань, діяльності науковців і винахідників для забезпечення суспільного прогресу і покращення якості життя [12 ПРО 3.4.2.-1 П]</p> <p><i>розрізняє</i> самостійно або у співпраці з іншими наукові факти, їх інтерпретації, судження [12 ПРО 4.1.1-1 П]</p> <p><i>виокремлює, ідентифікує, формулює</i> самостійно або у</p>	<p>географії виробництв. Природно-сільськогосподарські зони, гірські області в Україні.</p> <p>Виробництво органічної продукції.</p> <p>Зберігання сільськогосподарської продукції, логістика.</p> <p>Створення доданої вартості у рослинництві, тваринництві, логістиці.</p> <p>Конкурентні переваги фермерських господарств і великих корпоративних аграрних формувань (агрохолдингів).</p> <p>Продовольча безпека. Експорт продовольства, трансграничні логістичні коридори.</p> <p>Лісове господарство. Проблеми раціонального лісокористування.</p> <p>Рибальство. Аквакультура.</p> <p>Добувна промисловість: чинники розміщення, основні осередки, створення доданої вартості, проблеми й перспективи розвитку видобувних виробництв.</p> <p>Експортоорієнтовані виробництва первинного сектору.</p> <p>Прогрес у розвитку та актуальні проблеми первинного сектору.</p>	<p>Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування)</p> <p><i>Аналіз карт</i> «Видобування мінерального палива / рудної сировини в Україні»</p> <p><i>Обґрунтування структури</i> сільськогосподарського виробництва місцевості за топографічною картою.</p> <p><i>Оцінка джерел інформації:</i> «Пошук, аналіз новин про здобутки / проблеми у сільському господарстві / видобутку мінеральних ресурсів в Україні».</p> <p><i>Створення інфографіки:</i> «Україна: експорт та імпорт сільськогосподарської/ мінеральної сировини/ деревини».</p> <p>Встановлення взаємозв'язків та закономірностей</p> <p><i>Встановлення зв'язку</i> між ситуацією на світовому ринку продовольства й структурою його виробництва в Україні.</p> <p><i>Встановлення зв'язку між часткою</i> первинного сектору в структурі національної економіки та показником ВВП країни на одну особу».</p> <p><i>Обґрунтування</i> розташування осередків видобування мінеральних ресурсів у районах з низькою густиною населення.</p> <p>Практичні роботи</p> <p><i>Створення картограми / картодіаграми</i> «Виробництво продовольства (вид на вибір) за регіонами України</p> <p><i>Створення картосхем:</i> «Природно-сільськогосподарське районування України».</p> <p>«Розміщення основних осередків видобування корисних копалин в Україні».</p> <p>«Райони заготівлі ділової деревини в Україні»</p> <p><i>Побудова й аналіз діаграм</i> «Додана вартість у сільському, лісовому, рибному господарстві з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства» (сайт Державної служби статистики України, роки для порівняння на вибір учителя)</p>
---	---	---

<p>співпраці з іншими навчальну/життєву проблему [12 ПРО 4.2.1-1 П]</p> <p>Учень/учениця: пояснює, використовуючи наукову термінологію, значення понять: переробна промисловість, концентрація, деконцентрація, комбінування, спеціалізація, кооперування, агломерування, реіндустріалізація, глобальні ланцюги доданої вартості, індустріальний парк [12 ПРО 2.2.1-1 П] формулює самостійно або у співпраці з іншими дослідницьку проблему, аргументує вибір проблеми дослідження [12 ПРО 1.1.1-2 П] формулює самостійно або у співпраці з іншими гіпотезу дослідження [12 ПРО 1.2.2-1 П] оцінює ризики використання певних методів/засобів/приймів проведення дослідження [12 ПРО 1.3.1-2 П] складає самостійно або у співпраці з іншими план дослідження [12 ПРО 1.3.2-3 П] планує і здійснює самостійно або в співпраці з іншими пошук географічної інформації, наданої в різний спосіб, відповідно до визначеного завдання [12 ПРО 2.1.1-1 П] використовує самостійно або у співпраці з іншими здобуту інформацію для оцінювання економічних об'єктів, явищ і процесів, розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 2.1.1-6 П] визначає самостійно або у співпраці з іншими властивості об'єктів, істотні ознаки економічних явищ і процесів, необхідні для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 3.1.1-2 П] виявляє взаємозв'язки у природі, необхідні для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 3.3.1-2 П] пропонує самостійно або у співпраці з іншими способи використання здобутків природничих наук, техніки і технологій для розв'язання економічних проблем [12 ПРО 3.4.1-1 П] розрізняє самостійно або у співпраці з іншими</p>	<p>Тема 2. Вторинний сектор економіки Переробна промисловість: види діяльності, історична спадщина, наслідки кризи, реіндустріалізація, сучасні форми просторової організації виробництва. Виробництво конструкційних матеріалів – металів, гуми, пластику: чинники розміщення, форми суспільної і просторової організації, основні осередки, участь підприємств у глобальних ланцюгах доданої вартості Географія виробництва електроенергії, деконцентрація, енергетична безпека. Виробництво машин і устаткування: чинники розташування, форми суспільної і просторової організації, конкурентні переваги найбільших виробників. Фармацевтичне виробництво: особливості розвитку й розташування підприємств. Виробництво мінеральних добрив: чинники розташування підприємств. Виробництво будівельних матеріалів та деревообробка: інвестиційна привабливість, види підприємств, особливості розташування. Виробництво харчових продуктів: орієнтування на попит, ринки</p>	<p>Навчальна екскурсія на виробництво первинного сектору економіки</p> <p>Дослідження, моделювання, проєктна діяльність Розроблення моделі індустріального парку в своєму регіоні / своїй громаді. Навчальний проєкт на контурній карті «Металургійні комбінати: технології – чинники – ресурси – локації/центри» Дослідження «Українські виробники кольорових металів у глобальних ланцюгах доданої вартості» Дослідження «Як технологічні інновації змінюють географію виробництва стінових і покрівельних будівельних матеріалів в Україні?» Дослідження «Як будівництво нових об'єктів змінює структуру земельних угідь своєї територіальної громади / села / селища?» Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування) Аналіз тематичних карт «Металургійне виробництво», «Виробництво харчових продуктів». Пошук та аналіз інформації про зміну структури генерації електроенергії в Україні. Встановлення взаємозв'язків та закономірностей Установлення закономірностей розташування швейних підприємств в Україні. Установлення зв'язку між концентрацією сільськогосподарського виробництва і розташуванням виробництва мінеральних добрив. Практичні роботи Створення картосхеми «Осередки виробництва транспортних засобів / комп'ютерної техніки / сільськогосподарської техніки (на вибір)» Обґрунтування розташування деревообробних підприємств в Україні. Навчальна екскурсія на промислове підприємство.</p>
--	---	--

<p>аргументи, що ґрунтуються на наукових твердженнях, доказах, теоріях, і такі, що ґрунтуються на псевдонаукових уявленнях [12 ПРО 4.1.1-2 П]</p> <p><i>виокремлює</i> самостійно або у співпраці з іншими складники комплексної проблеми і упорядковує їх [12 ПРО 4.2.1-2 П]</p> <p><i>розв'язує</i> самостійно або у співпраці з іншими навчальні/життєві проблеми, використовуючи здобуті наукові знання і набутий досвід [12 ПРО 4.3.2-1 П]</p>	<p>сировини, сучасні тренди споживання.</p> <p>Виробництво текстилю, одягу, взуття: конкурентні переваги й сучасні виклики, форми організації.</p> <p>Будівництво. Особливості розміщення нових об'єктів промисловості та житла в Україні.</p>	
<p>Учень/учениця:</p> <p><i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: транспортний хаб, освітній хаб, логістичний вузол, електронна комерція [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими завдання дослідження відповідно до гіпотези [12 ПРО 1.2.2-2 П]</p> <p><i>прогнозує</i> результати кожного етапу дослідження [12 ПРО 1.3.2-2 П]</p> <p><i>створює</i> самостійно або у співпраці з іншими математичні/реальні, віртуальні моделі об'єктів і явищ [12 ПРО 1.4.1-2 П]</p> <p><i>фіксує результати</i> дослідження в самостійно визначений спосіб [12 ПРО 1.4.2-3 П]</p> <p><i>розрізняє</i> самостійно або у співпраці з іншими наукове/псевдонаукове пояснення інформації економічного змісту [12 ПРО 2.1.1-3 П]</p> <p><i>пояснює</i> самостійно або у співпраці з іншими економічні явища і процеси, використовуючи наукову термінологію, враховує під час планування структури повідомлення/ доповіді потреби і запити аудиторії [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими ризики і небезпеки, пов'язані із економічними об'єктами, явищами і процесами [12 ПРО 3.1.1-3 П]</p> <p><i>інтерпретує</i> самостійно або у співпраці з іншими наукові факти [12 ПРО 4.1.1-3 П]</p> <p><i>пояснює</i> самостійно або у співпраці з іншими ризики використання ненаукового мислення для розв'язання</p>	<p>Тема 3. Третинний сектор економіки України</p> <p>Виробництво послуг третинного сектору: значення, складники, Транспорт і логістика. Транспортні хаби. Морські й річкові порти. Логістичні вузли.</p> <p>Торгівля. Торговельні мережі. Електронна комерція. Гуртівні. Виставкова діяльність.</p> <p>Туризм. Роль зеленого туризму в розвитку територіальних громад. Фінансові та банківські послуги. Особливості розташування філій і відділень банків в Україні.</p> <p>Роль страхових компаній, інвестиційних фондів.</p> <p>Наука, освіта, медицина, культура. Особливості розміщення закладів громадського харчування та надання побутових послуг.</p>	<p>Дослідження, моделювання, проєктна діяльність</p> <p><i>Дослідження</i> «Доступність як чинник успішного розвитку населених пунктів / територіальної громади».</p> <p><i>Дослідження</i> «Де і чому розташовані відділення банків і банкомати в територіальній громаді?»</p> <p><i>Моделювання:</i> «Створення туристичного маршруту Україною (на вибір).</p> <p>Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування)</p> <p><i>Пошук інформації</i> про нові логістичні й транспортні хаби в Україні.</p> <p><i>Інтерпретація статистики:</i> «Динаміка кількості й частки зайнятих у торгівлі в Україні».</p> <p><i>Пошук та систематизація інформації</i> про формування в Україні «спроможної мережі медичних закладів»</p> <p>Встановлення взаємозв'язків та закономірностей</p> <p>«Як урбанізація впливає на розвиток сектору послуг?»</p> <p>«Що впливає на розмір та розташування виставкових центрів в Україні?»</p> <p>Розв'язування проблем, дискусії, дебати</p> <p><i>Дискусія</i> «Торговельно-розважальний комплекс (ТРЦ) у великому місті: чинники і місця оптимального розташування»</p> <p><i>Розв'язування проблеми</i> «Як перетворити покинуті садиби, будівлі в селах в об'єкти зеленого туризму?»</p>

<p>життєвих/навчальних проблем [12 ПРО 4.1.1-4 П] <i>добирає</i> самостійно або у співпраці з іншими ресурси для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.1-3 П]</p>		<p>Практичні роботи <i>Робота в парі/ групі:</i> «Оцінка рівня розвитку транспортної мережі в регіоні України (за картами і статистичною інформацією)» <i>Створення карти-схеми</i> маршрутів швидкісних потягів в Укрзалізниці. «Позначення туристичних кластерів на контурній карті України» . «Дослідження сфери побутових послуг свого міста/ територіальної громади методом анкетування / інтерв'ю».</p>
<p>Учень/учениця: <i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: четвертинний сектор економіки, п'ятинний сектор економіки, інформаційне суспільство, економіка знань, технопарк, інноваційний парк, інноваційний кластер, освітній кластер, бізнес-інкубатор, дата-центр, коворкінг, творча майстерня [12 ПРО 2.2.1-1 П] <i>спостерігає/досліджує</i> самостійно або у співпраці з іншими об'єкти і явища за складеним планом із використанням розроблених математичних/реальних/віртуальних моделей [12 ПРО 1.4.2-1 П] <i>презентує</i> самостійно або у співпраці з іншими результати дослідження, зокрема із використанням цифрових ресурсів, технологій і пристроїв [12 ПРО 1.5.3-2 П] <i>розрізняє</i> самостійно або у співпраці з іншими спроби маніпулювання даними про інформаційне суспільство, факти та їх інтерпретацію [12 ПРО 2.1.1-4 П] <i>класифікує</i> географічні об'єкти і явища за визначеними ознаками/властивостями [12 ПРО 3.2.1-2 П] <i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими ресурси і обмеження щодо розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.2.1-3 П] <i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими ефективність і варіативність обраних способів/засобів розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО</p>	<p>Тема 4. Четвертинний та п'ятинний сектори – драйвери інновацій Економіка знань – значення, складники. Інформаційне суспільство. Особливості розташування в Україні суб'єктів четвертинного й п'ятинного секторів економіки. Просторові форми організації виробництва послуг в Україні: технопарки, інноваційні парки, інноваційні кластери, бізнес-інкубатори, дата-центри (ЦОД), коворкінги, творчі майстерні. Міжнародна спеціалізація та релокація виробництва інформаційних технологій і послуг. Взаємозв'язок між секторами економіки.</p>	<p>Дослідження, моделювання, проєктна діяльність <i>Дослідження</i> «Вплив міжнародної спеціалізації вітчизняного ІТ-сектору на його економічний розвиток» <i>Дослідження</i> «Де й чому розташовують великі дата-центри?» <i>Моделювання</i> «Штучний інтелект та майбутнє п'ятинного сектору». <i>Моделювання:</i> «Уявний інноваційний стартап: які знання, послуги чи ідеї створюємо?» Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування) <i>Опрацювання джерел інформації:</i> «Огляд рейтингу країн за інноваційністю (Global Innovation Index)». <i>Пошук і презентування інформації</i> про відомі інноваційні стартапи, створені українцями <i>Створення презентації</i> «Як функціонує ІТ-кластер?» <i>Аналіз джерел інформації:</i> «Огляд національних стратегій розвитку інновацій в Україні». Встановлення взаємозв'язків та закономірностей «Як розвиток науки впливає на конкурентоспроможність виробництва?» «Чому країни з високим рівнем ІТ розвивають п'ятинний сектор?» Чому інноваційні центри в Україні розташовані переважно у великих містах?»</p>

4.3.2-2 П]		<p>Практичні роботи</p> <p><i>Інтерактивна вправа:</i> «Складання рейтингу видів діяльності, які найактивніше упроваджують інновації».</p> <p><i>Робота в парі/ групі:</i> «Опис інноваційного бізнесу або установи у вашому регіоні (дослідження й презентування)».</p>
РОЗДІЛ V. РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ГЕОГРАФІЧНІ АСПЕКТИ		
<p>Учень/учениця:</p> <p><i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: полікультурність, поліетнічність, поліконфесійність, сакральна географія, електоральна географія [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>обирає</i> самостійно або у співпраці з іншими методи дослідження, зважаючи на умови його проведення [12 ПРО 1.3.1-1 П]</p> <p><i>визначає і пояснює</i> самостійно або у співпраці з іншими необхідні етапи дослідження [12 ПРО 1.3.2-1 П]</p> <p><i>спостерігає/досліджує</i> самостійно або у співпраці з іншими об'єкти і явища за складеним планом із використанням розроблених математичних/реальних/віртуальних моделей [12 ПРО 1.4.2-1 П]</p> <p><i>добирає</i> самостійно або у співпраці з іншими інструментарій, необхідний для проведення дослідження [12 ПРО 1.4.2-2 П]</p> <p><i>презентує</i> самостійно або у співпраці з іншими результати дослідження, зокрема із використанням цифрових ресурсів, технологій і пристроїв [12 ПРО 1.5.3-2 П]</p> <p><i>аналізує, систематизує, оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими опрацьовану інформацію [12 ПРО 2.1.1-5 П]</p> <p><i>інтерпретує</i> самостійно або у співпраці з іншими наукові факти [12 ПРО 4.1.1-3 П]</p>	<p>Тема 1. Розмаїття українського суспільства.</p> <p>Чинники соціального розвитку регіонів і громад: історична спадщина, поліетнокультурність, поліконфесійність, демографічний склад, здоров'я населення, освіченість, доступ до інформації, міграційна поведінка, зайнятість, рівень добробуту, інвестиційний клімат, структура споживання, дозволя.</p> <p>Просторові закономірності ставлення громадян до демократії, громадянської активності, оцінки минулого й проєктування майбутнього України.</p> <p>Електоральні настрої в умовах багатопартійності.</p> <p>Значення та ризику суспільної багатоманітності.</p> <p>Регіональна свідомість, територіальна ідентичність і менталітет.</p> <p>Регіональне різноманіття як чинник згуртованості українського суспільства.</p>	<p>Дослідження, моделювання, проєктна діяльність</p> <p><i>Створення картографічної моделі</i> (на контурній карті) поліконфесійності українського суспільства.</p> <p><i>Дослідження</i> «За якими ознаками можна ідентифікувати молодь різних регіонів України?»</p> <p><i>Дослідження</i> впливу старіння населення на формування територіальної/регіональної ідентичності жителів окремих регіонів і громад.</p> <p><i>Моделювання</i> впливу одного або кількох змінних чинників (міграція, поява інвестора, обмеження доступу до інформації, ін.) на соціальний розвиток громади.</p> <p><i>Розроблення анкети</i> для оцінки рівня громадянської активності молоді у своїй місцевості.</p> <p><i>Створення</i> «Інтеграційної дорожньої карти» для нових членів української громади.</p> <p><i>Створення відео-сюжету/написання сценарію відео-сюжету</i> з життя громади (регіону) до Дня міжнародної злагоди та культурного розмаїття.</p> <p><i>Написання есе</i> на тему «Суспільна багатоманітність – чинник економічного зростання мого регіону»</p> <p>Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування)</p> <p><i>Створення добірки джерел інформації</i> для характеристики суспільної багатоманітності громади, регіону.</p> <p><i>Створення постера/ презентації</i> “Соціальний портрет громади” з використанням офіційної інформації.</p> <p><i>Укладання списку експонатів</i> для експозиції</p>

		<p>красзнавчого музею села/міста «Сильні в різноманітності»</p> <p><i>Порівняльний аналіз</i> фрагментів передвиборчих програм політичних партій/регіональних політичних лідерів.</p> <p><i>Аналіз</i> результатів моніторингів електоральних настроїв українців у регіонах.</p> <p><i>Аналіз</i> «Електоральної карти України (голосування по дільницях на виборах до Верховної Ради)»</p> <p>Встановлення взаємозв'язків та закономірностей</p> <p><i>Встановлення впливу</i> приналежності людини до соціальних спільнот, знань і досвіду на її соціальну поведінку»</p> <p><i>Встановлення взаємозв'язків</i> між чинниками соціального розвитку в одному з регіонів України.</p> <p><i>Встановлення взаємозв'язку</i> між рівнем громадянської активності та рівнем урбанізованості /освіти / доходу тощо на основі аналізу даних ГО, участі у виборах, протестних акціях, волонтерській діяльності.</p> <p>Розв'язування проблем, дискусії, дебати</p> <p><i>Розв'язування проблеми:</i> «Як зберегти власну культурну самобутність без шкоди громаді?»</p> <p><i>Дискусія</i> «Поліетнічність: ресурс чи виклик?»</p> <p><i>Розв'язування проблеми</i> відновлення місцевої культури у рамках процесу декомунізації у своїй громаді».</p>
<p>Учень/учениця: <i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: індекс людського розвитку, індекси якості життя населення, внутрішньо переміщена особа [12 ПРО 2.2.1-1 П] <i>добирає</i> самостійно або у співпраці з іншими методи дослідження, зважаючи на умови його проведення [12 ПРО 1.3.1-1 П] <i>визначає і пояснює</i> самостійно або у співпраці з іншими необхідні етапи дослідження [12 ПРО 1.3.2-1 П] <i>спостерігає/досліджує</i> самостійно або у співпраці з</p>	<p>Тема 2. Географія рівня та якості життя в Україні. Умови, спосіб і стиль життя. Просторові відмінності джерел, структури і рівня доходів. Регіональні відмінності побуту. Історико-етнографічні регіони України. Просторові відмінності захворювань і смертності. Індекс людського розвитку</p>	<p>Дослідження, моделювання, проєктна діяльність</p> <p><i>Створення картографічних моделей на контурній карті</i> «Регіональні відмінності кухні / декору житла / обрядів і традицій/ здоров'я населення (на вибір)».</p> <p><i>Дослідження</i> «Чому територіальні громади мають різні обсяг доходів і бюджет?»</p> <p>Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування)</p> <p><i>Аналіз</i> даних щодо очікуваної тривалості життя, поширених захворювань, рівня смертності в регіонах України.</p>

<p>іншими об'єкти і явища за складеним планом із використанням розроблених математичних/реальних/віртуальних моделей [12 ПРО 1.4.2-1 П]</p> <p><i>добирає</i> самостійно або у співпраці з іншими інструментарій, необхідний для проведення дослідження [12 ПРО 1.4.2-2 П]</p> <p><i>розрізняє</i> самостійно або у співпраці з іншими спроби маніпулювання даними, факти та їх інтерпретацію [12 ПРО 2.1.1-4 П]</p> <p><i>аналізує, систематизує, оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими опрацьовану географічну інформацію [12 ПРО 2.1.1-5 П]</p> <p><i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими ефективність і варіативність обраних способів/засобів розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.2-2 П]</p>	<p>України та її регіонів.</p> <p>Індекси якості життя населення.</p>	<p><i>Добирання й порівняльний аналіз</i> статистичної інформації щодо рівня й динаміки доходів населення окремих областей (на вибір) України.</p> <p><i>Аналіз</i> методики обчислення індексу людського розвитку</p> <p><i>Презентація</i> «Міста з найвищою якістю життя»</p> <p><i>Створення інфографіки</i> «Де й чому в Україні найкомфортніше жити?»</p> <p><i>Створення інфографіки</i> «Які регіони потребують соціального ліфту?»</p> <p>Встановлення взаємозв'язків та закономірностей</p> <p><i>Встановлення закономірностей</i> формування середньої заробітної плати в регіонах України</p> <p><i>Встановлення закономірностей</i> розселення внутрішньоопереміщених осіб в Україні.</p> <p>Розв'язування проблем, дискусії, дебати</p> <p><i>Розв'язування проблеми</i> «Як забезпечити справедливий доступ до ресурсів у громадах із різним рівнем доходів (столиця, місто і село)?»</p>
<p>Учень/учениця:</p> <p><i>добирає</i> самостійно або у співпраці з іншими методи дослідження, зважаючи на умови його проведення [12 ПРО 1.3.1-1 П]</p> <p><i>визначає і пояснює</i> самостійно або у співпраці з іншими необхідні етапи дослідження [12 ПРО 1.3.2-1 П]</p> <p><i>спостерігає/досліджує</i> самостійно або у співпраці з іншими суспільно-географічні об'єкти і явища за складеним планом із використанням розроблених математичних/реальних/віртуальних моделей [12 ПРО 1.4.2-1 П]</p> <p><i>добирає</i> самостійно або у співпраці з іншими інструментарій, необхідний для проведення дослідження [12 ПРО 1.4.2-2 П]</p> <p><i>розрізняє</i> самостійно або у співпраці з іншими спроби маніпулювання даними, факти та їх інтерпретацію [12 ПРО 2.1.1-4 П]</p> <p><i>аналізує, систематизує, оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими опрацьовану інформацію [12 ПРО</p>	<p>Тема 3. Географічні аспекти національної безпеки України</p> <p>Національні інтереси України.</p> <p>Економічна безпека: складники, індикатори. Соціальна безпека.</p> <p>Інформаційна безпека. Екологічна безпека.</p> <p>Геопросторові наслідки широкомасштабних бойових дій в Україні. Зміни у розселенні населення. Міста-герої. Зміщення центрів економічної активності.</p> <p>Деокупація та реінтеграція: географічні виклики.</p> <p>Відбудова України: міжнародна допомога, євроінтеграція.</p> <p>Стратегії і цілі соціального й економічного розвитку України.</p>	<p>Дослідження, моделювання, проектна діяльність</p> <p><i>Колективний проєкт</i> «Соціокультурні виклики й національна безпека України (мовне питання, історична пам'ять, міжконфесійні бар'єри, міграційні процеси тощо)»</p> <p><i>Дослідження</i> «Релокація як чинник пришвидшеного розвитку регіону».</p> <p><i>Створення графічної моделі / ментальної карти</i> екологічних наслідків війни в Україні.</p> <p><i>Розроблення й презентування проєкту</i> «Наслідки руйнування греблі Каховської ГЕС для економіки регіонів України»</p> <p><i>Розроблення й презентування проєкту</i> «Стратегії розвитку України: безпека, освіта, інфраструктура, економіка, інтеграція»</p> <p>Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування)</p> <p><i>Укладання схеми</i> «Індикатори економічної безпеки України / регіону України»</p>

<p>2.1.1-5 П] <i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими ефективність і варіативність обраних способів/засобів розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.2-2 П]</p>		<p>Як працює проєкт «Держава в смартфоні»? Розв'язування проблем, дискусії, дебати <i>Дискусія</i> «Соціально вразливі групи населення – виклики для України чи окремих регіонів?» <i>Рольова дискусія / Модерована дискусія</i> про способи відбудови України, окремих регіонів, міст і сіл, підприємств. Практична робота Позначення на контурній карті деокупованих територій, міст-героїв.</p>
<p>Учень/учениця: <i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: перцепція, перцепційна географія, географічний образ, перцепційний портрет регіону, просторова ідентичність, іміджевий індекс [12 ПРО 2.2.1-1 П] <i>добирає</i> самостійно або у співпраці з іншими методи дослідження, зважаючи на умови його проведення [12 ПРО 1.3.1-1 П] <i>визначає і пояснює</i> самостійно або у співпраці з іншими необхідні етапи дослідження [12 ПРО 1.3.2-1 П] <i>спостерігає/досліджує</i> самостійно або у співпраці з іншими об'єкти і явища за складеним планом із використанням розроблених математичних/реальних/віртуальних моделей [12 ПРО 1.4.2-1 П] <i>добирає</i> самостійно або у співпраці з іншими інструментарій, необхідний для проведення дослідження [12 ПРО 1.4.2-2 П] <i>розрізняє</i> самостійно або у співпраці з іншими спроби маніпулювання даними, факти та їх інтерпретацію [12 ПРО 2.1.1-4 П] <i>аналізує, систематизує, оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими опрацьовану географічну інформацію [12 ПРО 2.1.1-5 П] <i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими ефективність і варіативність обраних способів/засобів розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.2-2 П]</p>	<p>Тема 4. Перцепційний образ України та її регіонів. Перцепційна географія. Як світ сприймає Україну: уявлення, стереотипи, асоціації. Зміна образу України у світі після Революції Гідності та повномасштабної війни. Роль м'якої сили у формуванні іміджу України. Національний бренд і культурна дипломатія України. Перцепційні образи регіонів України.</p>	<p>Дослідження, моделювання, проєктна діяльність <i>Колективний проєкт</i> «Просторові символи ідентичності українського народу / областей України / міст України» <i>Дослідження</i> «Як і чому змінювалися іміджеві індекси України?» <i>Створення й аналіз карти</i> «Перцепційні образи регіонів України» / «Регіони України очима її жителів (киян, львів'ян, харків'ян тощо)». <i>Дослідження</i> «Економічні й соціальні наслідки втілення в практику образу, репутації місцевості, регіону». <i>Написання есе</i> «Я хочу, щоб Україну сприймали у світі як державу...». <i>Створення</i> ментальної карти покращення перцепційного портрета своєї територіальної громади. Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування) <i>Укладання переліку першоджерел</i> для розшифрування поняття «просторова ідентичність». <i>Добирання й читання</i> когнітивних карт України / областей. <i>Створення колажу</i> «Україна в об'єктиві світових медіа». <i>Створення презентації</i> «10 фактів про Україну, які здивують іноземців» / «Імідж України формують її громадяни».</p>

		<p>Розв'язування проблем, дискусії, дебати Дискусія «Культурна дипломатія під час війни: складно, важливо, витратно».</p>
<p>Учень/учениця: <i>визначає і пояснює</i> самостійно або у співпраці з іншими необхідні етапи дослідження [12 ПРО 1.3.2-1 П] <i>добирає та інтегрує</i> самостійно або у співпраці з іншими інформацію географічного змісту, представлену в різних формах [12 ПРО 2.2.1-2 П] <i>виявляє</i> самостійно або у співпраці з іншими очевидну і приховану інформацію в медіаповідомленнях [12 ПРО 2.2.1-3 П] <i>класифікує</i> географічні об'єкти і явища за визначеними ознаками/властивостями [12 ПРО 3.2.1-2 П] <i>виявляє</i> взаємозв'язки у природі, необхідні для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 3.3.1-2 П] <i>пропонує</i> самостійно або у співпраці з іншими способи використання здобутків природничих наук, техніки і технологій для розв'язання глобальних проблем людства [12 ПРО 3.4.1-1 П] <i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими ресурси і обмеження щодо розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.2.1-3 П] <i>пропонує</i> самостійно або у співпраці з іншими варіанти розв'язання навчальної/життєвої проблеми, оцінює можливості їх реалізації [12 ПРО 4.3.1-1 П] <i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими ефективність і варіативність обраних способів/засобів розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.2-2 П]</p>	<p>Навчальний проєкт: Географічний образ свого місця проживання</p>	<p>Дослідження, моделювання, проєктна діяльність Формування мети і завдань проєкту Визначення необхідних етапів реалізації проєкту Дослідження географічних об'єктів і явищ за складеним планом Формування висновків дослідницького проєкту Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування) Пошук інформації у різних джерелах і їх аналіз та систематизація Збір і підготовка малюнків, світлин, схем, картосхем Підготовка презентації проєкту Встановлення взаємозв'язків та закономірностей Встановлення взаємозв'язків між природними компонентами і господарською діяльністю свого краю</p>
<p>Резерв часу</p>		

11 клас

Очікувані результати навчання	Орієнтовний зміст навчального предмету	Види навчальної діяльності (орієнтовні/на вибір)
<p>Учень/учениця: <i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: географічне місце, географічний простір, суверенітет, країна, держава, залежна територія, спірна територія [12 ПРО 2.2.1-1 П] <i>добирає</i> самостійно або у співпраці з іншими методи дослідження, зважаючи на умови його проведення [12 ПРО 1.3.1-1 П] <i>оцінює</i> ризики використання певних методів/засобів/приймів проведення дослідження [12 ПРО 1.3.1-2 П] <i>аналізує</i> самостійно або у співпраці з іншими доцільність обраних методів, визначених етапів, плану дослідження [12 ПРО 1.6.1-1 П] <i>оцінює</i> надійність джерел і достовірність географічної інформації в самостійно обраний спосіб [12 ПРО 2.1.1-2 П] <i>розрізняє</i> самостійно або у співпраці з іншими наукове/псевдонаукове пояснення інформації географічного змісту [12 ПРО 2.1.1-3 П] <i>добирає</i> та інтегрує самостійно або у співпраці з іншими інформацію географічного змісту, представлену в різних формах [12 ПРО 2.2.1-2 П] <i>презентує</i> здобуту інформацію, зокрема із використанням цифрових технологій і пристроїв [12 ПРО 2.2.2-4 П] <i>пояснює</i> причини локальних, регіональних, глобальних проблем людства [12 ПРО 3.3.1-3 П]</p>	<p>ВСТУП Об'єкти дослідження країнознавства (поняття «держава», «країна», «залежна територія»). Географічне місце й простір. Рівні географічного простору: від локального до глобального. Методи й сучасні завдання країнознавчих досліджень.</p>	<p>Робота з інформацією «Країна чи держава: у чому відмінність» Дослідження / моделювання «Як змінювалося політико-географічне положення України?», «Вікно у світ: мої країнознавчі відкриття», «Країна, яку я хочу пізнати».</p>
РОЗДІЛ І. РОЗМАЇТТЯ КРАЇН У СИСТЕМІ КРАЇНОЗНАВЧИХ ДОСЛІДЖЕНЬ		
<p>Учень/учениця: <i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: політична карта, державна територія, територіальні води, виключна морська економічна зона, форма державного правління, форма державного устрою, монархія, республіка, унітарна держава,</p>	<p>Тема 1. Політична карта світу. Політична карта світу та її елементи. Формування сучасної політичної карти світу. Інтеграційні та дезінтеграційні процеси. Типологія країн за формою</p>	<p>Робота з інформацією «Як читати політичну карту світу?», «Інтеграція та дезінтеграція: приклади у ХХ–ХХІ ст.» Дослідження / моделювання «Ключові зміни політичної карти Європи (ХХ–ХХІ</p>

<p>федеративна держава, політичний режим, демократичний режим, авторитарний режим, тоталітарний режим, інтеграційний процес, дезінтеграційний процес [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>формує</i> дослідницьку проблему, аргументує вибір проблеми дослідження [12 ПРО 1.1.1-2 П]</p> <p><i>спостерігає/досліджує</i> об'єкти і явища за складеним планом із використанням розроблених математичних/реальних/ віртуальних моделей [12 ПРО 1.4.2-1 П]</p> <p><i>планує і здійснює</i> пошук географічної інформації, наданої в різний спосіб, відповідно до визначеного завдання [12 ПРО 2.1.1-1 П]</p> <p><i>аналізує, систематизує, оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими опрацьовану інформацію [12 ПРО 2.1.1-5 П]</p> <p><i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими ознаки класифікації географічних об'єктів і явищ [12 ПРО 3.2.1-1 П]</p> <p><i>класифікує</i> географічні об'єкти і явища за визначеними ознаками/властивостями [12 ПРО 3.2.1-2 П]</p> <p>розрізняє самостійно або у співпраці з іншими аргументи, що ґрунтуються на наукових твердженнях, доказах, теоріях, і такі, що ґрунтуються на псевдонаукових уявленнях [12 ПРО 4.1.1-2 П]</p> <p><i>характеризує</i> взаємозв'язки між деклараванням націями та державами своєї ролі у світі та їх геополітичним положенням у минулому і тепер [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>розв'язує</i> самостійно або у співпраці з іншими навчальні/життєві проблеми, використовуючи здобуті знання і набутий досвід [12 ПРО 4.3.2-1 П]</p>	<p>державного устрою та правління. Політичні режими.</p>	<p>ст.)», «Залежні території на сучасній політичній карті», «Моделювання процесу встановлення державного кордону».</p> <p>Дискусії / дебати</p> <p>«Чи є ділянки на Землі, що не належать жодній державі світу», «Яка форма правління найкраща?»</p> <p>Практична робота</p> <p>«Аналіз політичної карти: форми правління, державний устрій, політичні режими».</p> <p>Навчальні проєкти</p> <p>«Як громадяни впливають на владу: вибори, референдуми, революції, агенти змін», «Як ми уявляємо світ: антропоморфні карти, карти-анаморфози».</p>
<p>Учень/учениця:</p> <p><i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: світова економіка, національна економіка, ВВП, ВНП, національний дохід, економічна система (ринкова/командна/змішана/перехідна), економічно розвинена країна, країна, що розвивається [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p>	<p>Тема 2. Економіка країн світу.</p> <p>Чинники економічного розвитку. Показники національної економіки. Типи економічних систем. Типологія країн за рівнем економічного розвитку.</p>	<p>Робота з інформацією</p> <p>Ознайомлення зі статистичними ресурсами (ООН, Світовий банк, МВФ, національні служби статистики).</p> <p>Дослідження / моделювання</p>

<p><i>аналізує</i> за наданими критеріями самостійно або у співпраці з іншими математичні/реальні/ віртуальні моделі економічних об'єктів і процесів [12 ПРО 1.4.1-3 П]</p> <p><i>формулює</i> самостійно або у співпраці з іншими висновки відповідно до завдань дослідження [12 ПРО 1.5.2-2 П]</p> <p><i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими можливість використання результатів дослідження для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 1.5.2-3 П]</p> <p><i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими надійність джерел і достовірність інформації в самостійно обраний спосіб [12 ПРО 2.1.1-2 П]</p> <p><i>пояснює</i> самостійно або у співпраці з іншими економічні процеси, використовуючи наукову термінологію [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>установлює</i> самостійно або у співпраці з іншими причинно-наслідкові зв'язки між економічними процесами та їх наслідками [12 ПРО 3.3.1-1 П]</p> <p><i>інтерпретує</i> самостійно або у співпраці з іншими наукові економічні факти [12 ПРО 4.1.1-3 П]</p> <p><i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими ресурси і обмеження щодо розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.2.1-3 П]</p> <p><i>досліджує</i> моделі відбудови суспільства і економіки після катастроф, воєн, епідемій, геноцидів, депопуляцій [12 ПРО 2.2.1-4 П]</p> <p><i>пояснює</i> самостійно або у співпраці з іншими ризики використання ненаукового мислення для розв'язання життєвих/навчальних проблем [12 ПРО 4.1.1-4 П]</p>		<p>«Аналіз впливу природних і суспільних чинників на розвиток національних економік на прикладі України», «Освіта й інновації як рушії економічного розвитку на прикладі однієї з країн ЄС».</p> <p>Дискусії / дебати «Яка економічна система найефективніша в сучасних умовах для України?»</p> <p>Практична робота «Порівняння країн світу за ВВП і ВВП по ПКС».</p> <p>Навчальний проєкт «Від стереотипів до реальності: мапа повсякденного життя» (за матеріалами проєкту Dollar Street)».</p>
<p>Учень/учениця: <i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: відтворення населення, коефіцієнт народжуваності, коефіцієнт смертності, коефіцієнт природного приросту, міграційне сальдо, статеві-вікова структура населення, демографічна поведінка, демографічна політика, міграційний коридор, розселення, місто, урбанізація, дезурбанізація,</p>	<p>Тема 3. Географія населення. Демографічні процеси та статеві-віковий склад населення країн світу. Особливості демографічної політики в країнах з різним типом відтворення. Форми розселення населення, світові міста, столиці держав.</p>	<p>Робота з інформацією «Українці в різних країнах світу»</p> <p>Дослідження / моделювання «Стратегії демографічної політики для країн з різним типом відтворення», «Роль світових міст у функціонуванні глобальної економіки», «Функції столичного міста»</p> <p>Дискусії / дебати</p>

<p>субурбанізація, рурбанізація, агломерація, мегаполіс, демографічний перехід [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>створює</i> самостійно або у співпраці з іншими математичні моделі демографічних процесів [12 ПРО 1.4.1-2 П]</p> <p><i>підтверджує/спростовує</i> самостійно або у співпраці з іншими гіпотезу дослідження [12 ПРО 1.5.2-1 П]</p> <p><i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими доказовість і вагомість аргументів у висновках дослідження [12 ПРО 1.6.2-1 П]</p> <p><i>планує і здійснює</i> самостійно або в співпраці з іншими пошук демографічної інформації, наданої в різний спосіб [12 ПРО 2.1.1-1 П]</p> <p><i>пояснює</i> демографічні явища і процеси, використовуючи наукову термінологію [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими властивості та істотні ознаки демографічних явищ і процесів, необхідних для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 3.1.1-2 П]</p> <p><i>пропонує</i> самостійно або у співпраці з іншими способи використання здобутків природничих наук, техніки і технологій для розв'язання демографічних проблем людства [12 ПРО 3.4.1-1 П]</p> <p><i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими ефективність і варіативність обраних способів/засобів розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.2-2 П]</p> <p><i>досліджує</i> моделі відновлення демографічних процесів після катастроф, воєн, епідемій, геноцидів, депопуляцій [12 ПРО 2.2.1-4 П]</p>		<p>«З якого віку та скільки годин можуть працювати діти?»,</p> <p>«Яка демографічна політика потрібна Україні?»</p> <p>Практичні роботи</p> <p>«Просторовий аналіз демографічних процесів у світі»,</p> <p>«Статеві-вікові піраміди: порівняння структури населення різних країн»</p> <p>Навчальні проєкти</p> <p>«Як країни вирішують проблеми старіння нації»,</p> <p>«Демографічний прогноз: яким буде населення світу у 2030 році?»</p>
<p>Учень/учениця:</p> <p><i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: нація, народ, корінний народ, етнічний склад населення, державна (офіційна) мова, мовна сім'я, світова релігія [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими мету відповідно до сформульованої проблеми дослідження [12 ПРО 1.2.1-1 П]</p>	<p>Тема 4. Етнокультурні особливості країн.</p> <p>Етнолінгвістичне розмаїття світу. Світові, локальні та традиційні релігії. Вплив ментальних особливостей на міжкультурну комунікацію та імідж країни.</p>	<p>Робота з інформацією</p> <p>«Туристичний етикет у різних країнах світу».</p> <p>Дослідження / моделювання</p> <p>«Однонаціональні та багатонаціональні країни: приклади держав»,</p> <p>«Корінні народи світу: збереження культурної ідентичності»,</p> <p>«Мовна карта соціальних мереж».</p>

<p><i>складає</i> самостійно або у співпраці з іншими план етнокультурного дослідження [12 ПРО 1.3.2-3 П]</p> <p><i>презентує</i> самостійно або у співпраці з іншими результати дослідження, зокрема із використанням цифрових ресурсів, технологій і пристроїв [12 ПРО 1.5.3-2 П]</p> <p><i>розрізняє</i> самостійно або у співпраці з іншими спроби маніпулювання даними, факти та їх інтерпретацію [12 ПРО 2.1.1-4 П]</p> <p><i>класифікує</i> етнокультурні явища за визначеними ознаками/властивостями [12 ПРО 3.2.1-2 П]</p> <p><i>установлює</i> причинно-наслідкові зв'язки між етнокультурними явищами та їх наслідками [12 ПРО 3.3.1-1 П]</p> <p><i>виокремлює</i> самостійно або у співпраці з іншими складники комплексної проблеми і упорядковує їх [12 ПРО 4.2.1-2 П]</p> <p><i>пропонує</i> самостійно або у співпраці з іншими варіанти розв'язання навчальної/життєвої проблеми, оцінює можливості їх реалізації [12 ПРО 4.3.1-1 П]</p> <p><i>порівнює</i> історичне значення окремих етнографічних регіонів [12 ГО 2.2.1-2 П]</p> <p><i>аргументує</i> потребу спільних дій на різних рівнях для розв'язання міжетнічних проблем людства [12 ГО 6.2.1-2 П]</p>		<p>Дискусії / дебати «Релігія в сучасному світі: основа єдності чи джерело суперечностей?»</p> <p>Навчальні проекти «Розробка туристичного маршруту "Священні місця світу"», «Культурна дипломатія на прикладі нематеріальної спадщини України», «Складання профілю “ментального портрету” нації за моделлю Хофстеде».</p> <p>Навчальна екскурсія Відвідування краєзнавчого музею або культурно-релігійного осередку.</p>
---	--	--

РОЗДІЛ II. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ПРОВІДНА ТЕНДЕНЦІЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СВІТУ

<p>Учень/учениця: <i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: глобалізація, індекс глобалізації, антиглобалізм [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>формулює</i> самостійно або у співпраці з іншими гіпотезу дослідження [12 ПРО 1.2.2-1 П]</p> <p><i>фіксує</i> результати дослідження в самостійно визначений спосіб [12 ПРО 1.4.2-3 П]</p> <p><i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими надійність джерел і достовірність географічної інформації [12 ПРО 2.1.1-2 П]</p> <p><i>виявляє</i> самостійно або у співпраці з іншими очевидну і</p>	<p>Тема 1. Глобалізація. Історія, чинники, наслідки глобалізації. Антиглобалізм. Індекс глобалізації.</p>	<p>Робота з інформацією «Індекс глобалізації: найбільш і найменш глобалізовані країни».</p> <p>Встановлення взаємозв'язків і закономірностей «Науково-технічний прогрес як рушій глобалізації».</p> <p>Дослідження / моделювання «Глобальне лідерство й міжнародне регулювання: хто ухвалює рішення у світі?», «Глобалізація в нашому житті», «Культурна глобалізація та її вплив на культуру молоді України».</p> <p>Дискусії / дебати</p>
--	--	---

<p>приховану інформацію про глобалізацію в медіаповідомленнях [12 ПРО 2.2.1-3 П]</p> <p><i>класифікує</i> самостійно або у співпраці з іншими глобалізаційні процеси за визначеними ознаками/властивостями [12 ПРО 3.2.1-2 П]</p> <p><i>установлює</i> самостійно або у співпраці з іншими причинно-наслідкові зв'язки між глобалізаційними процесами та їх наслідками [12 ПРО 3.3.1-1 П]</p> <p><i>розрізняє</i> самостійно або у співпраці з іншими наукові факти щодо глобалізації [12 ПРО 4.1.1-1 П]</p> <p><i>виокремлює</i> самостійно або у співпраці з іншими складники комплексної проблеми і упорядковує їх [12 ПРО 4.2.1-2 П]</p> <p><i>застосовує</i> поняття “прогрес” для оцінювання змін, які відбулись або відбуваються сьогодні [12 ГО 1.3.2-1 П]</p> <p><i>моделює</i> варіанти власної участі в розв'язанні проблем державного та/або глобального рівня [12 ГО 6.2.1-3 П]</p>		<p>«Глобалісти й антиглобалісти: різні погляди на світ».</p> <p>Навчальний проєкт</p> <p>«Місце України в глобалізованому світі».</p>
<p>Учень/учениця:</p> <p><i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: глобальна логістика, логістичний вузол/центр, міжнародний транспортний коридор, транспортний хаб [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>визначає і пояснює</i> необхідні етапи дослідження [12 ПРО 1.3.2-1 П]</p> <p><i>використовує</i> графічні методи опрацювання результатів дослідження [12 ПРО 1.5.1-1 П]</p> <p><i>використовує</i> самостійно або у співпраці з іншими здобуту географічну інформацію для оцінювання логістичних об'єктів і процесів [12 ПРО 2.1.1-6 П]</p> <p><i>описує і пояснює</i> самостійно або у співпраці з іншими техногенні об'єкти, явища і процеси на основі нетекстової інформації, представленої в різних формах [12 ПРО 2.2.2-2 П]</p> <p><i>характеризує</i>, використовуючи мову науки, самостійно або у співпраці з іншими, властивості техногенних об'єктів, явища і процеси [12 ПРО 3.1.1-1 П]</p> <p><i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими ризики і небезпеки, пов'язані із логістичними об'єктами і</p>	<p>Тема 2. Глобальна геологістика.</p> <p>Транспортні мережі, логістичні центри, транспортні хаби. Міжнародні транспортні коридори. Глобальні комунікації. Інфраструктура віртуального суспільства.</p>	<p>Робота з інформацією</p> <p>«Логістична інженерія: як мости й тунелі поєднують світ»,</p> <p>«Соціальні мережі, як віртуальний простір».</p> <p>Встановлення взаємозв'язків і закономірностей</p> <p>«Вплив контейнеризації на ефективність морських комунікацій на світову економіку»</p> <p>Дослідження / моделювання</p> <p>«Роль транспорту в процесах глобалізації»,</p> <p>«Сучасні міжнародні коридори та перспективи розвитку».</p> <p>Дискусії / дебати</p> <p>«Соцмережі як інструмент для змін чи маніпуляцій?»</p> <p>Практична робота</p> <p>«Аналіз глобальних транспортних потоків (основних напрямків міжнародних перевезень)».</p> <p>Навчальний проєкт</p> <p>«Географія мобільності: логістичні центри і транспортні хаби глобального масштабу».</p>

<p>процесами [12 ПРО 3.1.1-3 П] <i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими вплив діяльності людини/власної діяльності на збереження/порушення зв'язків у природі [12 ПРО 3.3.1-5 П] <i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими значення наукових знань, діяльності науковців і винахідників для забезпечення економічного розвитку і покращення якості життя [12 ПРО 3.4.2.-1 П] <i>виокремлює, ідентифікує, формулює</i> самостійно або у співпраці з іншими навчальну/життєву проблему [12 ПРО 4.2.1-1 П] <i>усвідомлено бере участь</i> в облаштуванні громадського простору у своєму місті/селі/селищі [12 ГІО 2.3.2-1 П] <i>аргументує</i> потребу спільних дій на різних рівнях для розв'язання глобальних економічних проблем людства [12 ГІО 6.2.1-2 П]</p>		
<p>Учень/учениця: <i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: глобальна економіка, міжнародний поділ праці, світовий ринок, міжнародна спеціалізація, іноземні інвестиції, економічна інтеграція [12 ПРО 2.2.1-1 П] <i>добирає</i> інструментарій, необхідний для проведення дослідження [12 ПРО 1.4.2-2 П] <i>обирає</i> самостійно або у співпраці з іншими спосіб представлення результатів дослідження, аргументує свій вибір [12 ПРО 1.5.3-1 П] <i>аналізує, систематизує, оцінює</i> опрацьовану географічну інформацію [12 ПРО 2.1.1-5 П] <i>створює/розробляє</i> самостійно або у співпраці з іншими медіапродукти на основі опрацьованої інформації, зокрема із використанням цифрових ресурсів, технологій і пристроїв [12 ПРО 2.2.2-3 П] <i>установлює</i> самостійно або у співпраці з іншими причинно-наслідкові зв'язки між економічними явищами і процесами та їх наслідками [12 ПРО 3.3.1-1 П] <i>прогнозує</i> самостійно або у співпраці з іншими зміни</p>	<p>Тема 3. Глобальна економіка. Міжнародний поділ праці як основа глобальної економіки. Світовий ринок товарів, послуг та капіталу. Міжнародна спеціалізація. ТНК як головні актори глобальної економіки. Світові тенденції міжнародного руху капіталу. Економічна інтеграція. Україна у міжнародних економічних організаціях.</p>	<p>Робота з інформацією «Головні чинники міжнародного поділу праці», «Міжнародні економічні організації: вплив на глобальну економіку». Встановлення взаємозв'язків і закономірностей «Цифрові інструменти в економіці: роль електронної комерції та інтернет-банкінгу в сучасному світі». Дослідження / моделювання «Наслідки економічної глобалізації для країн з різним рівнем економічного розвитку», «Індекс інклюзивного розвитку: місце України». Дискусії / дебати «Світ під брэндами: як транснаціональні корпорації змінюють наше життя?» Практична робота «Участь України в міжнародних економічних організаціях». Навчальний проєкт «Транснаціональні гравці на українському ринку: плюси й мінуси».</p>

<p>економічних об'єктів, явищ і процесів на основі базових знань про взаємозв'язки в глобальній економіці [12 ПРО 3.3.1-4 П]</p> <p><i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими ресурси і обмеження щодо розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.2.1-3 П]</p> <p><i>розробляє</i> самостійно або у співпраці з іншими стратегії розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.1-2 П]</p> <p><i>застосовує</i> поняття «економічний розвиток» для оцінювання змін, які відбулись або відбуваються сьогодні [12 ГЮ 1.3.2-1 П]</p> <p><i>характеризує</i> зв'язки між глобальними, державними і місцевими економічними проблемами [12 ГЮ 6.2.1-1 П]</p>		
--	--	--

РОЗДІЛ III. РЕГІОНАЛІЗАЦІЯ У СИСТЕМІ ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНОГО УСТРОЮ СУЧАСНОГО СВІТУ

<p>Учень/учениця:</p> <p><i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: регіоналізація, регіон сили, регіон зростаючої сили, регіональні центри сили [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>продукує</i> ідеї щодо створення віртуальних моделей об'єктів і явищ [12 ПРО 1.4.1-1 П]</p> <p><i>використовує</i> графічні методи опрацювання результатів дослідження [12 ПРО 1.5.1-1 П]</p> <p><i>добирає</i> та інтегрує самостійно або у співпраці з іншими інформацію географічного змісту, представлену в різних формах [12 ПРО 2.2.1-2 П]</p> <p><i>пов'язує</i> самостійно або у співпраці з іншими інформацію географічного змісту, представлену в різних формах, із реальними об'єктами і явищами [12 ПРО 2.2.2-1 П]</p> <p><i>установлює</i> самостійно або у співпраці з іншими причинно-наслідкові зв'язки між суспільно-географічними явищами і процесами та їх наслідками [12 ПРО 3.3.1-1 П]</p> <p><i>пояснює</i> самостійно або у співпраці з іншими причини локальних, регіональних, глобальних проблем людства [12 ПРО 3.3.1-3 П]</p>	<p>Тема 1. Регіональний поділ сучасного світу.</p> <p>Геополітична структура сучасного світу (регіони сили, зростаючої сили, регіональні центри сили). Територіальна структура світового господарства за концепцією «центр-периферія». Суспільно-географічні регіони світу за геосхемою ООН.</p>	<p>Робота з інформацією</p> <p>«Аналіз офіційних міжнародних візитів посадових осіб України на сучасному етапі».</p> <p>Дослідження / моделювання</p> <p>«Сучасна модель глобальної економіки: як центри контролюють периферію», «Місце України в геополітичній концепції "Центр-периферія" за умов регіоналізації світової геополітики».</p> <p>Дискусії / дебати</p> <p>«Велика сімка і БРІКС: співпраця чи конфронтація?»</p> <p>Практична робота</p> <p>Позначення на контурній карті меж суспільно-географічних регіонів світу за геосхемою ООН.</p> <p>Навчальний проєкт</p> <p>«Як формується геополітичні сили держави?»</p>
--	---	---

<p><i>розрізняє</i> самостійно або у співпраці з іншими аргументи, що ґрунтуються на наукових твердженнях, доказах, теоріях, і такі, що ґрунтуються на псевдонаукових уявленнях [12 ПРО 4.1.1-2 П]</p> <p><i>характеризує</i> геополітичне становище України та інших держав у минулому і тепер [12 ГЮ 2.1.1-2 П]</p> <p><i>характеризує</i> взаємозв'язки між декларуванням націями та державами своєї ролі у світі та їх геополітичним положенням у минулому і тепер [12 ГЮ 2.2.1-1 П]</p> <p><i>аргументує</i> потребу спільних дій на різних рівнях для розв'язання глобальних проблем людства [12 ГЮ 6.2.1-2 П]</p>		
<p>Учень/учениця:</p> <p><i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими завдання дослідження відповідно до гіпотези [12 ПРО 1.2.2-2 П]</p> <p><i>формулює</i> самостійно або у співпраці з іншими висновки відповідно до завдань дослідження [12 ПРО 1.5.2-2 П]</p> <p><i>оцінює</i> значущість набутого досвіду практичної діяльності для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 1.6.3-1 П]</p> <p><i>виявляє</i> самостійно або у співпраці з іншими очевидну і приховану географічну інформацію в медіаповідомленнях [12 ПРО 2.2.1-3 П]</p> <p><i>виявляє</i> взаємозв'язки у економічних процесах, необхідні для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 3.3.1-2 П]</p> <p><i>пояснює</i> причини локальних, регіональних, глобальних економічних проблем людства [12 ПРО 3.3.1-3 П]</p> <p><i>інтерпретує</i> самостійно або у співпраці з іншими географічні факти [12 ПРО 4.1.1-3 П]</p> <p><i>розробляє</i> самостійно або у співпраці з іншими критерії оцінювання результатів розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.2.1-4 П]</p> <p><i>оцінює</i> можливості реалізації геополітичних інтересів держави [12 ГЮ 2.2.1-3 П]</p> <p><i>характеризує</i> зв'язки між глобальними, державними і місцевими економічними проблемами [12 ГЮ 6.2.1-1 П]</p>	<p>Тема 2. Регіональна інтеграція.</p> <p>Форми регіональної інтеграції. Основні регіональні економічні блоки. Європейська та євроатлантична інтеграція України як цивілізаційний вибір.</p>	<p>Робота з інформацією</p> <p>«Регіональні особливості інтеграційних процесів», «Європейський Союз - головний партнер України».</p> <p>Дослідження / моделювання</p> <p>«Особливості європейської та євроатлантичної інтеграції України».</p> <p>Дискусії / дебати</p> <p>«Чому Україні треба ЄС, а ЄС зараз треба Україна?»</p> <p>Практична робота</p> <p>«Позначення на контурній карті кордонів країн-членів ЄС та їхніх столиць».</p> <p>Навчальний проєкт</p> <p>«День Європи в Україні».</p>

<p><i>моделює</i> варіанти власної участі в розв'язанні проблем місцевому рівня [12 ГО 6.2.1-3 П]</p>		
РОЗДІЛ IV. РЕГІОНИ ТА КРАЇНИ		
<p>Учень/учениця: <i>виявляє</i> самостійно або у співпраці з іншими протиріччя в інформації щодо ознак географічних об'єктів, умов виникнення, прояву і перебігу суспільно-географічних явищ [12 ПРО 1.1.1-1 П] <i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими мету відповідно до сформульованої проблеми дослідження [12 ПРО 1.2.1-1 П] <i>формулює</i> самостійно або у співпраці з іншими висновки відповідно до завдань дослідження [12 ПРО 1.5.2-2 П] <i>обирає</i> самостійно або у співпраці з іншими спосіб представлення результатів дослідження, аргументує свій вибір [12 ПРО 1.5.3-1 П] <i>аналізує, систематизує, оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими опрацьовану інформацію [12 ПРО 2.1.1-5 П]</p>	<p>Тема 1. Комплексна суспільно-географічна характеристика країни. Візитівка країни. Формування території та нації. Сучасний політичний устрій. Природа, ресурсозабезпечення та природокористування. Населення: демографічні процеси, система розселення, етнолінгвістичне розмаїття, соціальні виклики. Людські ресурси. Домінуючі чинники й диспропорції економічного розвитку регіонів. Основні види економічної діяльності, що визначають місце країни на світових ринках товарів і послуг. Зовнішньоекономічні зв'язки, геополітична роль, відносини з Україною. Традиції та культура, що формують унікальний образ країни</p>	<p>Практична робота «Складання й обґрунтування плану комплексної суспільно-географічної характеристики регіону й країни».</p>
<p>Учень/учениця: <i>пов'язує</i> інформацію географічного змісту, представлену в різних формах, із реальними об'єктами і явищами [12 ПРО 2.2.2-1 П] <i>планує і здійснює</i> самостійно або в співпраці з іншими пошук інформації, наданої в різний спосіб, відповідно до визначеного завдання [12 ПРО 2.1.1-1 П] <i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими ознаки класифікації географічних об'єктів і явищ [12 ПРО 3.2.1-1 П] <i>класифікує</i> географічні об'єкти і явища за визначеними</p>	<p>Тема 2. Європа. Економіко-географічне положення та склад Європи. Особливості політичних, природних, демографічних, етнокультурних та економічних аспектів регіону. Міжнародні та регіональні організації в Європі. Український інтерес: можливості для партнерства та перспективи розвитку відносин.</p>	<p>Робота з інформацією «Інтеграційні та дезінтеграційні процеси в Європі», «Країни Великої сімки в Європі: порівняльний аналіз ключових показників розвитку», «Релокація бізнесу в ЄС», «Співпраця України з країнами Європи у сфері освіти за офіційними сайтами посольств». Дослідження / моделювання «Старіння населення Європи: як реагує економіка?», «Роль портових комплексів у розвитку економіки країни за вибором учнів»,</p>

<p>ознаками/властивостями [12 ПРО 3.2.1-2 П] <i>виявляє</i> взаємозв'язки у природі та економіці, необхідні для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 3.3.1-2 П] <i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими вплив діяльності людини/власної діяльності на збереження/порушення зв'язків у природі [12 ПРО 3.3.1-5 П] <i>розрізняє</i> самостійно або у співпраці з іншими наукові факти, їх інтерпретації, судження [12 ПРО 4.1.1-1 П] <i>виокремлює, ідентифікує, формулює</i> самостійно або у співпраці з іншими навчальну/життєву проблему [12 ПРО 4.2.1-1 П] <i>пропонує</i> самостійно або у співпраці з іншими варіанти розв'язання навчальної/життєвої проблеми, оцінює можливості їх реалізації [12 ПРО 4.3.1-1 П] <i>порівнює</i> ресурсну базу та історичне значення окремих історико-географічних регіонів Європи [12 ГО 2.2.1-2 П] <i>характеризує</i> стан суспільства та прогнозує напрями політичних, економічних, соціальних процесів, геополітичних змін в Європі [12 ГО 6.3.1-2 П]</p>		<p>«Європейські аеропорти-хаби як елементи світової системи авіаперевезень». Практична робота «Аналіз політичної карти Європи: типи країн Європи за формою державного устрою та правління, приклади залежних територій», «Аналіз особливостей розвитку та географії глобальних міст з їх позначенням на контурній карті», «Позначення на контурній карті центрів розташування управлінських структур міжнародних організацій та встановлення закономірностей». Навчальні проекти «Збереження культурної спадщини і туризм в Європі», «Лоукост-революція в Європі: як бюджетні авіакомпанії (Ryanair, Wizz Air, EasyJet) змінили мобільність населення та карту подорожей».</p>
<p>Учень/учениця: <i>формулює</i> дослідницьку проблему, аргументує вибір проблеми дослідження [12 ПРО 1.1.1-2 П] <i>визначає і пояснює</i> самостійно або у співпраці з іншими необхідні етапи дослідження [12 ПРО 1.3.2-1 П] <i>прогнозує</i> результати кожного етапу дослідження [12 ПРО 1.3.2-2 П] <i>оцінює</i> можливість використання результатів дослідження для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 1.5.2-3 П] <i>презентує</i> самостійно або у співпраці з іншими результати дослідження, зокрема із використанням цифрових ресурсів, технологій і пристроїв [12 ПРО 1.5.3-2 П] <i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими надійність джерел і достовірність географічної інформації в самостійно обраний спосіб [12 ПРО 2.1.1-2 П]</p>	<p>Тема 3. Країни Європи. Субрегіональний вимір Європи: специфіка розвитку окремих країн. ЗАХІДНА ЄВРОПА Німеччина. Європейська реінтеграція. Етнолінгвістичне розмаїття федеральних земель. Німецька корпоративна модель ринкової економіки. Економічна безпека як пріоритет розвитку держави. Геоелементна роль у регіоні, геополітичний вплив у світі. Франція. Деколонізація заморських володінь, Франкофонія. Французька модель ринкової</p>	<p>Робота з інформацією «Зовнішньополітичні відносини України з європейською країною (за вибором учнів)», «Як Німеччина відновилася після війни?», «Дирижизм: особливості французького економічного шляху», «Особливості економіки Великої Британії: від “деіндустріалізації” М. Тетчер до інноваційного розвитку», «Сили ядерного стримування в Європі», «Співпраця Великої Британії з ЄС після Brexit», «Як Польща розвиває внутрішній туризм?» Дослідження / моделювання «Співдружність Націй і Франкофонія: моделі співпраці між країнами», «Особливості розвитку найменших країн Європи на вибір: Ватикан, Сан-Марино, Монако, Андорра,</p>

<p><i>використовує</i> самостійно або у співпраці з іншими здобуту інформацію для оцінювання природних, соціальних і техногенних об'єктів, явищ і процесів [12 ПРО 2.1.1-6 П]</p> <p><i>презентує</i> здобуту інформацію/створені продукти в обраний спосіб, зокрема із використанням цифрових технологій і пристроїв [12 ПРО 2.2.2-4 П]</p> <p><i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими властивості суспільно-економічних об'єктів, істотні ознаки явищ і процесів, необхідні для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 3.1.1-2 П]</p> <p><i>установлює</i> самостійно або у співпраці з іншими причинно-наслідкові зв'язки між певними явищами і процесами та їх наслідками [12 ПРО 3.3.1-1 П]</p> <p><i>прогнозує</i> самостійно або у співпраці з іншими зміни об'єктів, явищ і процесів на основі базових знань про взаємозв'язки в природі, соціумі та економіці [12 ПРО 3.3.1-4 П]</p> <p><i>пропонує</i> самостійно або у співпраці з іншими способи використання здобутків природничих наук, техніки і технологій для розв'язання глобальних проблем людства [12 ПРО 3.4.1-1 П]</p> <p><i>інтерпретує</i> самостійно або у співпраці з іншими наукові факти [12 ПРО 4.1.1-3 П]</p> <p><i>виокремлює</i> самостійно або у співпраці з іншими складники комплексної проблеми і упорядковує їх [12 ПРО 4.2.1-2 П]</p> <p><i>розробляє</i> самостійно або у співпраці з іншими стратегії розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.1-2 П]</p> <p><i>розв'язує</i> самостійно або у співпраці з іншими навчальні/життєві проблеми, використовуючи здобуті наукові знання і набутий досвід [12 ПРО 4.3.2-1 П]</p> <p><i>характеризує</i> взаємозв'язки між декларуванням націями та державами своєї ролі у світі та їх геополітичним положенням у минулому і тепер [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>оцінює</i> можливості реалізації геополітичних інтересів держави [12 ПРО 2.2.1-3 П]</p>	<p>економіки. Захист стратегічних галузей як пріоритет національної безпеки. Геополітичний вплив у регіоні та світі.</p> <p>Комплексна суспільно-географічна характеристика Швейцарії / однієї з країн Бенілюксу за вибором учителів / учнів.</p> <p>ПІВНІЧНА ЄВРОПА</p> <p>Велика Британія. Розпад Британської імперії і Співдружність націй: феномен співіснування під однією короною. Британська модель ринкової економіки. Формування інвестиційної привабливості. Сучасна виробнича стратегія як основа економічного зростання. Геополітичний вплив у регіоні та світі.</p> <p>Комплексна суспільно-географічна характеристика однієї з країн Скандинавського півострова / Балтії за вибором учителів / учнів.</p> <p>ПІВДЕННА ЄВРОПА</p> <p>Італія. «Економічне диво» повоєнних десятиліть. Особливості регіонального розвитку. Індустріальні кластери як основа економічної стійкості. Геополітичний вплив у регіоні та світі.</p>	<p>Ліхтенштейн»,</p> <p>«Чинники економічного зростання Польщі після вступу до ЄС»,</p> <p>«Велика Британія: європейський лідер інвестиційної привабливості»,</p> <p>«Балтійська ІТ-республіка: як Естонія стала технологічним лідером Європи»,</p> <p>«Реіндустріалізація промислового сектору економіки країн-членів ЄС: досвід для України»,</p> <p>«Кластери в сучасній економіці європейських країн»,</p> <p>«Регіональні диспропорції економічного розвитку Італії»,</p> <p>«Сучасна спеціалізація сільського господарства країни на вибір у рамках Єдиної аграрної політики ЄС».</p> <p>Дискусії / дебати</p> <p>«Як Німеччині вдається поєднувати скорочений робочий тиждень із високою стабільністю ринку праці?»,</p> <p>«Чи здатна Болгарія досягти рівня масового туризму Іспанії?»</p> <p>Практичні роботи</p> <p>«Складання картосхеми просторової організації (просторового каркасу) економіки однієї з європейських країн (за вибором учнів)»,</p> <p>«Створення картосхеми центрів автомобілебудування / розташування нафтопереробних заводів у Німеччині».</p> <p>Навчальний проєкт</p> <p>«Перцепційний образ європейської країни (за вибором учнів)»,</p> <p>«5-компонентний підхід до управління відходами: досвід Швеції».</p>
---	---	---

	<p>Комплексна суспільно-географічна характеристика Іспанії / Греції / іншої країни Середземномор'я за вибором учителів / учнів.</p> <p>СХІДНА ЄВРОПА</p> <p>Польща. Постсоціалістичні реформи. Ефективні ринкові механізми, домінуючі чинники економічного розвитку й регіональні особливості. Стійке зростання через економічну трансформацію як пріоритет розвитку держави. Роль у регіональній політиці.</p> <p>Росія. Централізація влади та відновлення авторитарного режиму. Масштабні екологічні проблеми. Основні види економічної діяльності в умовах ізоляції та санкцій. Агресивна зовнішня політика та підтримка диктаторських режимів.</p> <p>Комплексна суспільно-географічна характеристика іншої країни-сусіда України за вибором учителів / учнів.</p>	
<p>Учень/учениця: виявляє протиріччя в інформації щодо ознак/властивостей географічних об'єктів, умов виникнення, прояву і перебігу природних та економічних явищ [12 ПРО 1.1.1-1 П] визначає самостійно або у співпраці з іншими мету відповідно до сформульованої проблеми дослідження [12 ПРО 1.2.1-1 П] формулює самостійно або у співпраці з іншими висновки відповідно до завдань дослідження [12 ПРО</p>	<p>Тема 4. Азія. Економіко-географічне положення та склад Азії. Особливості політичних, природних, демографічних, етнокультурних та економічних аспектів регіону. Міжнародні та регіональні організації в Азії. Український інтерес: можливості для партнерства та перспективи</p>	<p>Робота з інформацією «Високоурбанізовані території в Азії», «Розумні міста в Азії: особливості й досягнення», «Зони вільної торгівлі в Азії» Дослідження / моделювання «Райони збройних конфліктів і проявів тероризму», «Вплив видобування нафти на добробут країн Перської затоки», «Водні ресурси в Азії: проблеми використання» Дискусії / дебати</p>

<p>1.5.2-2 П]</p> <p><i>обирає</i> самостійно або у співпраці з іншими спосіб представлення результатів дослідження, аргументує свій вибір [12 ПРО 1.5.3-1 П]</p> <p><i>аналізує, систематизує, оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими опрацьовану географічну інформацію [12 ПРО 2.1.1-5 П]</p> <p><i>пов'язує</i> самостійно або у співпраці з іншими інформацію географічного змісту, представлену в різних формах, із реальними об'єктами і явищами [12 ПРО 2.2.2-1 П]</p> <p><i>планує і здійснює</i> самостійно або в співпраці з іншими пошук інформації, наданої в різний спосіб, відповідно до визначеного завдання [12 ПРО 2.1.1-1 П]</p> <p><i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими ознаки класифікації географічних об'єктів і явищ [12 ПРО 3.2.1-1 П]</p> <p><i>класифікує</i> географічні об'єкти і явища за визначеними ознаками/властивостями [12 ПРО 3.2.1-2 П]</p> <p><i>виявляє</i> взаємозв'язки, необхідні для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 3.3.1-2 П]</p> <p><i>оцінює</i> вплив діяльності людини/власної діяльності на збереження/ порушення зв'язків у навколишньому середовищі [12 ПРО 3.3.1-5 П]</p> <p><i>розрізняє</i> самостійно або у співпраці з іншими географічні факти, їх інтерпретації, судження [12 ПРО 4.1.1-1 П]</p> <p><i>виокремлює, ідентифікує, формулює</i> самостійно або у співпраці з іншими навчальну/життєву проблему [12 ПРО 4.2.1-1 П]</p> <p><i>пропонує</i> самостійно або у співпраці з іншими варіанти розв'язання навчальної/життєвої проблеми, оцінює можливості їх реалізації [12 ПРО 4.3.1-1 П]</p> <p><i>порівнює</i> ресурсну базу та історичне значення окремих географічних регіонів [12 ПРО 2.2.1-2 П]</p> <p><i>характеризує</i> стан суспільства та прогнозує напрями політичних, економічних, соціальних процесів, геополітичних змін [12 ПРО 6.3.1-2 П]</p>	<p>розвитку відносин.</p>	<p>«Культурний пласт окремих країн Азії: що захоплює українську молодь?»</p> <p>Практичні роботи</p> <p>«Позначення на карті провідних азійських країн-виробників автомобілів та аналіз змін обсягів виробництва у світі протягом останніх десятиліть», «Аналіз ролі транспортних коридорів і мегапортів Азії у світовій торгівлі».</p> <p>Навчальні проєкти</p> <p>«Азія — колыска світових релігій: християнство, іслам, буддизм», «Екологічні виміри економічного зростання у країнах Азії».</p>
--	---------------------------	---

<p>Учень/учениця: <i>формулює</i> дослідницьку проблему, аргументує вибір проблеми дослідження [12 ПРО 1.1.1-2 П] <i>визначає і пояснює</i> необхідні етапи дослідження [12 ПРО 1.3.2-1 П] <i>прогнозує</i> результати кожного етапу дослідження [12 ПРО 1.3.2-2 П] <i>оцінює</i> можливість використання результатів дослідження для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 1.5.2-3 П] <i>презентує</i> результати дослідження, зокрема із використанням цифрових ресурсів, технологій і пристроїв [12 ПРО 1.5.3-2 П] <i>оцінює</i> надійність джерел і достовірність інформації в самостійно обраний спосіб [12 ПРО 2.1.1-2 П] <i>використовує</i> здобуту інформацію для оцінювання природних і техногенних об'єктів, явищ і процесів, розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 2.1.1-6 П] <i>презентує</i> здобуту інформацію/створені продукти в обраний спосіб, зокрема із використанням цифрових технологій і пристроїв [12 ПРО 2.2.2-4 П] <i>визначає</i> властивості об'єктів, істотні ознаки явищ і процесів, необхідні для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 3.1.1-2 П] <i>установлює</i> причинно-наслідкові зв'язки між географічними явищами і процесами та їх наслідками [12 ПРО 3.3.1-1 П] <i>прогнозує</i> зміни географічних об'єктів, явищ і процесів на основі базових знань про взаємозв'язки в природі і економіці [12 ПРО 3.3.1-4 П] <i>пропонує</i> способи використання здобутків природничих наук, техніки і технологій для розв'язання глобальних проблем людства [12 ПРО 3.4.1-1 П] <i>інтерпретує</i> наукові факти [12 ПРО 4.1.1-3 П] <i>виокремлює</i> складники комплексної географічної проблеми і упорядковує їх [12 ПРО 4.2.1-2 П] <i>розробляє</i> самостійно або у співпраці з іншими стратегії</p>	<p>Тема 5. Країни Азії. Субрегіональний вимір Азії: специфіка розвитку окремих країн. СХІДНА АЗІЯ Японія. Післявоєнне відновлення. Етнічна та мовна однорідність. Природа й природокористування в умовах обмежених ресурсів. Геокультурний вимір «економічного дива». Японська модель ринкової економіки, корпоративний націоналізм. Технологічне лідерство як пріоритет розвитку держави. Геополітична роль в Азійсько-Тихоокеанському регіоні і у світі. Республіка Корея. Поділ Кореї, повоєнна відбудова. Етнічна та мовна однорідність. Природа й природокористування в умовах обмежених ресурсів. «Економічне диво» за одне покоління. Чеболі та корпоративний націоналізм. Державна підтримка інновацій як пріоритет розвитку. Роль у регіональній політиці. Кореїнська культурна хвиля, що формує унікальний образ країни. Китай. Модель «одна країна — дві системи». Конфуціанська трудова етика. Унікальність економічної системи. Іноземні інвестиції як пріоритетний напрям економічної та геополітичної стратегії держави. Глобальна гео економічна роль. ПІВДЕННА АЗІЯ Індія. Деколонізація.</p>	<p>Робота з інформацією «Демографічна політика Китаю та Індії», «Республіка Корея: історія дива на річці Хан», «Реформи Лі Куан Ю — авторитарний шлях до демократії», «Китай — світовий індустріальний майданчик» Дослідження / моделювання «Острови Кюсю і Хоккайдо: контрасти Японії», «Досвід «кореїнського економічного дива»: чим корисний він для України?», «Відмінності політичних та економічних курсів Північної і Південної Кореї», «“Коридори зростання” Індії», «Сінгапур — глобальний логістичний хаб: фактори успіху і проблеми розвитку», «Вплив географічного положення на місце Туреччини в міжнародній політиці та світовій економіці», «Добувна промисловість і вторинний сектор — провідні складові економіки та основа експорту Казахстану» Дискусії / дебати «Чи може Індія стати новим глобальним лідером?» Практичні роботи «Складання картосхеми просторової організації (просторового каркасу) економіки однієї з азійських країн (за вибором учнів)», «Позначення на карті та обґрунтування схеми високошвидкісного транспорту Японії», «Порівняльний аналіз сільськогосподарської спеціалізації країн Центральної та Південно-Східної Азії» Навчальні проекти «Перцепційний образ азійської країни (за вибором учнів)», «Бізнес-культура Японії: унікальність, кайдзен і МММ», «Кореїнська культурна хвиля: чому вона захоплює світ?»</p>
---	---	---

<p>розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.1-2 П]</p> <p><i>розв'язує</i> самостійно або у співпраці з іншими навчальні/життєві проблеми, використовуючи здобуті наукові знання і набутий досвід [12 ПРО 4.3.2-1 П]</p> <p><i>характеризує</i> взаємозв'язки між декларуванням націями та державами своєї ролі у світі та їх геополітичним положенням у минулому і тепер [12 ГЮ 2.2.1-1 П]</p> <p><i>оцінює</i> можливості реалізації геополітичних інтересів держави [12 ГЮ 2.2.1-3 П]</p>	<p>Мультикультурне середовище, соціальний розвиток. Індійська модель національної економіки. Пріоритетні напрями модернізації економіки та соціальної сфери. Зростаюча геополітична сила.</p> <p>ПІВДЕННО-СХІДНА АЗІЯ</p> <p>Сінгапур. Авторитарний шлях до демократії. Урбанізована модель розселення. Природа й природокористування в умовах дефіциту ресурсів. Ефективність і конкурентоспроможність економіки. Освіта як стратегічний ресурс інноваційного розвитку. Роль у регіональній політиці.</p> <p>ЗАХІДНА АЗІЯ</p> <p>Туреччина. Формування світської держави в ісламському суспільстві. Відносна етнічна й релігійна однорідність. Соціальна й економічна модернізація. Перехід до нової економічної моделі. Геополітична роль на перехресті Сходу й Заходу.</p> <p>ЦЕНТРАЛЬНА АЗІЯ</p> <p>Казахстан. Пострадянське державотворення. Соціальне розшарування. Ресурсно-орієнтована модель економіки. Економічна диверсифікація як пріоритет розвитку держави. Зростаюча геополітична роль.</p> <p>Комплексна суспільно-географічна характеристика країн різних субрегіонів за вибором учителів / учнів.</p>	<p>«Потенціал розвитку туризму в Казахстані».</p>
--	--	---

<p>Учень/учениця: <i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: атол, залізо-марганцеві конкреції, лінія зміни дат, австронезійська мовна сім'я [12 ПРО 2.2.1-1 П] <i>виявляє</i> самостійно або у співпраці з іншими протиріччя в географічній інформації щодо умов виникнення, прояву і перебігу природних, соціальних та економічних явищ [12 ПРО 1.1.1-1 П] <i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими мету відповідно до сформульованої проблеми дослідження [12 ПРО 1.2.1-1 П] <i>формулює</i> самостійно або у співпраці з іншими висновки відповідно до завдань дослідження [12 ПРО 1.5.2-2 П] <i>обирає</i> самостійно або у співпраці з іншими спосіб представлення результатів дослідження, аргументує свій вибір [12 ПРО 1.5.3-1 П] <i>аналізує, систематизує, оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими опрацьовану інформацію [12 ПРО 2.1.1-5 П] <i>пов'язує</i> самостійно або у співпраці з іншими інформацію географічного змісту, представлену в різних формах, із реальними об'єктами і явищами [12 ПРО 2.2.2-1 П] <i>планує і здійснює</i> самостійно або в співпраці з іншими пошук інформації, наданої в різний спосіб, відповідно до визначеного завдання [12 ПРО 2.1.1-1 П] <i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими ознаки класифікації географічних об'єктів і явищ [12 ПРО 3.2.1-1 П] <i>класифікує</i> географічні об'єкти і явища за визначеними ознаками/властивостями [12 ПРО 3.2.1-2 П] <i>виявляє</i> взаємозв'язки, необхідні для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 3.3.1-2 П] <i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими вплив діяльності людини/власної діяльності на збереження/ порушення зв'язків у природі [12 ПРО 3.3.1-5 П]</p>	<p>Тема 6. Океанія Економіко-географічне положення та склад Океанії. Особливості політичних, природних, демографічних, етнокультурних та економічних аспектів регіону. Міжнародні організації та регіональна співпраця в Океанії. Український інтерес: можливості для партнерства та перспективи розвитку відносин.</p>	<p>Робота з інформацією «Океанія в ООН: патерни голосувань і геополітичних впливів» Дослідження / моделювання «Основні чинники, що зумовлюють участь країн Океанії в міжнародному поділі праці», «Нетихий океан: Океанія як арена геополітичного суперництва (США, Китай, Австралія)» Дискусії / дебати «Океанія: регіон екологічної вразливості чи геополітичної сили?» Практичні роботи «Позначення на контурній карті зон впливу основних колоніальних держав?» «Просторове структурування Океанії: позначення субрегіонів, найбільших держав та залежних територій на контурній карті» Навчальні проєкти «Океанія як макрорегіон у світосистемі: простір, культурна ідентичність, функціональні ролі», «Океанія - регіон екзотичного туризму».</p>
---	---	---

<p><i>розрізняє</i> наукові географічні факти, їх інтерпретації, судження [12 ПРО 4.1.1-1 П]</p> <p><i>виокремлює, ідентифікує, формулює</i> самостійно або у співпраці з іншими навчальну/життєву проблему [12 ПРО 4.2.1-1 П]</p> <p><i>пропонує</i> самостійно або у співпраці з іншими варіанти розв'язання навчальної/життєвої проблеми, оцінює можливості їх реалізації [12 ПРО 4.3.1-1 П]</p> <p><i>порівнює</i> окремі історико-географічні регіони [12 ПРО 2.2.1-2 П]</p> <p><i>характеризує</i> стан суспільства та прогнозує напрями політичних, економічних, соціальних процесів, геополітичних змін [12 ПРО 6.3.1-2 П]</p>		
<p>Учень/учениця:</p> <p><i>формулює</i> дослідницьку проблему, аргументує вибір проблеми дослідження [12 ПРО 1.1.1-2 П]</p> <p><i>визначає і пояснює</i> самостійно або у співпраці з іншими необхідні етапи дослідження [12 ПРО 1.3.2-1 П]</p> <p><i>прогнозує</i> результати кожного етапу дослідження [12 ПРО 1.3.2-2 П]</p> <p><i>оцінює</i> можливість використання результатів дослідження для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 1.5.2-3 П]</p> <p><i>презентує</i> самостійно або у співпраці з іншими результати дослідження, зокрема із використанням цифрових ресурсів, технологій і пристроїв [12 ПРО 1.5.3-2 П]</p> <p><i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими надійність джерел географічної інформації в самостійно обраний спосіб [12 ПРО 2.1.1-2 П]</p> <p><i>використовує</i> самостійно або у співпраці з іншими здобуту інформацію для оцінювання природних і техногенних об'єктів, явищ і процесів, розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 2.1.1-6 П]</p> <p><i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими властивості географічних об'єктів, істотні ознаки явищ і процесів, необхідні для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 3.1.1-2 П]</p>	<p>Тема 7. Країни Океанії</p> <p>Субрегіональний вимір Океанії: специфіка розвитку окремих країн.</p> <p>Австралія. Особливості британської колонізації, поетапна суверенізація. Становище корінних народів. Переселенський капіталізм та експорт ресурсів як основа економіки. Поступова диверсифікація та розвиток інноваційних видів діяльності як пріоритетний напрям розвитку держави. Регіональне й глобальне геополітичне лідерство.</p> <p>Нова Зеландія. Особливості британської колонізації. Географічна ізольованість та унікальність природи. Становище маорі й полінезійських громад. Аграрно-орієнтована модель ринкової економіки. Активна інтеграція у світовий економічний простір як пріоритетний напрям розвитку держави. Роль у</p>	<p>Робота з інформацією</p> <p>«Створення оборонного союзу AUKUS»</p> <p>Дослідження / моделювання</p> <p>«Без віз до Австралії (кінець XVII-початок XIX століть)»,</p> <p>«Парадокс успіху колоній: як Австралія та Нова Зеландія обійшли Велику Британію за якістю життя»,</p> <p>«Місце Австралії в глобальних ланцюгах доданої вартості виробництва»</p> <p>Дискусії / дебати</p> <p>«Чи справді Нова Зеландія — один з найкращих варіантів для навчання за кордоном?»</p> <p>Практична робота</p> <p>«Складання картосхеми просторової організації (просторового каркасу) економіки Австралії / Нової Зеландії»,</p> <p>«Позначення на контурній карті найбільших центрів експорту Австралії й аналіз чинників розміщення виробництв»</p> <p>Навчальні проєкти</p> <p>«Голландська Австралія: нереалізований сценарій XVII століття»,</p> <p>«Нова Зеландія у світовому кінематографі».</p>

<p><i>установлює</i> причинно-наслідкові зв'язки між певними явищами і процесами та їх наслідками [12 ПРО 3.3.1-1 П]</p> <p><i>прогнозує</i> зміни об'єктів, явищ і процесів на основі базових знань та дослідницьких навичок про взаємозв'язки в природі і економіці [12 ПРО 3.3.1-4 П]</p> <p><i>пропонує</i> способи використання здобутків природничих наук, техніки і технологій для розв'язання глобальних проблем людства [12 ПРО 3.4.1-1 П]</p> <p><i>інтерпретує</i> наукові факти [12 ПРО 4.1.1-3 П]</p> <p><i>виокремлює</i> самостійно або у співпраці з іншими складники комплексної проблеми і упорядковує їх [12 ПРО 4.2.1-2 П]</p> <p><i>розробляє</i> самостійно або у співпраці з іншими стратегії розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.1-2 П]</p> <p><i>розв'язує</i> навчальні/життєві проблеми, використовуючи здобуті наукові знання і набутий досвід [12 ПРО 4.3.2-1 П]</p> <p><i>характеризує</i> взаємозв'язки між декларуванням націями та державами своєї ролі у світі та їх геополітичним положенням [12 ГЮ 2.2.1-1 П]</p> <p><i>оцінює</i> можливості реалізації геополітичних інтересів держави [12 ГЮ 2.2.1-3 П]</p>	<p>регіональній політиці.</p> <p>Комплексна суспільно-географічна характеристика країни Океанії за вибором учителів / учнів.</p>	
<p>Учень/учениця:</p> <p><i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: заморська територія, заморське володіння, хибна урбанізація, субурбанізація, рурбанізація, мегалополіс, теорія порівняльних переваг, плантаційні культури, експортна спеціалізація, торговельна політика [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>виявляє</i> самостійно або у співпраці з іншими невизначеність/протиріччя в інформації щодо ознак/будови/ властивостей об'єктів, умов виникнення, прояву і перебігу географічних явищ [12 ПРО 1.1.1-1 П]</p> <p><i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими мету відповідно до сформульованої проблеми дослідження [12 ПРО 1.2.1-1 П]</p>	<p>Тема 8. Америка</p> <p>Економіко-географічне положення та склад Америки. Особливості політичних, природних, демографічних, етнокультурних та економічних аспектів регіону. Міжнародні й регіональні організації в Америці. Український інтерес: можливості для партнерства та перспективи розвитку відносин.</p>	<p>Робота з інформацією</p> <p>«Доктрина Монро та “новий ізоляціонізм”», «Нові геополітичні гравці Америки: порівняльний аналіз змін макроекономічних показників за останніх 20 років», «Демографічні процеси в Америці», «Глобальні міста Америки: особливості розвитку»</p> <p>Дослідження / моделювання</p> <p>«Роль американських ТНК і МНК у глобальній економіці», «Роль Панамського каналу у світовій торгівлі», «Круїзний туризм як чинник розвитку країн Карибського басейну»</p> <p>Дискусії / дебати</p>

<p><i>формулює</i> висновки відповідно до завдань дослідження [12 ПРО 1.5.2-2 П] <i>обирає</i> спосіб представлення результатів дослідження, аргументує свій вибір [12 ПРО 1.5.3-1 П] <i>аналізує, систематизує, оцінює</i> опрацьовану інформацію [12 ПРО 2.1.1-5 П] <i>пов'язує</i> самостійно або у співпраці з іншими інформацію географічного змісту, представлену в різних формах, із реальними об'єктами і явищами [12 ПРО 2.2.2-1 П] <i>планує і здійснює</i> самостійно або в співпраці з іншими пошук інформації, наданої в різний спосіб, відповідно до визначеного завдання [12 ПРО 2.1.1-1 П] <i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими ознаки класифікації географічних об'єктів і явищ [12 ПРО 3.2.1-1 П] <i>класифікує</i> географічні об'єкти і явища за визначеними ознаками/властивостями [12 ПРО 3.2.1-2 П] <i>виявляє</i> взаємозв'язки, необхідні для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 3.3.1-2 П] <i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими вплив діяльності людини/власної діяльності на збереження/порушення зв'язків у навколишньому середовищі [12 ПРО 3.3.1-5 П] <i>розрізняє</i> наукові факти, їх інтерпретації, судження [12 ПРО 4.1.1-1 П] <i>виокремлює, ідентифікує, формулює</i> навчальну/життєву проблему [12 ПРО 4.2.1-1 П] <i>пропонує</i> самостійно або у співпраці з іншими варіанти розв'язання навчальної/життєвої проблеми, оцінює можливості їх реалізації [12 ПРО 4.3.1-1 П] <i>порівнює</i> ресурсну базу окремих історико-географічних регіонів [12 ПРО 2.2.1-2 П] <i>характеризує</i> стан суспільства та прогнозує напрями політичних, економічних, соціальних процесів, геополітичних змін [12 ПРО 6.3.1-2 П]</p>		<p>«За якими критеріями (географічними, історичними, культурними, економічними) слід визначати субрегіони Америки?» «Якою є роль США у соціально-економічному розвитку країн Америки?» Практична робота «Аналіз форм просторової організації агробізнесу в Північній і Південній Америці» Навчальні проекти «Українська діаспора у країнах Америки», «Пам'ятки культурної спадщини ЮНЕСКО в американському регіоні».</p>
<p>Учень/учениця: <i>формулює</i> дослідницьку проблему, аргументує вибір</p>	<p>Тема 9. Країни Америки Субрегіональний вимір Америки:</p>	<p>Робота з інформацією «Індустріальні гіганти США та виклики кліматичної</p>

проблеми дослідження [12 ПРО 1.1.1-2 П]
визначає і пояснює самостійно або у співпраці з іншими необхідні етапи дослідження [12 ПРО 1.3.2-1 П]
прогнозує результати кожного етапу дослідження [12 ПРО 1.3.2-2 П]
оцінює можливість використання результатів дослідження для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 1.5.2-3 П]
презентує самостійно або у співпраці з іншими результати дослідження, зокрема із використанням цифрових ресурсів, технологій і пристроїв [12 ПРО 1.5.3-2 П]
оцінює надійність джерел і достовірність географічної інформації [12 ПРО 2.1.1-2 П]
використовує самостійно або у співпраці з іншими здобуту інформацію для оцінювання природних і техногенних об'єктів, явищ і процесів, розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 2.1.1-6 П]
презентує здобуту інформацію/створені продукти в обраний спосіб, зокрема із використанням цифрових технологій і пристроїв [12 ПРО 2.2.2-4 П]
визначає властивості географічних об'єктів, істотні ознаки явищ і процесів, необхідні для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 3.1.1-2 П]
установлює самостійно або у співпраці з іншими причинно-наслідкові зв'язки між певними явищами і процесами та їх наслідками [12 ПРО 3.3.1-1 П]
прогнозує зміни об'єктів, явищ і процесів на основі базових знань і дослідницьких навичок про взаємозв'язки в природі та економіці [12 ПРО 3.3.1-4 П]
пропонує способи використання здобутків природничих наук, техніки і технологій для розв'язання глобальних проблем людства [12 ПРО 3.4.1-1 П]
інтерпретує наукові факти [12 ПРО 4.1.1-3 П]
виокремлює складники комплексної проблеми і упорядковує їх [12 ПРО 4.2.1-2 П]
розробляє стратегії розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.1-2 П]

специфіка розвитку окремих країн.

ПІВНІЧНА АМЕРИКА

США. Особливості колонізації та її вплив на формування території та нації. Расові протиріччя, сучасна міграційна політика. Еволюція США як глобальної економіки. Підтримка глобального впливу й захист технологічного суверенітету як пріоритетні напрями розвитку держави. Доктрина Монро, США як геополітичний гегемон.

Канада. Особливості колонізації та її вплив на формування території та нації. Співдружність націй, Франкофонія. Традиції міжкультурної толерантності. Українська діаспора. Перехід від економіки переселенського капіталізму до ринкової моделі. Диспропорції економічного розвитку регіонів. Економічна диверсифікація та інновації як пріоритетні напрями розвитку держави. Регіональне і глобальне геополітичне лідерство.

ЦЕНТРАЛЬНА АМЕРИКА

Мексика. Особливості колонізації та її вплив на формування території та нації. Експортно-орієнтована ринкова економіка. Прикордонні макіладори. Соціально-економічні виклики на шляху модернізації економіки. Регіональне геополітичне лідерство.

політики»,

«Агрохолдинги - як основні виробники сільськогосподарської продукції в Бразилії»,
«Бразильський карнавал як культурна особливість країни: регіони, традиції, ідентичність»

Дослідження / моделювання

«Канада і Мексика: вплив США»,
«Науково-технічне співробітництво України та США»,
«Модель економічного розвитку північних територій Канади»,
«Сучасні контрасти розвитку Бразилії: досвід для України»,
«Мексика як центр розвитку автопрому»,
«Гаїті: один острів - два світи»

Дискусії / дебати

«США - гарант глобальної безпеки чи гравець із власними інтересами?»,
«Кордон США та Мексики: лінія поділу чи взаємодії подвійних міст?»

Практичні роботи

«Порівняльний аналіз форм просторової організації наукових досліджень в країнах Америки»,
«Проектування напрямків внутрішньої інвестиційної політики розвитку регіонів обраної країни»

Навчальні проєкти

«Складники підприємницького успіху української діаспори в країні Америки на вибір»,
«Карта соціальної нерівності - розкодуємо фавели та закриті спільноти Бразилії»,
«Індустрія розваг у країнах Америки».

<p><i>розв'язує</i> самостійно або у співпраці з іншими навчальні/життєві проблеми, використовуючи здобуті наукові знання і набутий досвід [12 ПРО 4.3.2-1 П]</p> <p><i>характеризує</i> взаємозв'язки між декларуванням націями та державами своєї ролі у світі та їх геополітичним положенням [12 ГЮ 2.2.1-1 П]</p> <p><i>оцінює</i> можливості реалізації геополітичних інтересів держави [12 ГЮ 2.2.1-3 П]</p>	<p>Комплексна суспільно-географічна характеристика країни Карибського басейну за вибором учителів / учнів.</p> <p>ПІВДЕННА АМЕРИКА Бразилія. Особливості колонізації та її вплив на формування території та нації. Соціальні проблеми великих міст. Стійкість та відкритість економіки. Інноваційні підходи для покращення продуктивності, сталості та екологічної дієздатності. Глобальна гео економічна роль.</p> <p>Комплексна суспільно-географічна характеристика Чилі / Аргентини за вибором учителів / учнів.</p>	
<p>Учень/учениця: <i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: хибна урбанізація, теорія порівняльних переваг, товарне виробництво, споживче сільське господарство, монокультурне виробництво, диверсифікація виробництва, експортна спеціалізація, торговельна політика, апартеїд, трайбалізм [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>виявляє</i> самостійно або у співпраці з іншими протиріччя в інформації щодо ознак/будови/ властивостей географічних об'єктів [12 ПРО 1.1.1-1 П]</p> <p><i>визначає</i> мету відповідно до сформульованої проблеми дослідження [12 ПРО 1.2.1-1 П]</p> <p><i>формулює</i> висновки відповідно до завдань дослідження [12 ПРО 1.5.2-2 П]</p> <p><i>обирає</i> самостійно або у співпраці з іншими спосіб представлення результатів дослідження, аргументує свій вибір [12 ПРО 1.5.3-1 П]</p>	<p>Тема 10. Африка Економіко-географічне положення та склад Африки. Особливості політичних, природних, демографічних, етнокультурних та економічних аспектів регіону. Міжнародні та регіональні організації в Африці. Український інтерес: можливості для партнерства та перспективи розвитку відносин.</p>	<p>Робота з інформацією «Україна та країни Африки: дипломатичні зв'язки», «Особливості конфігурації кордонів країн Африки: вплив колоніального спадку» Встановлення взаємозв'язків і закономірностей «Аналіз тематичних карт для оцінки природних ресурсів як потенційних джерел фінансування збройних конфліктів» Дослідження / моделювання «Прогноз демографічної ситуації в Африці в найближчі 10 років», «Моноспеціалізація країн Африки у міжнародному поділі праці», «Злет і занепад країн: кого переслідує сировинне прокляття» Дискусії / дебати «Експорт української продукції у країни Африки: виклики та перспективи»</p>

<p><i>аналізує, систематизує, оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими опрацьовану інформацію [12 ПРО 2.1.1-5 П] <i>пов'язує</i> самостійно або у співпраці з іншими інформацію географічного змісту, представлену в різних формах, із реальними об'єктами і явищами [12 ПРО 2.2.2-1 П] <i>планує і здійснює</i> пошук інформації, наданої в різний спосіб, відповідно до визначеного завдання [12 ПРО 2.1.1-1 П] <i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими ознаки класифікації географічних об'єктів і явищ [12 ПРО 3.2.1-1 П] <i>класифікує</i> географічні об'єкти і явища за визначеними ознаками/властивостями [12 ПРО 3.2.1-2 П] <i>виявляє</i> взаємозв'язки, необхідні для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 3.3.1-2 П] <i>оцінює</i> вплив діяльності людини/власної діяльності на збереження/ порушення зв'язків у навколишньому середовищі [12 ПРО 3.3.1-5 П] <i>розрізняє</i> самостійно або у співпраці з іншими географічні факти, їх інтерпретації, судження [12 ПРО 4.1.1-1 П] <i>виокремлює, ідентифікує, формулює</i> навчальну/життєву проблему [12 ПРО 4.2.1-1 П] <i>пропонує</i> варіанти розв'язання навчальної/життєвої проблеми, оцінює можливості їх реалізації [12 ПРО 4.3.1-1 П] <i>порівнює</i> окремі історико-географічні регіони [12 ПРО 2.2.1-2 П] <i>характеризує</i> стан суспільства та прогнозує напрями політичних, економічних, соціальних процесів, геополітичних змін [12 ПРО 6.3.1-2 П]</p>		<p>Практична робота «Аналіз географії сучасних екологічних проблем Африки за субрегіонами на вибір» Навчальний проєкт «Етнокультурні регіони Африки - географія та основні риси»</p>
<p>Учень/учениця: <i>формулює</i> дослідницьку проблему, аргументує вибір проблеми дослідження [12 ПРО 1.1.1-2 П] <i>визначає і пояснює</i> необхідні етапи дослідження [12 ПРО 1.3.2-1 П] <i>прогнозує</i> результати кожного етапу дослідження [12 ПРО 1.3.2-2 П]</p>	<p>Тема 11. Країни Африки Субрегіональний вимір Африки: специфіка розвитку окремих країн. ПІВНІЧНА АФРИКА Єгипет. Історико-цивілізаційна роль. Події Арабської весни. Вплив</p>	<p>Робота з інформацією «Основні африканські торговельні партнери України» Дослідження / моделювання «Досвід післявоєнної відбудови Анголи», «Південно-Африканська Республіка: три столиці однієї держави», «Нафтова геополітика Нігерії»,</p>

оцінює самостійно або у співпраці з іншими можливість використання результатів дослідження для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 1.5.2-3 П]

презентує самостійно або у співпраці з іншими результати дослідження, зокрема із використанням цифрових ресурсів, технологій і пристроїв [12 ПРО 1.5.3-2 П]

оцінює самостійно або у співпраці з іншими надійність джерел і достовірність географічної інформації в самостійно обраний спосіб [12 ПРО 2.1.1-2 П]

використовує здобуту інформацію для оцінювання природних і техногенних об'єктів, явищ і процесів, розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 2.1.1-6 П]

презентує здобуту інформацію/створені продукти в обраний спосіб, зокрема із використанням цифрових технологій і пристроїв [12 ПРО 2.2.2-4 П]

визначає властивості об'єктів, істотні ознаки явищ і процесів, необхідні для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 3.1.1-2 П]

установлює причинно-наслідкові зв'язки між певними явищами і процесами та їх наслідками [12 ПРО 3.3.1-1 П]

прогнозує самостійно або у співпраці з іншими зміни об'єктів, явищ і процесів на основі базових знань і дослідницьких навичок про взаємозв'язки в природі та економіці [12 ПРО 3.3.1-4 П]

пропонує способи використання здобутків природничих наук, техніки і технологій для розв'язання глобальних проблем людства [12 ПРО 3.4.1-1 П]

інтерпретує самостійно або у співпраці з іншими географічні факти [12 ПРО 4.1.1-3 П]

виокремлює складники комплексної проблеми і упорядковує їх [12 ПРО 4.2.1-2 П]

розробляє самостійно або у співпраці з іншими стратегії розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.1-2 П]

розв'язує навчальні/життєві проблеми, використовуючи

природних умов на господарське освоєння і розселення населення. Проблема біженців. Потенціал зростання економіки. Забезпечення сталого економічного розвитку як пріоритет розвитку держави. Регіональне геополітичне лідерство.

ПІВДЕННА АФРИКА

ПАР. Апартеїд та постапартеїдні трансформації. Проблеми расово-етнічної та міжкультурної інтеграції. Регіональні контрасти й виклики. Енергетична безпека як пріоритет розвитку держави. Геополітична роль в Африці та світі.

ЗАХІДНА АФРИКА

Нігерія. Історія постколоніального державотворення. Хибна урбанізація, соціальна напруженість, трайбалізм. Швидкозростаючий економічний потенціал. Експортно-сировинна модель економіки. Диверсифікація економіки як стратегічний пріоритет розвитку держави. Роль у регіональній політиці.

ЦЕНТРАЛЬНА АФРИКА

Ангола. Громадянська війна, повоєнне відновлення. Державна політика щодо подолання соціальної нерівності. Сировинна економіка. Диверсифікація економіки як стратегічний пріоритет розвитку держави. Роль у регіональній політиці.

«"Три кити" економіки Єгипту: Суецький канал, нафта, туризм»,
«Сафарі-туризм у ПАР і Кенії: економічні й екологічні аспекти»

Дискусії / дебати

«Чи є трайбалізм головною перешкодою для розвитку африканських держав?»,
«Природні ресурси Африки: стимул для розвитку чи причина гальмування?»

Практичні роботи

«Складання картосхеми просторової організації (просторового каркасу) економіки країни на вибір»,
«Аналіз структури ВВП та структури експорту Нігерії»

Навчальні проєкти

«Вплив провідних держав світу на економічний розвиток країн Африки».

<p>здобути наукові знання і набутий досвід [12 ПРО 4.3.2-1 П] <i>характеризує</i> взаємозв'язки між деклараціями націями та державами своєї ролі у світі та їх геополітичним положенням [12 ГЮ 2.2.1-1 П] <i>оцінює</i> можливості реалізації геополітичних інтересів держави [12 ГЮ 2.2.1-3 П]</p>	<p>Комплексна суспільно-географічна характеристика країни Східної Африки за вибором учителів / учнів.</p>	
<p>Учень/учениця: <i>продукує</i> самостійно або у співпраці з іншими ідеї щодо створення віртуальних моделей об'єктів і явищ [12 ПРО 1.4.1-1 П] <i>формулює</i> самостійно або у співпраці з іншими висновки відповідно до завдань дослідження [12 ПРО 1.5.2-2 П] <i>презентує</i> здобуту інформацію/створені продукти в обраний спосіб, зокрема із використанням цифрових технологій і пристроїв [12 ПРО 2.2.2-4 П] <i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими ризики і небезпеки, пов'язані із природними і техногенними об'єктами, явищами і процесами [12 ПРО 3.1.1-3 П] <i>прогнозує</i> зміни об'єктів, явищ і процесів на основі базових знань і дослідницьких навичок про взаємозв'язки в природі та економіці [12 ПРО 3.3.1-4 П] <i>пояснює</i> ризики використання ненаукового мислення для розв'язання життєвих/навчальних проблем [12 ПРО 4.1.1-4 П] <i>добирає</i> самостійно або у співпраці з іншими ресурси для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.1-3 П] <i>оцінює</i> ефективність і варіативність обраних способів/засобів розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.2-2 П] <i>застосовує</i> поняття «економічний розвиток» для оцінювання змін, які відбулись або відбуваються сьогодні [12 ГЮ 1.3.2-1 П] <i>усвідомлено</i> бере участь в облаштуванні громадського простору у своєму місті/селі/селищі [12 ГЮ 2.3.2-1 П] <i>характеризує</i> стан суспільства та прогнозує напрями політичних, економічних, соціальних процесів, геополітичних змін [12 ГЮ 6.3.1-2 П]</p>	<p>Тема 12. Глобальні стратегії розвитку. Майбутнє світу / Світ у 2030-х роках Стратегії розвитку людства. Глобальні зміни клімату. Завершення демографічного переходу у світі. Міста як головні осередки життя. Зростання економічної нерівності під впливом глобалізації та цифрових технологій. Геополітичні виклики багатопольярного світу. Місце України у глобальному контексті майбутнього.</p>	<p>Робота з інформацією «Концепція полюсів зростання», «Стратегія збалансованого розвитку України» Дослідження / моделювання «Сценарії глобального розвитку: місце України», «Вплив новітніх видів транспорту на економіку та життя суспільства», «Продовольча безпека у контексті глобальних змін клімату» Дискусії / дебати «Чи зміниться роль регіональних об'єднань у світовій політиці?» Навчальні проекти «Розумне місто: погляд у майбутнє», «Досвід країн світу у відновленні після війни» Навчальна екскурсія «Віртуальна екскурсія розумним містом».</p>

12 клас

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета / інтегрованого курсу	Пропоновані види навчальної діяльності
<p>Учень/учениця: <i>добирає</i> самостійно або у співпраці з іншими інструментарій, необхідний для проведення дослідження [12 ПРО 1.4.2-2 П] <i>фіксує результати</i> дослідження в самостійно визначений спосіб [12 ПРО 1.4.2-3 П] <i>формулює</i> гіпотезу дослідження [12 ПРО 1.2.2-1 П] <i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими завдання дослідження відповідно до гіпотези [12 ПРО 1.2.2-2 П] <i>оцінює</i> значення географії та інших природничих наук, техніки і технологій для сталого розвитку суспільства [12 ПРО 3.4.1-2 П] <i>добирає</i> ресурси для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.1-3 П] <i>оцінює</i> значення географічних знань, діяльності науковців і винахідників для забезпечення суспільного прогресу і покращення якості життя [12 ПРО 3.4.2.-1 П]</p>	<p>Вступ. Сучасна географія. Дослідження взаємодії природи та суспільства. Геоєкологія. Вивчення просторових процесів і явищ на глобальному та локальному рівнях. Нова економічна географія світу. Значення географії у вирішенні глобальних викликів.</p>	<p>Дослідження, моделювання, проєктна діяльність: <i>Міні-дослідження</i> «Роль географії в моєму повсякденному житті». Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування): <i>Аналіз науково-популярних статей</i> або відео про сучасну географію та її значення у вирішенні глобальних викликів. <i>Мозковий штурм</i> «Асоціації до слова "географія"»; «Я б став географом, щоб встановити/дослідити/змінити...» Розв'язування проблем, дискусії, дебати: <i>Есе на тему:</i> «Як географічні знання допомагають мені розуміти глобальні виклики сучасності». <i>Дискусія</i> «Роль географії у вирішенні глобальних проблем людства».</p>

РОЗДІЛ І. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ СУЧАСНОЇ ГЕОГРАФІЇ ТА СТАЛОГО РОЗВИТКУ

<p>Учень/учениця: <i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: голоцен, антропоцен, геосистема, екосистема, соціоекологічна система, резильєнтність [12 ПРО 2.2.1-1 П] <i>формулює</i> дослідницьку проблему, аргументує вибір проблеми дослідження [12 ПРО 1.1.1-2 П] <i>продукує</i> ідеї щодо створення математичних /реальних /віртуальних моделей географічних об'єктів і явищ [12 ПРО 1.4.1-1 П] <i>планує і здійснює</i> самостійно або в співпраці з іншими пошук географічної інформації, наданої в різний спосіб, відповідно до визначеного завдання [12 ПРО 2.1.1-1 П] <i>аналізує, систематизує, оцінює</i> опрацьовану</p>	<p>Тема 1. Еволюція географічної думки та сучасні парадигми в географії Від класичної регіональної географії до глобальної та системної географії. Сутність концепції Антропоцену. Вплив людської діяльності на геосистеми України в контексті Антропоцену. Соціо-екологічні системи: резильєнтність, вразливість та адаптивність. Адаптація екосистем в Україні до антропогенного тиску. Планетарні межі та їх значення для сталого</p>	<p>Практичні роботи: <i>Міні-дослідження</i> «Динаміка ландшафтів моєї громади за історичними джерелами та спостереженнями». Дослідження, моделювання, проєктна діяльність: <i>Моделювання</i> впливу розширення міста на прилеглі лісові масиви або сільськогосподарські угіддя за допомогою схематичних карт або простих цифрових інструментів. <i>Дослідження</i> «Зміна ландшафтів людиною в Україні: історичний аспект та сучасні виклики». Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування): <i>Створення</i> мультимедійної презентації «Зміна</p>
--	--	---

<p>інформацію [12 ПРО 2.1.1-5 П] <i>пояснює</i> географічні явища і процеси, використовуючи наукову термінологію, враховує під час планування структури повідомлення/ доповіді потреби і запити аудиторії [12 ПРО 2.2.1-1 П] <i>виявляє взаємозв'язки</i> у природі, необхідні для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 3.3.1-2 П] <i>розрізняє</i> наукові факти, їх інтерпретації, судження [12 ПРО 4.1.1-1 П] <i>виокремлює, ідентифікує, формулює</i> самостійно або у співпраці з іншими навчальну/життєву проблему [12 ПРО 4.2.1-1 П] <i>інтерпретує</i> наукові факти [12 ПРО 4.1.1-3 П]</p>	<p>розвитку.</p>	<p>поглядів на взаємодію людини і природи в географії». <i>Побудова діаграм</i>, що відображають динаміку викидів певних забруднюючих речовин в Україні за останні десятиліття. Встановлення взаємозв'язків та закономірностей: <i>Визначення</i> взаємозв'язків між інтенсивною сільськогосподарською діяльністю та деградацією ґрунтів у певному аграрному регіоні України. <i>Аналіз</i> статистичних даних для виявлення закономірностей у взаємозв'язку між рівнем промислового розвитку та екологічним станом регіонів. <i>Порівняння</i> концепцій «сталого розвитку» та «зеленої економіки» з точки зору їхніх основних принципів та цілей. Розв'язування проблем, дискусії, дебати: <i>Есе на тему:</i> «Як розуміння впливу людини на природу може допомогти у виборі екологічно безпечних товарів або послуг». <i>Вправа «Займи позицію»</i> щодо твердження «Сучасна географія має зосереджуватися виключно на проблемах сталого розвитку».</p>
<p>Учень/учениця: <i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: сталий розвиток, екстенсивна модель розвитку, інтенсивна модель розвитку, «чиста» енергія, стале місто, відповідальне (стале) інвестування, екосистемна послуга [12 ПРО 2.2.1-1 П] <i>визначає</i> мету відповідно до сформульованої проблеми дослідження [12 ПРО 1.2.1-1 П] <i>формулює</i> гіпотезу дослідження [12 ПРО 1.2.2-1 П] <i>визначає</i> самостійно або у співпраці з іншими завдання дослідження відповідно до гіпотези [12 ПРО 1.2.2-2 П] <i>дотримується</i> правил безпеки життєдіяльності під час дослідження [12 ПРО 1.4.2-2] <i>оцінює</i> значущість набутого досвіду практичної діяльності з географії для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 1.6.3-1 П]</p>	<p>Тема 2. Сталий розвиток: теорія та практика Основи сталого розвитку. Глобальні цілі сталого розвитку (ЦСР): сутність, складові, взаємозв'язки та індикатори. Вектори у реалізації ЦСР в Україні. Екосистемні послуги: типологія, оцінка та їх роль у забезпеченні добробуту. Екосистемні послуги в Україні та їх значення для національної економіки. Альтернативні концепції розвитку людства.</p>	<p>Дослідження, моделювання, проектна діяльність: <i>Дослідження</i> однієї з екосистемних послуг у вашому регіоні. <i>Проведення міні-опитування</i> серед учнів або членів родини «Обізнаність про Цілі сталого розвитку (ЦСР) та готовність до екологічно відповідальної поведінки». <i>Моделювання</i> взаємозв'язків між різними ЦСР за допомогою схеми або інтерактивної діаграми. <i>Створення</i> схеми «Життєвий цикл продукту». <i>Дослідження</i> реалізації однієї з ЦСР в Україні на прикладі конкретного проекту або ініціативи. Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування): <i>Створення інфографіки</i>, що інтегрує текстові дані, графіки та зображення для пояснення сутності однієї</p>

<p>оцінює надійність джерел і достовірність інформації в самостійно обраний спосіб [12 ПРО 2.1.1-2 П]</p> <p>розрізняє наукове/псевдонаукове пояснення інформації географічного змісту [12 ПРО 2.1.1-3 П]</p> <p>розрізняє спроби маніпулювання даними, факти та їх інтерпретацію [12 ПРО 2.1.1-4 П]</p> <p>добирає та інтегрує інформацію географічного змісту, представлену в різних формах [12 ПРО 2.2.1-2 П]</p> <p>виявляє очевидну і приховану інформацію в медіаповідомленнях [12 ПРО 2.2.1-3 П]</p> <p>пропонує способи використання здобутків природничих наук, техніки і технологій для розв'язання глобальних проблем людства [12 ПРО 3.4.1-1 П]</p> <p>пояснює самостійно або у співпраці з іншими причини локальних, регіональних, глобальних проблем людства [12 ПРО 3.3.1-3 П]</p> <p>прогнозує зміни географічних об'єктів, явищ і процесів на основі базових знань про взаємозв'язки в навколишньому середовищі і дослідницьких навичок [12 ПРО 3.3.1-4 П]</p> <p>оцінює вплив діяльності людини/власної діяльності на збереження/ порушення зв'язків у природі [12 ПРО 3.3.1-5 П]</p> <p>пояснює ризики використання ненаукового мислення для розв'язання життєвих/навчальних проблем [12 ПРО 4.1.1-4 П]</p> <p>оцінює ефективність і варіативність обраних способів/засобів розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.2-2 П]</p>		<p>з ЦСР.</p> <p><i>Побудова діаграм</i>, що відображають прогрес України у досягненні певних ЦСР на основі доступних звітів.</p> <p><i>Побудова карт</i>, що показують розподіл проблем з доступом до чистої води в Україні.</p> <p>Встановлення взаємозв'язків та закономірностей:</p> <p><i>Встановлення взаємозв'язків</i> між ЦСР 1 (Подолання бідності) та ЦСР 2 (Подолання голоду) та ЦСР 13 (Боротьба зі зміною клімату).</p> <p><i>Аналіз статистичних даних</i> для виявлення закономірностей у взаємозв'язку між економічним розвитком країни та її прогресом у досягненні ЦСР.</p> <p>Розв'язування проблем, дискусії, дебати:</p> <p><i>Проект</i> «Моя громада і Цілі сталого розвитку: аналіз та пропозиції».</p> <p><i>Есе</i> на тему: «Як знання про ЦСР можуть допомогти у виборі екологічно відповідальних товарів або послуг, а також у прийнятті рішень щодо особистого споживання».</p> <p><i>Мозковий штурм</i> «Як оцінити значення екосистемних послуг лісу для моєї громади, якщо їх не можна виміряти грошима?».</p>
<p>Учень/учениця:</p> <p>пояснює, використовуючи наукову термінологію, значення понять: громадянська наука, краудсорсинг, краудфандинг [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p>добирає методи дослідження, зважаючи на умови його проведення [12 ПРО 1.3.1-1 П]</p> <p>оцінює ризики використання певних методів проведення дослідження [12 ПРО 1.3.1-2 П]</p> <p>формулює висновки відповідно до мети дослідження [12</p>	<p>Тема 3. Інновації в географічній освіті та громадянська наука</p> <p>Інновації в географічній освіті. Громадянська наука (Citizen Science) у географії: приклади та можливості участі. Простір як об'єкт дослідження громадянської науки. Підходи до дослідження взаємозв'язків між природними</p>	<p>Практичні роботи:</p> <p>«Картографування об'єктів благоустрою в шкільному дворі/місцевому парку».</p> <p><i>Рольова гра</i> «Екологічна рада громади» (обговорення проблем, виявлених засобами Citizen Science).</p> <p>Дослідження, моделювання, проектна діяльність:</p> <p><i>Моделювання</i> способів поширення інформації про екологічну ініціативу в соціальних мережах.</p> <p><i>Моделювання</i> взаємодії між зміною клімату та</p>

ПРО 1.5.2-1]
підтверджує/спростовує гіпотезу навчального дослідження [12 ПРО 1.5.2-1 П]
аналізує, систематизує, оцінює опрацьовану інформацію [12 ПРО 2.1.1-5 П]
добирає та інтегрує інформацію географічного змісту, представлену в різних формах [12 ПРО 2.2.1-2 П]
виявляє очевидну і приховану інформацію в медіаповідомленнях [12 ПРО 2.2.1-3 П]
використовує здобуту інформацію для оцінювання природних і техногенних об'єктів, явищ і процесів, розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 2.1.1-6 П]
установлює самостійно або у співпраці з іншими причинно-наслідкові зв'язки між географічними явищами і процесами та їх наслідками [12 ПРО 3.3.1-1 П]
оцінює значення географії та інших природничих наук, техніки і технологій для сталого розвитку суспільства [12 ПРО 3.4.1-2 П]
оцінює значення географічних знань, діяльності науковців і винахідників для забезпечення суспільного прогресу і покращення якості життя [12 ПРО 3.4.2.-1 П]
розрізняє аргументи, що ґрунтуються на наукових твердженнях, доказах, теоріях, і такі, що ґрунтуються на псевдонаукових уявленнях [12 ПРО 4.1.1-2 П]
виокремлює складники комплексної проблеми і упорядковує їх [12 ПРО 4.2.1-2 П]
добирає ресурси для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.1-3 П]

процесами та людською діяльністю. Розвиток громадянської науки в Україні. Роль географічної освіти у формуванні екологічної свідомості та патріотизму в Україні.

сільськогосподарською діяльністю з використанням ГІС та даних дистанційного зондування. Аналіз впливу кліматичних змін на врожайність сільськогосподарських культур на основі статистичних даних та створення прогнозних сценаріїв.

Дослідження ролі географічної освіти у формуванні екологічної свідомості та патріотизму в Україні.

Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування):

Аналіз новинних сюжетів або публікацій в соціальних мережах про екологічні ініціативи

Систематизація даних, зібраних через мобільний додаток "Екопатруль" або "Карта сміттєзвалищ", про несанкціоновані сміттєзвалища в регіоні.

Розробка інтерактивного лепбука «Громадянська наука в географії: приклади та як долучитися».

Встановлення взаємозв'язків та закономірностей:

Взаємозв'язок між рівнем урбанізації/густотою населення та якістю атмосферного повітря в містах України.

Порівняння традиційних методів географічних досліджень та методів громадянської науки.

Порівняння ролі географічної освіти у формуванні екологічної свідомості в Україні та інших країнах.

Розв'язування проблем, дискусії, дебати:

Розробка міні-проєкту громадянської науки «Доступне місто/село: картографування інфраструктури для людей з інвалідністю».

Зустріч з фахівцем: Запрошення науковця-географа або активіста, який успішно реалізував проєкт громадянської науки.

Дебати / дискусія «Громадянська наука: чи може вона повністю замінити професійні екологічні дослідження, чи є лише допоміжним інструментом?»

Мозковий штурм «Ідеї для міні-проєкту громадянської науки, який ми можемо реалізувати в нашій школі або громаді».

РОЗДІЛ II. ІННОВАЦІЙНІ ПРОСТОРОВІ МЕТОДИ ТА ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ГЕОГРАФІЇ**Учень/учениця:**

пояснює, використовуючи наукову термінологію, значення понять: геоїд, географічні координати, прямокутні координати, географічний азимут, магнітний азимут, дирекційний кут, румб, магнітне схилення, абсолютна висота, відносна висота [12 ПРО 2.2.1-1 П]

розв'язує навчальні/життєві проблеми, використовуючи здобуті наукові знання з географії і набутий досвід [12 ПРО 4.3.2-1 П]

створює самостійно або у співпраці з іншими математичні/реальні, віртуальні моделі об'єктів і явищ [12 ПРО 1.4.1-2 П]

спостерігає/досліджує географічні об'єкти і явища за складеним планом із використанням розроблених математичних/віртуальних моделей [12 ПРО 1.4.2-1 П]

використовує математичні/графічні методи опрацювання результатів дослідження [12 ПРО 1.5.1-1 П]

аналізує за наданими критеріями самостійно або у співпраці з іншими математичні/реальні/ віртуальні моделі економічних об'єктів і процесів [12 ПРО 1.4.1-3 П]

добирає інструментарій, необхідний для проведення дослідження [12 ПРО 1.4.2-2 П]

фіксує результати дослідження в самостійно визначений спосіб [12 ПРО 1.4.2-3 П]

розробляє критерії оцінювання результатів розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.2.1-4 П]

добирає та інтегрує інформацію географічного змісту, представлену в різних формах [12 ПРО 2.2.1-2 П]

оцінює ефективність і варіативність обраних способів/засобів розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.2-2 П]

Учень/учениця:

пояснює, використовуючи наукову термінологію, значення понять: картографічна проекція, генералізація,

Тема 1. Топографія з основами геодезії

Форма і розміри Землі. Особливості картографування поверхні Землі.

Топографічна карта: розграфлення, номенклатура, проекція топографічних та оглядово-топографічних карт.

Географічні та прямокутні координати.

Основні умовні знаки топографічних карт для зображення об'єктів місцевості та рельєфу земної поверхні.

Вимірювання на топографічній карті.

Державна геодезична мережа України (ДГМУ). Практичне використання топографічних карт.

Тема 2. Картографія.

Роль картографії у формуванні системи знань про навколишній

Дослідження, моделювання, проектна діяльність:
проектування на топографічній карті «Де доцільно розташувати нові об'єкти соціальної інфраструктури?»

Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування):

Знаходження на місцевості та оцінювання стану позначених на топографічній карті пунктів ДГМУ.

Практичні роботи:

Маршрутна окомірна зйомка ділянки пришкільної території.

Перевірка та оновлення топографічного плану чи карти свого населеного пункту або його частини (польове дослідження).

Прокладання маршруту на топографічній карті свого району (на плані міста) за допомогою азимутів і відстаней між точками.

Вимірювання відстаней між точками у межах свого району (міста) за Публічною кадастровою картою України.

Визначення географічних (з точністю до секунд) та прямокутних координат окремих точок своєї місцевості.

Визначення кутів орієнтування, азимутів географічних, магнітних, дирекційних кутів, румбів, магнітного схилення.

Визначення абсолютних та відносних висот у межах свого району.

Побудова перерізу рельєфу між найвищою та найнижчою точками своєї місцевості

Дослідження, моделювання, проектна діяльність:

Дослідження «Особливості написання назв країн і населених пунктів на картах українською мовою».

<p>цифрова карта, електронна карта, онлайн-карта [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>розв'язує</i> навчальні/життєві проблеми, використовуючи здобуті наукові знання з географії і набутий досвід [12 ПРО 4.3.2-1 П]</p> <p><i>створює</i> самостійно або у співпраці з іншими математичні/реальні, віртуальні моделі об'єктів і явищ [12 ПРО 1.4.1-2 П]</p> <p><i>спостерігає/досліджує</i> географічні об'єкти і явища за складеним планом із використанням розроблених математичних/віртуальних моделей [12 ПРО 1.4.2-1 П]</p> <p><i>використовує</i> математичні/графічні методи опрацювання результатів дослідження [12 ПРО 1.5.1-1 П]</p> <p><i>аналізує</i> за наданими критеріями самостійно або у співпраці з іншими математичні/реальні/ віртуальні моделі економічних об'єктів і процесів [12 ПРО 1.4.1-3 П]</p> <p><i>добирає</i> інструментарій, необхідний для проведення дослідження [12 ПРО 1.4.2-2 П]</p> <p><i>фіксує результати</i> дослідження в самостійно визначений спосіб [12 ПРО 1.4.2-3 П]</p> <p><i>розробляє</i> критерії оцінювання результатів розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.2.1-4 П]</p> <p><i>добирає та інтегрує</i> інформацію географічного змісту, представлену в різних формах [12 ПРО 2.2.1-2 П]</p> <p><i>оцінює</i> ефективність і варіативність обраних способів/засобів розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.2-2 П]</p>	<p>світ. Класифікація картографічних творів. Математична основа карт. Сутність, чинники, види генералізації.</p> <p>Способи картографічного зображення об'єктів і явищ на загальногеографічних та тематичних картах.</p> <p>Написи на географічних картах. Електронні карти та глобуси. Картографічні інтернет-джерела. Навігаційні карти</p>	<p><i>Дослідження</i> просторового розміщення об'єктів у своїй громаді за допомогою <i>онлайн-карт</i> та виявлення закономірностей.</p> <p>Практичні роботи:</p> <p>Порівняння форм і площ материків, країн на картах, побудованих у різних проекціях.</p> <p>Визначення географічних координат точок на різних за просторовим охопленням картах.</p> <p>Застосування навігаційної карти своєї області для визначення оптимального маршруту переміщення між визначними об'єктами свого регіону.</p>
<p>Учень/учениця:</p> <p><i>визначає</i> мету відповідно до сформульованої проблеми дослідження [12 ПРО 1.2.1-1 П]</p> <p><i>аналізує</i> за наданими критеріями самостійно або у співпраці з іншими математичні/віртуальні моделі географічних об'єктів і явищ [12 ПРО 1.4.1-3 П]</p> <p><i>використовує</i> математичні/логічні/графічні методи опрацювання результатів дослідження [12 ПРО 1.5.1-1 П]</p>	<p>Тема 3. Геоінформаційні системи (ГІС) та їх застосування</p> <p>Сутність та класифікація географічних інформаційних систем (ГІС). Просторові та атрибутивні дані. Цифрові карти та бази даних. Структурні компоненти ГІС. Основні функції ГІС: введення, керування, запити,</p>	<p>Практичні роботи:</p> <p><i>Міні-дослідження</i> «Аналіз просторового розміщення об'єктів у моїй громаді за допомогою онлайн-карт та виявлення закономірностей».</p> <p><i>Міні-дослідження</i> «Аналіз поширення певного явища та його візуалізація на карті».</p> <p><i>Практична робота:</i> «Оцінка стану транспортної мережі громади за допомогою ГІС-технологій».</p> <p>Дослідження, моделювання, проектна діяльність:</p>

формулює висновки відповідно до завдань дослідження [12 ПРО 1.5.2-2 П]
оцінює можливість використання результатів дослідження для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 1.5.2-3 П]
обирає самостійно або у співпраці з іншими спосіб представлення результатів дослідження, аргументує свій вибір [12 ПРО 1.5.3-1 П]
презентує результати дослідження, зокрема із використанням цифрових ресурсів, технологій і пристроїв [12 ПРО 1.5.3-2 П]
пов'язує інформацію географічного змісту, представлену в різних формах, із реальними об'єктами і явищами [12 ПРО 2.2.2-1 П]
описує і пояснює природні і техногенні об'єкти, явища і процеси на основі нетекстової інформації, представленої в різних формах [12 ПРО 2.2.2-2 П]
створює/розробляє медіапродукти на основі опрацьованої інформації, зокрема із використанням цифрових ресурсів, технологій і пристроїв [12 ПРО 2.2.2-3 П]
презентує здобуту інформацію/створені продукти в обраний спосіб, зокрема із використанням цифрових технологій і пристроїв [12 ПРО 2.2.2-4 П]
установлює причинно-наслідкові зв'язки між певними географічними явищами і процесами та їх наслідками [12 ПРО 3.3.1-1 П]
прогнозує зміни об'єктів, явищ і процесів на основі базових знань про взаємозв'язки в навколишньому середовищі і дослідницьких навичок [12 ПРО 3.3.1-4 П]
виокремлює складники комплексної проблеми і упорядковує їх [12 ПРО 4.2.1-2 П]
визначає ресурси і обмеження щодо розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.2.1-3 П]
розробляє критерії оцінювання результатів розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.2.1-4 П]

аналіз, візуалізація, моделювання. Просторове моделювання засобами ГІС.

Сфери практичного застосування ГІС-технологій в Україні. Використання ГІС для моніторингу та планування розвитку територій України. Створення цифрових близнюків українських міст для планування відновлення. Розробка інтерактивних карт та Story Maps про географічні процеси в Україні.

Моделювання впливу будівництва нового об'єкта на навколишню територію за допомогою ГІС.

Дослідження прикладів використання ГІС для моніторингу та планування розвитку територій в Україні.

Дослідження ролі ГІС у вирішенні глобальних проблем.

Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування):

Аналіз джерел інформації для ГІС, різних методів просторового моделювання та їхнього застосування.

Проект «Розробка StoryMap про географічні особливості моєї громади».

Презентація результатів використання ГІС для моніторингу певного географічного об'єкта в Україні.

Побудова карт, що відображають поширення певних явищ на основі даних, отриманих за допомогою ГІС.

Встановлення взаємозв'язків та закономірностей:

Встановлення зв'язку між просторовим розміщенням промислових об'єктів та рівнем забруднення довкілля за допомогою ГІС-аналізу.

Аналіз просторових даних для виявлення закономірностей у поширенні певних явищ.

Розв'язування проблем, дискусії, дебати:

Проект «ГІС для сталого розвитку: аналіз та пропозиції для моєї громади».

Есе на тему: «Як ГІС-технології можуть допомогти у виборі місця для бізнесу або оптимізації логістики».

Складання переліку конкретних дій, які можуть сприяти використанню ГІС для моніторингу та вирішення екологічних проблем.

Профорієнтація: «Зустріч з фахівцем у сфері 3D-геоінформації».

Дебати / дискусія «ГІС: інструмент контролю чи інструмент розвитку?».

Створення онлайн-карти «Спільна карта потреб громади».

<p>Учень/учениця: <i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: дистанційне зондування, дешифрування [12 ПРО 2.2.1-1 П] <i>створює</i> самостійно або у співпраці з іншими математичні/реальні, віртуальні моделі об'єктів і явищ [12 ПРО 1.4.1-2 П] <i>аналізує за наданими критеріями</i> математичні/реальні/віртуальні моделі об'єктів і явищ [12 ПРО 1.4.1-3 П] <i>використовує</i> самостійно або у співпраці з іншими математичні/логічні/графічні методи опрацювання результатів дослідження [12 ПРО 1.5.1-1 П] <i>обирає</i> спосіб представлення результатів дослідження, аргументує свій вибір [12 ПРО 1.5.3-1 П] <i>презентує</i> результати дослідження, зокрема із використанням цифрових ресурсів, технологій і пристроїв [12 ПРО 1.5.3-2 П] <i>описує і пояснює</i> природні і техногенні об'єкти, явища і процеси на основі нетекстової географічної інформації, представленої в різних формах [12 ПРО 2.2.2-2 П] <i>установлює</i> причинно-наслідкові зв'язки між географічними явищами і процесами та їх наслідками [12 ПРО 3.3.1-1 П] <i>виокремлює</i> складники комплексної проблеми і упорядковує їх [12 ПРО 4.2.1-2 П] <i>визначає</i> ресурси і обмеження щодо розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.2.1-3 П] <i>розробляє</i> самостійно або у співпраці з іншими критерії оцінювання результатів розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.2.1-4 П]</p>	<p>Тема 4. Основи дистанційного зондування Землі (ДЗЗ) Сутність та загальна схема ДЗЗ. Системи ДЗЗ. Сутність та послідовність дешифрування знімків. Застосування індексів вегетації, вологості та інших індексів ДЗЗ. Практичне застосування ДЗЗ. Становлення ДЗЗ в Україні. Застосування ДЗЗ для оцінки наслідків воєнних дій, моніторингу сільськогосподарських угідь та лісів України.</p>	<p>Практичні роботи: <i>Міні-дослідження</i> «Аналіз змін ландшафтів моєї громади за супутниковими знімками різних років». <i>Аналіз</i> змін землекористування за допомогою матеріалів дистанційного зондування. Дослідження, моделювання, проєктна діяльність: <i>Моделювання</i> впливу військових дій на лісові масиви або сільськогосподарські угіддя за допомогою порівняння супутникових знімків. <i>Дослідження</i> застосування ДЗЗ для оцінки наслідків військових дій в Україні. Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування): <i>Аналіз</i> та інтерпретація супутникових знімків різних типів для виявлення певних об'єктів або явищ. <i>Вивчення</i> інформації про відкриті платформи даних ДЗЗ та їхні можливості. <i>Створення</i> мультимедійної презентації «Дистанційне зондування Землі: етапи розвитку». <i>Розробка</i> лепбука «ДЗЗ: як ми бачимо Землю». Встановлення взаємозв'язків та закономірностей: <i>Дослідження</i> залежності чи закономірностей цвітіння води водних об'єктів. <i>Порівняння</i> різних методів дистанційного зондування. Розв'язування проблем, дискусії, дебати: <i>Проєкт</i> «Моніторинг змін у сільському господарстві мого регіону за даними ДЗЗ». <i>Підготовка</i> короткого звіту про можливості використання відкритих даних ДЗЗ для моніторингу місцевих проблем. <i>Дискусія</i> «Роль ДЗЗ у відбудові України після війни». <i>Вправи</i> «Симуляція реагування на надзвичайні ситуації», «Розпізнай об'єкт на супутниковому знімку», «Віртуальна екскурсія за супутниковими знімками».</p>
---	--	---

РОЗДІЛ III. ДИНАМІКА ПРИРОДНИХ СИСТЕМ ТА УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН

Учень/учениця:

пояснює, використовуючи наукову термінологію, значення понять: вичерпні природні ресурси, відновлювальні природні ресурси, ресурсозабезпеченість, стратегічні природні ресурси, критичні ресурси, імпортозаміщення, [12 ПРО 2.2.1-1 П] *аналізує* за наданими критеріями самостійно або у співпраці з іншими математичні/віртуальні моделі географічних об'єктів і явищ [12 ПРО 1.4.1-3 П] *використовує* графічні методи опрацювання результатів дослідження [12 ПРО 1.5.1-1 П] *підтверджує/спростовує* гіпотезу дослідження [12 ПРО 1.5.2-1 П] *презентує* самостійно або у співпраці з іншими результати дослідження, зокрема із використанням цифрових ресурсів, технологій і пристроїв [12 ПРО 1.5.3-2 П] *оцінює* значущість набутого досвіду практичної діяльності для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 1.6.3-1 П] *оцінює* надійність джерел і достовірність географічної інформації в самостійно обраний спосіб [12 ПРО 2.1.1-2 П] *створює/розробляє* самостійно або у співпраці з іншими медіапродукти на основі опрацьованої інформації, зокрема із використанням цифрових ресурсів, технологій і пристроїв [12 ПРО 2.2.2-3 П] *презентує* здобуту інформацію/створені продукти в обраний спосіб, зокрема із використанням цифрових технологій і пристроїв [12 ПРО 2.2.2-4 П] *установлює* причинно-наслідкові зв'язки між географічними явищами і процесами та їх наслідками [12 ПРО 3.3.1-1 П] *пояснює* причини локальних, регіональних, глобальних проблем людства [12 ПРО 3.3.1-3 П] *пояснює* ризики використання ненаукового мислення для

Тема 1. Мінеральні ресурси: поширення родовищ, географія видобування, тенденції споживання/ використання. Концепція вичерпності та відновлюваності ресурсів. Динаміка ресурсозабезпеченості. Стратегічні мінерали – складник національної безпеки держави. Видобування й споживання руд металів. Рідкісноземельні елементи як сировина для інноваційних виробництв та об'єкт геополітичної боротьби. Енергетичні ресурси: традиційні та відновлювані джерела. Географія видобування палива та освоєння відновлювальних джерел енергії. Видобуток та первинна переробка ресурсів: екологічні й соціальні виклики. Мінерально-сировинна база України: розмаїття, значення для економіки, національної безпеки. Основні басейни/родовища мінеральних ресурсів. Проблеми та перспективи видобування й перероблення стратегічної мінеральної сировини. Вплив воєнних дій на видобуток та збереження ресурсів. Місце мінеральних ресурсів України в глобальних ланцюгах постачань.

Практичні роботи:

Створення карти «Географія критичної мінеральної сировини»;
Оцінка динаміки площі кар'єрів в Україні за допомогою супутникових знімків.
Дослідження, моделювання, проєктна діяльність:
Схематичне моделювання глобального ланцюга постачання рідкісноземельних елементів (на вибір) від видобутку до кінцевого продукту;
Дослідження ролі мінеральних ресурсів України в контексті забезпечення національної безпеки та європейської енергетичної безпеки;
Дослідження впливу військових дій на видобуток та збереження мінеральних ресурсів в Україні;
Навчальний проєкт «Критичні сировинні мінерали України: забезпечення потреб, розвиток власного видобутку»;
Навчальний проєкт «Енергетичний перехід України: потенціал та виклики (на прикладі розвитку відновлювальної енергетики у своєму регіоні)».
Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування):
Аналіз географічних аспектів світового ринку стратегічних мінералів (на вибір), ранжування країн-виробників та споживачів на основі відкритих даних;
Розроблення презентації «Мінерально-сировинна база України: виклики та можливості в умовах відбудови».
Розроблення лепбука «Стратегічні мінерали для інноваційних виробництв в Україні»;
Моніторинг районів нелегального видобутку бурштину на Поліссі за знімками Sentinel-2 або Landsat;
Порівняння традиційних та відновлювальних джерел енергії за екологічністю, вартістю, доступністю;
Порівняння мінерально-сировинної бази України та

<p>розв'язання життєвих/навчальних проблем [12 ПРО 4.1.1-4 П] визначає ресурси і обмеження щодо розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.2.1-3 П]</p>		<p>однієї з країн ЄС (на вибір). Встановлення взаємозв'язків та закономірностей: Виявлення закономірностей у взаємозв'язку між обсягами видобутку мінеральних ресурсів та ВВП країни за статистичною інформацією; Визначення взаємозв'язку між обсягом видобутку корисних копалин та екологічними проблемами в регіоні; Встановлення зв'язку між зростанням попиту на рідкісноземельні елементи та посиленням конкуренції між країнами за освоєння їхніх родовищ в Україні. Розв'язування проблем, дискусії, дебати: Дискусія «Чи може Україна стати ключовим гравцем на ринку критичних сировинних матеріалів для ЄС?»; Мозковий штурм «Шляхи зменшення залежності України від імпорту стратегічних мінералів»; Рольова гра «Світовий ринок ресурсів»; кейс-стаді «Геополітика рідкісноземельних елементів»; Інтерактивна вікторина «Відновлювані джерела енергії: міфи та факти». Навчальна екскурсія: Організація віртуальної/реальної екскурсії на підприємство видобувної промисловості / об'єкт відновлюваної енергетики.</p>
<p>Учень/учениця: пояснює, використовуючи наукову термінологію, значення понять: глобальне потепління, глобальна температура, парниковий ефект [12 ПРО 2.2.1-1 П] виявляє невизначеність/протиріччя в інформації щодо умов виникнення, прояву і перебігу глобальних кліматичних змін [12 ПРО 1.1.1-1 П] визначає і пояснює необхідні етапи дослідження [12 ПРО 1.3.2-1 П] прогнозує результати кожного етапу дослідження [12 ПРО 1.3.2-2 П]</p>	<p>Тема 2. Глобальні кліматичні зміни та адаптація до них Причини та механізми глобальних кліматичних змін, спостереження та моделювання. Вплив змін клімату на природу та діяльність людини. Стратегії пом'якшення та адаптації до змін клімату. Вплив зміни клімату на агрокліматичні ресурси України,</p>	<p>Практичні роботи: Міні-дослідження «Зміни клімату в моєму регіоні за останні 30 років». Практична робота «Аналіз динаміки снігового покриву в Українських Карпатах як індикатора кліматичних змін». Дослідження, моделювання, проєктна діяльність: Схематичне моделювання механізмів парникового ефекту та його впливу на глобальну температуру. Схематичне моделювання впливу зміни клімату на водний режим невеликої річки.</p>

складає план дослідження [12 ПРО 1.3.2-3 П]
оцінює доказовість і вагомість аргументів у висновках дослідження [12 ПРО 1.6.2-1 П]
оцінює значущість набутого досвіду практичної діяльності з географії для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 1.6.3-1 П]
оцінює самостійно або у співпраці з іншими надійність джерел і достовірність географічної інформації в самостійно обраний спосіб [12 ПРО 2.1.1-2 П]
описує і пояснює природні і техногенні об'єкти, явища і процеси на основі нетекстової інформації, представленої в різних формах [12 ПРО 2.2.2-2 П]
оцінює ризики і небезпеки, пов'язані із природними і техногенними об'єктами, явищами і процесами [12 ПРО 3.1.1-3 П]
установлює причинно-наслідкові зв'язки між певними географічними явищами і процесами та їх наслідками [12 ПРО 3.3.1-1 П]
пояснює причини локальних, регіональних, глобальних проблем людства [12 ПРО 3.3.1-3 П]
розрізняє аргументи, що ґрунтуються на наукових твердженнях, доказах, і такі, що ґрунтуються на псевдонаукових уявленнях [12 ПРО 4.1.1-2 П]
виокремлює складники комплексної проблеми і упорядковує їх [12 ПРО 4.2.1-2 П]
визначає ресурси і обмеження щодо розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.2.1-3 П]
розробляє критерії оцінювання результатів розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.2.1-4 П]

водний режим річок та поширення стихійних явищ. Національні стратегії пом'якшення та адаптації до змін клімату в Україні.

Дослідження: «Вплив зміни клімату на агрокліматичні ресурси України та врожайність основних сільськогосподарських культур» / «Острови тепла» у великих містах України.

Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування):

Аналіз наукових прогнозів щодо зміни рівня Світового океану або частоти екстремальних погодних явищ.

Презентація результатів дослідження впливу зміни клімату на агрокліматичні ресурси України.

Створення фотогалереї «Наслідки зміни клімату в Україні».

Побудова графіків динаміки середньорічної температури та кількості опадів у вашому регіоні за останні десятиліття.

Розробка інтерактивного лепбука «Зміна клімату: що я можу зробити».

«Створення кліматичного мему/коміксу».

Встановлення взаємозв'язків та закономірностей:

Встановлення масштабів впливу кліматичних змін на місцеві природні явища та господарську діяльність.

Визначення взаємозв'язку між вирубкою лісів і частотою та інтенсивністю повеней / рівнем ґрунтових вод.

Аналіз статистичних даних для виявлення закономірностей у взаємозв'язку між зміною клімату та продуктивністю сільського господарства.

Порівняння впливу зміни клімату на різні регіони України.

Розв'язування проблем, дискусії, дебати:

Проект: «Адаптація сільського господарства мого регіону до зміни клімату» / «Мій внесок у боротьбу зі зміною клімату: від ідеї до дії».

Зустріч з фахівцем: Запрошення кліматолога, еколога, фахівця з енергоефективності або

		<p>представника місцевих органів влади, що займаються питаннями адаптації до зміни клімату, для обговорення їхньої професійної діяльності.</p> <p><i>Дебати</i> «Сучасні кліматичні зміни: наслідок антропогенної діяльності чи еволюційний геологічний процес планети?»</p> <p><i>Дискусія</i> «Які сектори економіки України найбільше постраждають від зміни клімату і як їм адаптуватися: сільське господарство, енергетика, туризм?»</p> <p><i>Мозковий штурм</i> «Ідеї для особистої адаптації до зміни клімату у повсякденному житті».</p> <p><i>Рольова гра</i> «Міжнародна кліматична конференція».</p>
<p>Учень/учениця: <i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: водозабезпеченість, водна безпека, деградація ґрунтів, ареал, популяція, ландшафт, екосистема, відтворення лісів [12 ПРО 2.2.1-1 П] <i>визначає</i> мету відповідно до сформульованої проблеми дослідження [12 ПРО 1.2.1-1 П] <i>формулює</i> гіпотезу дослідження [12 ПРО 1.2.2-1 П] <i>визначає</i> завдання дослідження відповідно до гіпотези [12 ПРО 1.2.2-2 П] <i>використовує</i> математичні/графічні методи опрацювання результатів дослідження [12 ПРО 1.5.1-1 П] <i>дотримується</i> правил безпеки життєдіяльності під час дослідження [12 ПРО 1.4.2-2 П] <i>формулює</i> висновки відповідно до завдань дослідження [12 ПРО 1.5.2-2 П] <i>оцінює</i> можливість використання результатів дослідження для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 1.5.2-3 П] <i>описує і пояснює</i> природні і техногенні об'єкти, явища і процеси на основі нетекстової інформації, представленої в різних формах [12 ПРО 2.2.2-2 П] <i>створює/розробляє</i> медіапродукти на основі опрацьованої інформації, зокрема із використанням цифрових ресурсів, технологій і пристроїв [12 ПРО</p>	<p>Тема 3. Водні, ґрунтові ресурси, біорозмаїття: виклики та сталє управління Водні ресурси. Водна безпека й «водний стрес». Просторові закономірності водозабезпечення. Гідросферні стихійні лиха. Проблеми водозабезпечення в Україні. Вплив воєнних дій на водні об'єкти України. Ґрунти: родючість, деградація, відновлення й оздоровлення. Просторові закономірності ґрунтоутворення. Ґрунти як стратегічний ресурс України: потенціал родючості, деградація й відновлення. Біорізноманіття та охорона видів: ареали, популяції, ландшафти. Біологічні ресурси. Біогеохімічні цикли та їх порушення. Екосистемне відновлення. Збереження біорізноманіття, раціональне використання біологічних ресурсів, відтворення лісів в Україні.</p>	<p>Практичні роботи: <i>Міні-дослідження</i> «Якість води в місцевому джерелі/річці». <i>Дослідження</i> ознак ерозії ґрунтів на пришкільній ділянці або на узбіччях доріг та стежок, схилах ярів, балок, пагорбів, біля річок, струмків та водойм, лісових просіках та вирубках тощо. <i>Практична робота</i> з використанням ГІС-технологій та ДЗЗ: «Моніторинг "цвітіння" води у водосховищах Дніпровського каскаду». Дослідження, моделювання, проектна діяльність: <i>Схематичне моделювання</i> впливу вирубки лісів на водний режим річок та ґрунтову ерозію. «Симулятор водного балансу». <i>Дослідження:</i> «Проблеми водозабезпечення у моєму регіоні або населеному пункті» / «Вплив військових дій на водні об'єкти України». <i>Оцінка</i> наслідків підриву дамби Каховської ГЕС для водних та земельних ресурсів. <i>Дослідження</i> «Деградація ґрунтів в умовах воєнних дій». Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування): <i>Аналіз</i> відкритих даних щодо поширення ерозії ґрунтів у різних областях України. <i>Вивчення</i> інформації про види рослин і тварин,</p>

2.2.2-3 П]

презентує самостійно або у співпраці з іншими здобуту інформацію/створені продукти в обраний спосіб, зокрема із використанням цифрових технологій і пристроїв [12 ПРО 2.2.2-4 П]

характеризує, використовуючи мову географічної науки, властивості природних і техногенних об'єктів, явища і процеси [12 ПРО 3.1.1-1 П]

визначає властивості географічних об'єктів, істотні ознаки явищ і процесів, необхідні для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 3.1.1-2 П]

оцінює ризики і небезпеки, пов'язані із природними і техногенними об'єктами, явищами і процесами [12 ПРО 3.1.1-3 П]

прогнозує зміни об'єктів, явищ і процесів на основі базових знань про взаємозв'язки в природі і дослідницьких навичок [12 ПРО 3.3.1-4 П]

оцінює вплив діяльності людини/власної діяльності на збереження/ порушення зв'язків у природі [12 ПРО 3.3.1-5 П]

пояснює ризики використання ненаукового мислення для розв'язання життєвих/навчальних проблем [12 ПРО 4.1.1-4 П]

визначає ресурси і обмеження щодо розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.2.1-3 П]

розробляє критерії оцінювання результатів розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.2.1-4 П]

занесених до Червоної книги України, та їхні ареали.

Створення інфографіки «Біорізноманіття України: види під загрозою та практичні шляхи їх збереження».

Презентація веб-сторінки або інтерактивної карти, присвяченої проблемам водозабезпечення в Україні.

Побудова графіків динаміки забору води з природних джерел за областями України.

Розробка інтерактивного лепбука «Ґрунти: чому вони важливі та як їх зберегти».

Створення буклета «Водна безпека України: поради для кожного».

Встановлення взаємозв'язків та закономірностей:

Встановлення зв'язку між якістю води та станом водних екосистем.

Визначення взаємозв'язку між інтенсивним землекористуванням та деградацією ландшафтів.

Взаємозв'язок між обсягами забору води та показниками економічної діяльності в областях України.

Порівняння різних методів боротьби з ерозією ґрунтів.

Порівняння біорізноманіття лісових та степових екосистем України.

Розв'язування проблем, дискусії, дебати:

Проект: «Відновлення біорізноманіття місцевого парку/лісу» / «Боротьба з ерозією ґрунтів: практичні рішення для фермерського господарства мого регіону».

Есе на тему: «Як знання про біогеохімічні цикли можуть допомогти у розумінні важливості сортування сміття та компостування органічних відходів».

Зустріч з фахівцем: Запрошення гідролога, ґрунтознавця, біолога, еколога або представника водоканалу/місцевої природоохоронної організації для розповіді про їхню діяльність.

Дебати «Водна безпека України: чи є загроза «водного стресу» реальною і як її уникнути?»

Дискусія «Землекористування: як знайти баланс між економічним розвитком та збереженням родючості ґрунтів?»
Мозковий штурм «Конкретні кроки для подолання деградації ґрунтів та лісів в Україні».

РОЗДІЛ IV. СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА ГЕОПОЛІТИЧНІ ПРОСТОРИ

Учень/учениця:

пояснює, використовуючи наукову термінологію, значення понять: демографічний перехід, внутрішньо переміщена особа [12 ПРО 2.2.1-1 П]
визначає і пояснює необхідні етапи дослідження [12 ПРО 1.3.2-1 П]
прогнозує результати кожного етапу дослідження [12 ПРО 1.3.2-2 П]
складає план дослідження [12 ПРО 1.3.2-3 П]
використовує математичні/графічні методи опрацювання результатів демографічного дослідження [12 ПРО 1.5.1-1 П]
формулює висновки відповідно до завдань дослідження [12 ПРО 1.5.2-2 П]
оцінює можливість використання результатів дослідження для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 1.5.2-3 П]
аналізує доцільність обраних методів, визначених етапів, плану дослідження [12 ПРО 1.6.1-1 П]
оцінює надійність джерел і достовірність географічної інформації в самостійно обраній спосіб [12 ПРО 2.1.1-2 П]
розрізняє наукове/псевдонаукове пояснення інформації географічного змісту [12 ПРО 2.1.1-3 П]
розрізняє самостійно або у співпраці з іншими спроби маніпулювання даними, факти та їх інтерпретацію [12 ПРО 2.1.1-4 П]
характеризує, використовуючи мову науки, властивості природних і техногенних об'єктів, явища і процеси [12 ПРО 3.1.1-1 П]
визначає властивості об'єктів, істотні ознаки географічних явищ і процесів, необхідні для розв'язання

Тема 1. Демографічні процеси та міграції

Урбанізація, субурбанізація, депопуляція: сучасні тренди. Демографічні процеси: старіння, народжуваність, демографічний перехід. Міграції та мобільність: трудова, вимушена, зворотні потоки.

Демографічні виклики України (старіння населення, низька народжуваність, відтік молоді). Вплив воєнних дій на демографічну ситуацію (переміщення населення, втрати) та внутрішньо переміщені особи. Географія української діаспори та її роль у світі.

Практичні роботи:

Міні-дослідження «Зміни демографічної ситуації в моїй області за останні 30 років».

Практична робота: Створення картосхеми, що відображає розподіл внутрішньо переміщених осіб за регіонами України.

Рольова гра «Місцева рада: вирішення демографічних викликів громади».

Дослідження, моделювання, проєктна діяльність:

Схематичне моделювання впливу різних факторів на міграційні потоки населення в Україні.

Дослідження демографічного переходу на прикладі обраної країни або регіону.

Створення інтерактивної ГІС-карти міграційних потоків в Україні.

Дослідження: «Причини та наслідки старіння населення в Україні та світі» / «Роль української діаспори у підтримці України під час війни».

Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування):

Аналіз новинних повідомлень та наукових статей про вплив військових дій на внутрішньо переміщених осіб в Україні, виявлення достовірності та можливих маніпуляцій.

Порівняльний аналіз демографічних показників України з країнами ЄС.

Створення інфографіки «Демографічні тренди сучасної України».

Побудова графіків динаміки народжуваності, смертності та природного приросту/скорочення населення в Україні за останні десятиліття.

життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 3.1.1-2 П]
оцінює ризики і небезпеки, пов'язані із природними і техногенними об'єктами, явищами і процесами [12 ПРО 3.1.1-3 П]
установлює причинно-наслідкові зв'язки між географічними явищами і процесами та їх наслідками [12 ПРО 3.3.1-1 П]
розрізняє аргументи, що ґрунтуються на наукових твердженнях, доказах, теоріях, і такі, що ґрунтуються на псевдонаукових уявленнях [12 ПРО 4.1.1-2 П]
виокремлює складники комплексної проблеми і упорядковує їх [12 ПРО 4.2.1-2 П]

Побудова та аналіз статеві-вікових пірамід. Порівняння за допомогою онлайн-ресурсів статево-вікової піраміди України з пірамідами країн, що перебувають на різних стадіях демографічного переходу.

Розробка лепбука / буклета: «Міграції: причини, види та наслідки» / «Українська діаспора: історія та сучасність».

Встановлення взаємозв'язків та закономірностей:

Встановлення зв'язку між рівнем економічного розвитку та демографічними показниками шляхом порівняння даних для України, Німеччини та Нігеру.

Аналіз статистичних даних для виявлення закономірностей у взаємозв'язку між рівнем урбанізації та соціально-економічними показниками.

Порівняння процесів урбанізації та субурбанізації в Україні та розвинених країнах.

Порівняння причин трудової та вимушеної міграції.

Розв'язування проблем, дискусії, дебати:

Проект: «Демографічний портрет моєї громади: виклики та перспективи» / «Вплив військових дій на демографічну ситуацію в Україні: виклики та шляхи подолання».

Есе на тему: «Як розуміння демографічних процесів може допомогти у плануванні майбутнього моєї громади?».

Зустріч (онлайн/офлайн) з фахівцем з демографії або міграційної політики.

Дебати «Демографічна криза в Україні: незворотність чи можливість подолання?».

Дискусія «Роль української діаспори: потенціал для відбудови України».

Мозковий штурм «Ідеї для стимулювання народжуваності та повернення українців з-за кордону».

Учень/учениця:

пояснює, використовуючи наукову термінологію, значення понять: регіональна диспропорція, індекс регіонального розвитку, регіональна політика [12 ПРО 2.2.1-1 П]

створює самостійно або у співпраці з іншими математичні, віртуальні моделі географічних об'єктів і явищ [12 ПРО 1.4.1-2 П]

дотримується правил безпеки життєдіяльності під час дослідження [12 ПРО 1.4.2-2 П]

аналізує за наданими критеріями математичні/віртуальні моделі об'єктів і явищ [12 ПРО 1.4.1-3 П]

використовує математичні/графічні методи опрацювання результатів дослідження [12 ПРО 1.5.1-1 П]

створює/розробляє медіапродукти на основі опрацьованої інформації, зокрема із використанням цифрових ресурсів, технологій і пристроїв [12 ПРО 2.2.2-3 П]

презентує здобуту інформацію/створені продукти в обраній спосіб, зокрема із використанням цифрових технологій і пристроїв [12 ПРО 2.2.2-4 П]

характеризує, використовуючи мову географічної науки, властивості природних і техногенних об'єктів, явища і процеси [12 ПРО 3.1.1-1 П]

визначає властивості об'єктів, істотні ознаки географічних явищ і процесів, необхідні для розв'язання життєвої/навчальної проблеми [12 ПРО 3.1.1-2 П]

визначає ознаки класифікації географічних об'єктів і явищ [12 ПРО 3.2.1-1 П]

класифікує географічні об'єкти і явища за визначеними ознаками/властивостями [12 ПРО 3.2.1-2 П]

пояснює причини локальних, регіональних, глобальних проблем людства [12 ПРО 3.3.1-3 П]

пропонує варіанти розв'язання навчальної/життєвої проблеми, оцінює можливості їх реалізації [12 ПРО 4.3.1-1 П]

розробляє самостійно або у співпраці з іншими стратегії

Тема 2. Географія нерівності та регіональна політика

Регіональна політика та її роль у подоланні просторових диспропорцій.

Регіональні диспропорції, індекси розвитку. Досвід ЄС у гармонізації територіального розвитку.

Регіональні риси соціально-економічного розвитку України. Мережеві моделі: транспортні коридори, логістичні хаби.

Глобальні ланцюги доданої вартості й ресурсна геополітика. Роль України в глобальних ланцюгах доданої вартості.

Глобальні ланцюги доданої вартості й ресурсна геополітика. Роль України в глобальних ланцюгах доданої вартості.

Практичні роботи:

Аналіз регіональних відмінностей у рівні середньої заробітної плати в Україні.

Практична робота: «Світове кафе» для обговорення шляхів подолання регіональних нерівностей.

Дослідження, моделювання, проєктна діяльність:

Моделювання впливу регіональної політики на зменшення просторових диспропорцій.

Моделювання глобального ланцюга доданої вартості для певного продукту та визначення місця України в ньому.

Дослідження досвіду ЄС у реалізації регіональної політики та можливостей його застосування в Україні; ролі транспортних коридорів та логістичних хабів у розвитку регіонів України.

Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування):

Порівняльний аналіз показників соціально-економічного розвитку двох областей України.

Створення інфографіки «Диспропорції в середній заробітній платі між регіонами України».

Побудова графіків динаміки ВРП на душу населення в різних регіонах України; картограм, що показують розподіл інвестицій або рівня безробіття за областями України..

Розробка лепбука / буклета: «Регіональна політика: як зменшити нерівність».

Встановлення взаємозв'язків та закономірностей:

Встановлення зв'язку між рівнем розвитку інфраструктури та економічним зростанням регіону.

Аналіз статистичних даних для виявлення закономірностей у взаємозв'язку між інвестиціями та створенням нових робочих місць у регіонах.

Розв'язування проблем, дискусії, дебати:

Проєкт: «Україна в глобальних ланцюгах доданої вартості: потенціал та виклики» .

Розповідь про успішні кейси розвитку регіонів України.

<p>розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.1-2 П] <i>інтерпретує</i> наукові географічні факти [12 ПРО 4.1.1-3 П]</p>		<p><i>Організація</i> «Ярмарку професій» з представниками регіональних адміністрацій, інвестиційних компаній, IT-кластерів, що працюють над розвитком регіонів. <i>Складання</i> переліку конкретних дій, які можуть сприяти розвитку місцевої економіки та зменшенню нерівності. <i>Дискусія</i> «Як Україні інтегруватися в глобальні ланцюги доданої вартості після війни?». <i>Мозковий штурм</i> «Ідеї для залучення інвестицій у депресивні регіони України».</p>
<p>Учень/учениця: <i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: територіальна цілісність держави, геополітика, геополітичний інтерес, геополітичне положення, міжнародний географічний поділ праці, глобальний торговельний потік [12 ПРО 2.2.1-1 П] <i>визначає</i> мету відповідно до сформульованої проблеми дослідження [12 ПРО 1.2.1-1 П] <i>використовує</i> графічні методи опрацювання результатів дослідження [12 ПРО 1.5.1-1 П] <i>формулює</i> висновки відповідно до завдань дослідження [12 ПРО 1.5.2-2 П] <i>оцінює</i> можливість використання результатів дослідження для розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 1.5.2-3 П] <i>оцінює</i> доказовість і вагомість аргументів у висновках дослідження [12 ПРО 1.6.2-1 П] <i>пов'язує</i> самостійно або у співпраці з іншими інформацію географічного змісту, представлену в різних формах, із реальними об'єктами і явищами [12 ПРО 2.2.2-1 П] <i>установлює</i> причинно-наслідкові зв'язки між географічними явищами і процесами та їх наслідками [12 ПРО 3.3.1-1 П] <i>оцінює</i> значення географії та інших природничих наук, техніки і технологій для сталого розвитку суспільства [12 ПРО 3.4.1-2 П] <i>оцінює</i> значення географічних знань, діяльності</p>	<p>Тема 3. Політична географія, геополітика та світове господарство Державні кордони, адміністративна організація, концепції територіальної цілісності. Геополітика: просторові моделі впливу, регіональні конфлікти. Світове господарство та геоэкономика: глобальні економічні блоки, торговельні коридори. Геополітичне положення України у контексті глобальних трансформацій. Україна як простір перетину впливів глобальних центрів сили. Місце України у Міжнародному географічному поділі праці.</p>	<p>Практичні роботи: <i>Практична робота</i> «Вплив геополітичного положення України на її економічний розвиток». <i>SWOT-аналіз</i> геополітичного положення України. <i>Кейс-стаді</i> «Україна як простір перетину впливів глобальних центрів сили». Дослідження, моделювання, проєктна діяльність: <i>Дослідження</i> історії формування державних кордонів України та їхнє значення. <i>Дослідження</i> «Місце України у міжнародному географічному поділі праці». <i>Дослідження</i> векторів співпраці України з різними інтеграційними об'єднаннями. Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування): <i>Аналіз</i> новинних повідомлень та аналітичних статей про регіональні конфлікти у світі. <i>Аналіз</i> геополітичних інтересів та стратегій провідних країн світу. <i>Створення</i> мультимедійної презентації «Геополітичне положення України: історія та сучасність». <i>Побудова</i> графіків динаміки зовнішньої торгівлі України з різними країнами/блоками. <i>Розробка</i> лепбука / буклета «Геополітика: ключові поняття та моделі» / «Україна на геополітичній карті світу». Встановлення взаємозв'язків та закономірностей:</p>

<p>науковців і винахідників для забезпечення суспільного прогресу і покращення якості життя [12 ПРО 3.4.2.-1 П]</p> <p><i>пояснює</i> ризики використання ненаукового мислення для розв'язання життєвих/навчальних проблем [12 ПРО 4.1.1-4 П]</p> <p><i>розв'язує</i> навчальні/життєві проблеми, використовуючи здобуті наукові знання і набутий досвід [12 ПРО 4.3.2-1 П]</p> <p><i>оцінює</i> ефективність і варіативність обраних способів/засобів розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.3.2-2 П]</p>		<p><i>Встановлення</i> зв'язку між геополітичним положенням країни та її економічною інтеграцією.</p> <p><i>Визначення</i> взаємозв'язку між регіональними конфліктами та глобальними торговельними потоками.</p> <p>Розв'язування проблем, дискусії, дебати:</p> <p><i>Проект:</i> «Геополітичні виклики та можливості України в 21 столітті» / «Україна у світовому господарстві: від сировинного придатку до інноваційного хабу».</p> <p><i>Есе</i> на тему: «Як розуміння геополітики може допомогти у формуванні власної громадянської позиції».</p> <p><i>Розробка</i> «Маніфесту громадянина світу».</p> <p><i>Дискусія</i> «Майбутнє України в глобальній геополітиці: виклики та можливості».</p>
<p>Учень/учениця:</p> <p><i>пояснює</i>, використовуючи наукову термінологію, значення понять: просторове планування, громадське планування, культурний ландшафт [12 ПРО 2.2.1-1 П]</p> <p><i>формулює</i> гіпотезу дослідження [12 ПРО 1.2.2-1 П]</p> <p><i>визначає</i> завдання дослідження відповідно до гіпотези [12 ПРО 1.2.2-2 П]</p> <p><i>дотримується</i> правил безпеки життєдіяльності під час дослідження [12 ПРО 1.4.2-2 П]</p> <p><i>використовує</i> самостійно або у співпраці з іншими математичні/графічні методи опрацювання результатів дослідження [12 ПРО 1.5.1-1 П]</p> <p><i>презентує</i> самостійно або у співпраці з іншими результати дослідження, зокрема із використанням цифрових ресурсів, технологій і пристроїв [12 ПРО 1.5.3-2 П]</p> <p><i>аналізує</i> доцільність обраних методів, визначених етапів, плану дослідження [12 ПРО 1.6.1-1 П]</p> <p><i>оцінює</i> самостійно або у співпраці з іншими надійність джерел і достовірність інформації в самостійно обраний спосіб [12 ПРО 2.1.1-2 П]</p> <p><i>добирає та інтегрує</i> інформацію географічного змісту,</p>	<p>Тема 4. Сучасне концепції просторового планування та культурні ландшафти</p> <p>Просторове планування: smart-city, green-belt, концепція 15-хвилинного міста. Громадське планування і партисипативна географія. Географія здоров'я та пандемії: просторові моделі поширення. Культурні ландшафти й географія культурної спадщини.</p> <p>Концепції відновлення та розвитку українських міст за принципами smart-city. Збереження культурної спадщини України.</p>	<p>Практичні роботи:</p> <p><i>Міні-дослідження</i> «Аналіз просторового планування моєї громади: наявність зелених зон, доступність послуг, транспортна інфраструктура».</p> <p>Дослідження, моделювання, проектна діяльність:</p> <p><i>Розробка проекту</i> «15-хвилинного міста» для вашого регіону.</p> <p><i>Дослідження</i> моделей відновлення та розвитку українських міст за принципами smart-city.</p> <p><i>Дослідження</i> культурних ландшафтів України та їхнього значення для збереження спадщини.</p> <p>Робота з інформацією (пошук, аналіз, презентування):</p> <p><i>Аналіз</i> інформації про приклади успішного просторового планування у світі та їхнього потенціалу для України.</p> <p><i>Побудова</i> карт розподілу зелених зон або об'єктів культурної спадщини в містах України.</p> <p><i>Розробка</i> лепбука / буклета: «Smart-city: що це і як воно працює» / «Збереження культурної спадщини: роль географії».</p> <p><i>Створення</i> колажу «Мій ідеальний культурний</p>

<p>представлену в різних формах [12 ПРО 2.2.1-2 П]</p> <p><i>описує і пояснює</i> природні і техногенні об'єкти, явища і процеси на основі нетекстової інформації, представленої в різних формах [12 ПРО 2.2.2-2 П]</p> <p><i>установлює</i> причинно-наслідкові зв'язки між географічними явищами і процесами та їх наслідками [12 ПРО 3.3.1-1 П]</p> <p><i>прогнозує</i> зміни географічних об'єктів, явищ і процесів на основі базових знань про взаємозв'язки в природі і дослідницьких навичок [12 ПРО 3.3.1-4 П]</p> <p><i>оцінює</i> вплив діяльності людини/власної діяльності на збереження/ порушення зв'язків у природі [12 ПРО 3.3.1-5 П]</p> <p><i>визначає</i> ресурси і обмеження щодо розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.2.1-3 П]</p> <p><i>розробляє</i> критерії оцінювання результатів розв'язання навчальної/життєвої проблеми [12 ПРО 4.2.1-4 П]</p>		<p>ландшафт».</p> <p>Встановлення взаємозв'язків та закономірностей:</p> <p><i>Визначення</i> взаємозв'язку між збереженням культурної спадщини та розвитком туризму.</p> <p><i>Порівняння</i> культурних ландшафтів різних регіонів України.</p> <p>Розв'язування проблем, дискусії, дебати:</p> <p><i>Проект:</i> «Smart-місто майбутнього: пропозиції для моєї громади» / «Збереження культурної спадщини України: географічний аспект».</p> <p><i>Дискусія</i> «Як зберегти культурну спадщину України в умовах війни та післявоєнної відбудови?».</p> <p><i>Мозковий штурм</i> «Ідеї для розвитку громадського планування в моїй громаді».</p> <p>Навчальна екскурсія:</p> <p>Організація «Дня відкритих дверей» у міській раді або архітектурному бюро для ознайомлення з роботою фахівців з просторового планування.</p>
---	--	--